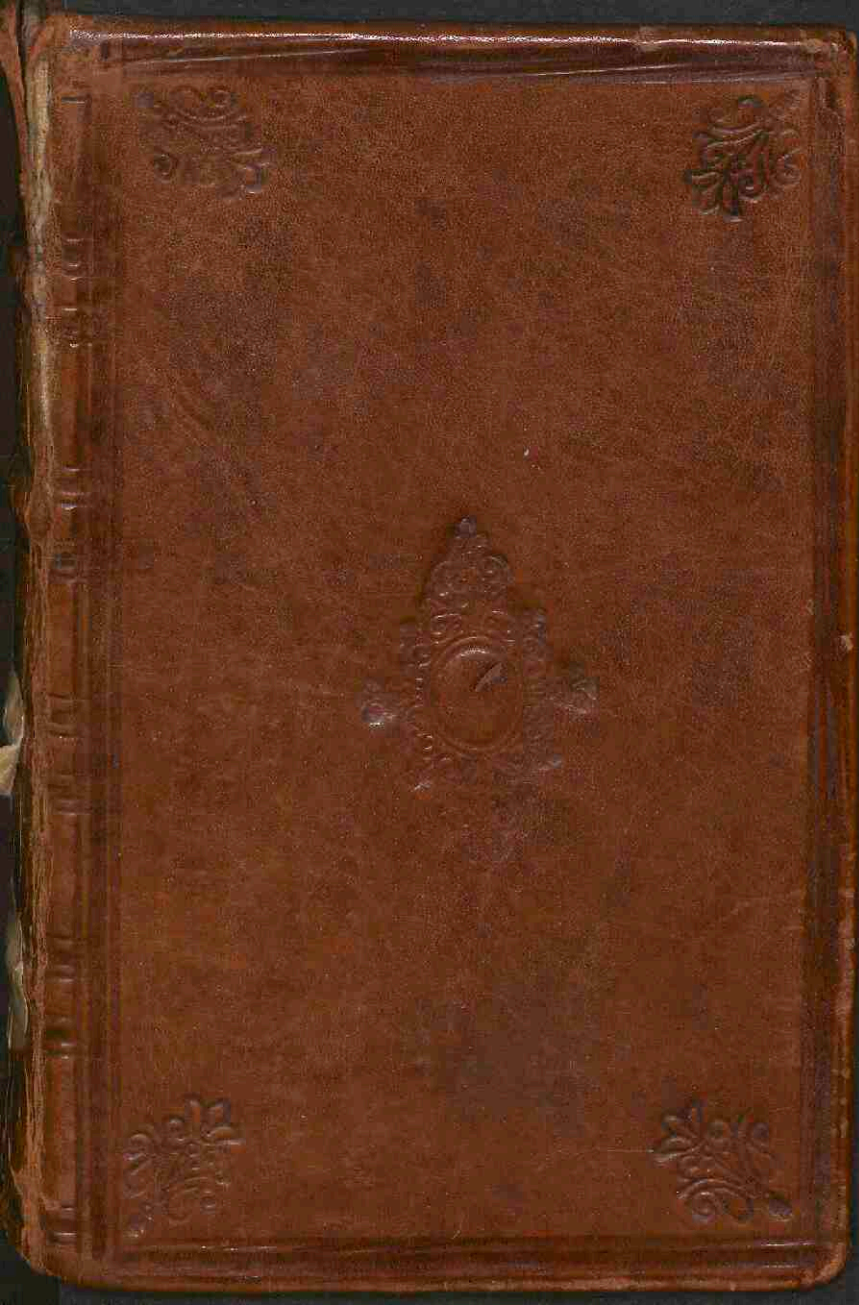

**Aphorismi, ofte hooft-puncten, corteliick ende duydeliick
voordragende den summa ende inhoud der Jesuytischer ende
anderer papistischer leeraren leere ...**

<https://hdl.handle.net/1874/273652>

F. oct.
1399

Rariora

RARIORA,

Veren. D. Hon. F. J. J. Doedes, Boekbezoeker
Le 56 No. 1. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d.

Boeky 25 n° 251

N° 3 Bekend tot de Koning'sche
exemplare van het Historisch
Lieversdela Lehouz Hist. Verhaal
1751 be 110 e. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d.
d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d.
in de Levens van d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d.
d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d.
= Duitsch voorkomende Stuwje,
zie hovenbeschr. van David Joris
van France in het Archief van Klatz
175. d. v. be 8. uit het d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d.
van Immer Cart man, D. Joris
leer het volle d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d.
d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d.
in de d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d.
1746 d. v. be 318. Harvooches 1856, 291.
idem 1854 be 239, ook in Lyons
Comit van 1859 west d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. d.
(2. voorw. achter)

Inhoid van dezer band

1) Aphorismi offhorstianus
ent. 1617

2) Horre Bekentenis berfhuut.
Lehre, indelgemeene Gader, the
Embdey v. Bremen, 1594.

3) Metacrisimus offhorstianus
Licke inder rickte v. Korförst.
Lick, Paltz, Heidelberg 1563

4) Ein gründlick bericht
vander here in d. den Geist
des Lutz ketters David Toris
durch Sibbornen Embden
Berst. de. ware, the Groningen 1594.

1784

Van dit eerste stukje in deze taal
is melding gemaakt door
G. D. Schotel Kerkelijk Woord

deel 1 te 407 noot (1), alwaar hij het
een reedzaam breijje noemt;

Ook van het Vierde of laatste
stukje wordt door hem ge-
sproken l. i. p. te 357 noot (2),

en een even belangrijk
als reedzaam geschrift
geacht; de geleerde Heer

W. A. Kersdyk, die dit stukje

vroege reeds zag, wensde
uit hoofte van de belangrijkheid het

belangrijkheid een exemplaar
dan van te betitelen.

A. V. Speij System. Godgeleerdh.

D. III te 61 noot (2) spreekt van een W. A. Kersdyk
van 1598 te Middelburg die in het W. A. Kersdyk
W. A. Kersdyk W. A. Kersdyk - ook zoide dit

stukje van W. A. Kersdyk 1603 W. A. Kersdyk
te W. A. Kersdyk W. A. Kersdyk W. A. Kersdyk
te 53 jaant te 357. Levensbesch. van

D. J. W. A. Kersdyk W. A. Kersdyk W. A. Kersdyk W. A. Kersdyk
te 1598 W. A. Kersdyk W. A. Kersdyk W. A. Kersdyk
in het W. A. Kersdyk W. A. Kersdyk W. A. Kersdyk
van 1599 W. A. Kersdyk W. A. Kersdyk W. A. Kersdyk

1617 *Mar. 1617*
2. 1339
 1

Hooft-puncten/

Cozteliick ende duydeliick booz-
 dragende den Summa ende Inhouc
 der Jesuytischer ende anderer
 Papistischer Leers-
 ren Leere.

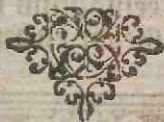
Door welchen die ware Christenheyt vers-
 dozven/die gemene vrede verstoore/ende
 die banden der onderlingher menschelijc-
 ker handelingshen ende gemeensaemich-
 heden ontbonden worden.

Ghenomen uyt der Pausen, Iesuyten, ende
 anderer Papisten Schriften, woorden
 ende openbare handelingshen.

Met noch een verhael vande heymelijcke
 practijcqs en handlingen der Jesuyten.

En is int Latijn uyt ghegeven door een wel geleerd
 ende waerlijck vreed-hebich Man / ende daer nae
 wel seuen-mael verzoucht: Maer nu in onse
 verlandische tale overghesett

Door een Lief-hebber der Waerheyt.

Ghedruckt int Jaer ons Heeren

1617.

Ezechiël. C. 20. V. 18, 19.

Ghyen sult na utner Vaderen geboden niet Leven/ ende hare Rechten niet houden/ ende u lieden aen hare Afgoden niet verontrepnighen. Want ick ben die Heere utwe Godt/ nae mijn geboden sult ghy leven/ ende mijnne Rechten sult ghy houden/ ende daer na doen.

Ezechiël. 18. v. 9.

Die na mijnne Rechten wandelt/ ende mijn Geboden hout/ dat hy eensteltjck daer na doet/ dat is een Broom Man/ die sal het leven hebben/ spreeckt die Heere.

Ambrosius in Luc. lib. 6. Cap. 9.

Sedder eenigh Gemeente is/ die het Gelofte berwerpt/ nach de fundamenten der Apostolischer Predikinghe besit/ dien salmen verlaten/ op dat se ons niet eenighsins met den blecke van trouw-looshepdt en besodeten.

DE GODT LIEVENDE

Ende zijns woorts waerheyt soeckende Christelijcke Lesers wenschet Den Overfetter Ghenade ende Zegen van Godt door Christum onsen Heere.

Erwaerdighe Lieve ende Goede Vrienden!

Die beweegh-oorzake/ waeromme d'Autoor self dese Hoofst-puncten/ etc. eerst-mael heeft by een Versamelt/ ende door openbaren druck allen ghemeen ghemaect/ is gheweest dese: Om datter in eenen openbaren ghemenen Vergaderinghe/ alhier van dese dingē by gelegētijz werde gesproken/ Waren eenighe Politijque mannen / zijnde den Papijstichen Religie al te seer toe-ghedaen/ ende noch niet sorghevuldelyck de Iesuyusche knepen ondersocht hebbende / die niet en ghesloofden/ ofte noyt ghelesen hadden dat die Iesuytten ofte eenghe andere Papijstiche Leeraer s dnsdanighe gruwelycke

lijcke dingen leerden oft schreben/ Om
dien by desen tot neerstigher opmerc-
kinghe ende ondersoekinghe te ver-
wecken/ ende voornamelijk voozich-
tigher te maken/ datse haer in volgen-
den tijden vooz sulcke Vossen te sozgh-
huldigher sonden mogen hoeden ende
wachten/ ende haer dooz der selbigher
vlependen tonghen niet laten omme
voeren.

Alhoewel by ons nu niet en is eben
die selbighe oorzake soo openbaer ende
sekerlijck. Soo isser nochtans diesghe-
lijcken by ons vermoedelijck / waer
dooz wy beweeght zijn geworden/ be-
neffens andere oorzaccken / om desen
Hoost-puncten niet allene dooz eenen
niewwen druck op't niewws wederom-
me in varscher ghedachtenisse te bren-
ghen / maer oock om dooz een Neder-
landtschen druck meer menschen ghe-
meen te maken ende alsoo upt Hoogh-
duytslandt als in Nederlandt ober te
brenghen.

Dies-ghelijcken oorzake vermoede-
lic by ons te zijn blijkt. 1. De de groo-
te vrijsheyt die den heymelijckē Cacho-
lijckiquen hier in Nederlandt by dispen-
satie vande Paus gegunnet wort/ om te
mogē zitten inde Politique vergadzin-
ghen/ mede toe-stemmen om der Papt-
sten ver-

sten bergadvinghen te verstoren / jaef
selfs inde verstorminghe tegenwoordigh
zijn/waer toe dit comt/datse tot profijt
vande Roomsche-Catholyckqz Kercke
wel moghen valschelelijk zweeren/ ghe-
lijck te zien is inde onlanghs door Go-
des genadige voorsienigheyt/ geopen-
baerde/ende uyt bevel onser E. M. Hee-
ren Staten van Vrieslandt ghedruckte
Iesuytische Negotiatie, van welcken
dese teghenwoordighe Aphorismi ofte
Hoofst-puncten / ende tghene tot be-
wijs uyt der Papistischer Schryften
is byghebracht: zijn een bequame ont-
legghinghe ofte Verclaringhe: want
al wat inde Negotiatie onder een ver-
bloemde ende dupstere maniere van
spreecken genomen zijnde vande Coop-
handel wort voors gheset / dat spreken
dese al recht ende plat uyt datse yeder
man wel can verstaen.

2. **W**t den aenmerckens-waerdi-
ghen Brieff aen eenen seer doozlucht-
ghen Heere/die seer hoogh vanden Je-
suyt wort gheroemt ende gheset,welc-
ke sekerlijck na de meldinge des brieffs
niet den boven ghenoomden Politic-
quen is geweest in een verstant/ want/
soo hy meynde / die Papistische ende
Scherfzormeerde leere verschillen maer
in eenighe cleyn Ceremonikens, die

by duldighe ofte moderatie lichtelijc
geaccordeert condon werden: Soo nu
een seer doozlichtigen Heere: etc. staet
te besorghen datter oock wel doozlich-
tighe ende minder doozlichtinge mo-
ghen zijn / die althans zijnde in sooda-
nighen meninghe tzy wetens / ofte on-
wetens (welcke Godt zal oordeelen)
onse Ghemene=beste grooten schade co-
nen doen.

3. **Wt** het verhael van sekeren dis-
cours / tweeke voor een praecten on-
rijt verdrief / onlanghs soude gevallen
zijn in een Vergadringhe van seer tref-
felijcke personen: Ende ick teghen-
woozdelijc niet verder behalen / maer
menigh=mael met droefheyt ende ver-
wondringhe ghedencke.

4. **Wt** den seer slappen op sicht / die
wel niet in allen / maer nochtans in ve-
le plaetsen / over de Vergadringhen en-
de het doen der Papisten voor eenighe
tyden herwaerts gepleeght.

Ende tot desen allen comt noch die /
dat sonder twijffel die Wighesondene
Iesuytten Priesters, ende Monicken vol-
ghens haren last en Commissie, me-
de inde boorzghenoemde Negotiate ge-
druckte allenthalben hier te Lande hey-
melijcken haer beste doen / om veel ver-
treffelijcke personen den boven=ver-
haelde

haelde meninge niet alreene in te plan-
ten / maer oock / ghelijck die Iesuyt
poocht te doen / haer wijs te maken /
dat die Papisten van 'chare in 'ruinste
niet en moghen aflaten / ende dat daer-
omme die Ghereformeerde moeten
volghen. Alsoo dat / etc.

Niet wepmich beweecht ons oock
spectaellijcken die Conste van veynsen,
ende dubbelsinnicheden te gebruycken /
als waer door beyde Oversten ende
Onderdanen jammerlijcken worden
bedrogen / ende verboert. Bedrogen
worden die Overste, want ofse schoon
al anwoort hebben becomen op eeni-
ghe vraghen diese soodanighen / die in
haer handen comen / voo: stellen soo en
moghense haer daer op niet verlaten /
want liegen is by haer gaen soude: als
by exempel: Laet een Priester ghevangen
zijn, ghevanghen zijnde wort hem losla-
tinghe toegheficht op conditie, dat hy niet
meer in 't Lant sal comen, Hy aen neemt
die conditie, belooft ende ondertekent
dien oock met zijn handt: Die Heeren
verstaen desen conditie ofte dat hy ghe-
heel niet meer in 't Landt sal comen, ofte
dat hy niet meer sal comen om te leeren,
&c. Maer die Priester verstaet de conditie
lichtelijck, dat hy niet meer in 't Landt sal
comen om vande Heeren ghevanghen te
worden,

worden, &c. Ende daer springht mijn
Om-cool dan heen, hebbende de Heeren
alsoo door zijn dubbelsinnicheyt bedro-
ghen. In dier boeghen wert oock met
haer gehandelt in openbare contracten
ende Verbonden/ Op beloven wel nae
te comen 'egene inde articulē verbatet
is/ Maer verstaen daer by/ so lange als
het den Catholijckquen vorderlijck can
zijn, sonder dat / soo gaenser niet deur:
Ghelijck menichmael / insonderhepde
inde tijden van Don Ian, die hem dese
Const seer wel verstonde/ ghebuert is/
van welcke 'tooc becans niet een haer
beter toegaet in 't Land van Guylck en
Cleve, tot Welhel ende in andere plaet-
sen / ende niet ons oock soude toe-
gaen in desen vrede, soose ons maer een boz-
del conden affien. Want hier van en
makense gheen zonde ofte swaricheyt
teghen de Papisten veel minder tegen
onse Heeren/ die doch (in haer lieder o-
deel) kettersche Heeren zijn.

Verboert worden d' eenboudige on-
der-danen / die eeben-gelijck mede met
dubbelsinnige antwoorden worden ge-
paept/ met groote schade in haer tijliche
goet, ende verlies van hare zalicheyde:
niet schade van haer tijliche goet / want
nimmermeer isser by desen omlopende
ende alles door snypvenden Paters wat
oer/

ober / oft 'tmoste een ghebacken Godt
zijn / ofte aflaeft van zonden / ende die
dier van gelder: nu isser een nieuw cloo-
ster restichten / dan salmen een altacr
maecken daer men by dupsenden moet
aenhangen / ghelijck tegenwoordelijck
binnen s' Hertogen Bosch geschiedt / etc.
altijt isser wat te doen / haer vingheren
zijn haecken / watter mede gebat wort
dat is vast al gelt / ghelt is niet haer de
leuse. Wanneer nu die eenboudige haer
bragen / oft oock dat ghelt wel wort be-
steet? etc. en sy antwoorzen lemi Ia!
voor al ja, / etc. Soo en ghedencken die
arme menschen niet dat zy na haren
const van simuleren ende dissimuleren /
daer op wat anders verstaen / als na-
melijck: nae onsen sin / want daer mede
worden vermeerderd onse schatten / wy
dies te ruymer ghemestet / etc. Ende
dese arme menschen moghen wel vyz-
lijck daer op haer rekeninghe maken /
dat alsoo niet haer ghehandelt wort in
alle andere dinghen / alsoo datse niet
soo pberigh ende eenboudigh behoef-
den te lopen tot den longhen Iesuyten
ende Monicken, als icse meenighmael
sels wel hebbe sien lope. Ten is niet so
claeer schapen met haer alse wel vooz-
wenden / want oft die menschen schoot
goede roonsch - Catholijckiquen zijn /

Dat en helpt haer niet/want ebt welen
zyn die Iesuyten ende andere Priesters
nen haer niet gehouden om recht upt
toe haer te sprecken / In summa hoe
zy 'twenden / ende hoe sp'ckeeren / die
Iesuyten, etc. reddten haer daer upt/
garn niet den huyl deur, en dese Ca-
tholijcken moeten vast achter na kuse-
ken / eeven veel appelen sullen se hebbe
als peppen / en conen haer in gene din-
gen bande waerheyt verskeret houde/
etc. Met verlies van haer zalicheydt/
want quade biechte, quade absolutie,
haer leere is quaet / haer belijdenisse is
quaet / etc. Gelyc inde vermaen reden
bljcht / Wanneer d'eene verstockte
blinde d'andere onwetede blinde leyt/
wat can daer eyntelijck op volghen / als
datse 'tsamentlicj vallen inden gracht/
ende aldaer sonder hulpe oncomen en
verdorencken?

Dic ende wat dies meer mach zyn/
bemoeyt my / hier ober bedroeve ic my;
van herten wensche ick dat hierop onse
Oversten hooge en leghe mogen letten;
Daer na trachte ick / dat ick allen broo-
men mach leeren datse haer van sulcke
hoose menschen mogen affsondere van
sulcke hoose mensche / die doch de dup-
bel harer aller Wader in lieghen ende
mensche moorden seer gelyc zyn / ghe-
lijck upt

lijck uyt alle dese Hoofst-puncten te sien
is/ende coztelijcken / doch waerlijcken
bewesen van eenen Ioachimio Vrsino
Anti-Ieluyta inde vooz-reden aende Le-
ser vooz zyn Boeck gheintituleert Spe-
culum Ieluyticum, Pontificum Romanorū
erga Imperatores Germanicos, &c. Om
'twelcke te doen hebbe ick / mede dooz
aenradē van anderē / desen Aphorismos
in onser moederlijcker tale alle-man
hooghē end' legen openbaerlijc vooz-
ogen willen sellen / Op hoope om by-
den Overigheden te verwerben tghens
inde beweegh-dooz-sake des Autoors is
aengheroert / ende by allen oprechte
herten / een tydelijcken ende hun selfs
geluckzaligen affondzinghe van haer;
waer toe ick Godt bidde / als om den
allerbesten besoldinghe mynes gant-
schen dienst/ende deses arbepts.

Dat ick dit doe / Eerwaerdighe
Heeren Leesers / ende goede vrienden/
gheschiet tot dien eynde van my / dat
u. G. dusdanighe dinghen moghen
zyn / als op-weckers / om dooz u.
G. exempelē anderen Heeren daer
toe berwecken / dat u. G. als ghe-
trouwe Voedster Heeren onderbanen
banden seugen-achtigen ende moord-
dighen hoop meer ende meer meucht
onlasten ende bypen/na uwe macht en
ampt u.

ampt u. **E.** van Gode bevolen / want
al-lang-genoech is het dooz de vinghe-
ren gesien met verkeerde barmhertig-
heyt tot schade ende verboeringe uwer
eenboudighen inghesetenen / Waer toe
ick u. **E.** alle 'tsamen wensche genoech-
same ghenade ende sterckte van Gode
den Vader dooz Christum / dien ick al-
dus aenbidde:

O Christe liebe zone Godes / Co-
ningh der Coningen Herder
der Herderen / ober dyn Volck ende
Gemeente. waer du doch op in de-
sen tyt / aensiet den zonde des ghee-
steliicken Sodome, want sy is al tot
op het hoochste gheclommen. Tre-
det doch die wijn-perse alleene, oft
dy schoon niemant vanden volckerē
ofte Coninghen holpe, worde om-
gozdet met uwen riem / doet aen u-
wen zyde dijn twesnydēde sweerd /
met welcken omghebracht moet
worden dien Godloosen Zone des
verderfs (synde onder 'thoofst van
alle het ghebroetsel) door den adem
dys monds: Laet doch nu nu allen
Godc-loosen die van verre staen, uyt

vreesse harer pynne, oorsake hebben
om te segghen: V Vee, wee, de grote
Stadt Babylon, de stercke Stadt, want
u oordeel is in een uyre ghecomen;
Gheeft doch nu nu den broomen
ende Godtbruchtigen oorsake om
met te singhen: Halleluiah, die Za-
licheyt ende Lof, ende eere, ende
macht is onses Godts — — want hy
heeft de groote hoere, die de aerde
met hare groote hoererye verdorven
heeft, verdoemt, ende hy heeft het
bloet zyner Diearen van haer hant
ghewroocken. Amen. Ghegheben
den 9. Octobris 1616.

Van V. E. allerdienstwilligh
end' onderdanigh N. N.

Boop

O F T E

Ver=maen=

reden

Aen allen t'onrecht genoemden
oude Catholijcquen als zija-
de navolghers ende Aenhan-
ghers des hedendaegs room-
schen Leerens ende Kerckes.

31 **D** E S E N allen toevvenscht
32 den Overletter den haet des
33 roomfchem Pausis, zijner
34 aenhangh, ende harer t'sa-
35 mentlijcker Leere in hare
36 herten, verlichtinghe harer
37 verftanden, den Gheest des
38 onderscheyts tot eenen tydelijcken en
39 Heylfamen uytghang uyt dat onheyli-
40 ghe roomfche Babylon ende alfoot
41 harer behoudinghe ende zalicheyt van
42 Godt den Vader/door Jefum Chriftu
43 zijnen Zone/onfen Heere/eenigen ende
44 allen ghenoechfamen Salichmaker
45 ende verlosser. Amen.

Om u Mannen broeders van eenen Va-
der Wam/ende mijnen naelten mede ver-
mits

mits onser 'tsamentlijcker natuyre ! by de-
sen gelegentheyte aen te spreecken, en can
oft en wil ic niet naelaten, niet alleene om
door desen eenichsins van ons af te doen
delasteringe, die gemeenlijck van u lieden
ende d'uyve, vermits onsen afvvijskinghe
(soo het een afvvijskinghe sal ghenoeemt
vwordē) uyt het **Pausdom** / onsvvort over
d'hals ghevvorpen. Maer principaellijck
in betrachtighe vande vermaninghe my
ende allen anderen ghetrouwe Wachters
ende Herders ghedaen. 2, Tim. 4. 2. **Hou-**
aen eukairoos akairoos ter heylsamer ofte
ter gelegener tijt en by ontijde / hebbe ick
in consciētie geachtet dat mijnen schuldi-
ghen ampt te vvesen, om u lieden, ofte ten
minstē eenige (tvvelcke ic van Godt ver- *Iuda. 2.*
trouwe) met vrese te behoudē, en te trec- *23.*
kē uyt dien hiere / ofte so dit noch niet, ten
alleruytterstē eenige stillstanders door de-
sen mijnen gheringen vermaninge aen v. l.
den af keer te doen nemē van het **Pausdō** /
ende haer te doen gaen tot den vvech des
levens, namelijkken **Christi Jesum** / die in
Pausdō verbercht, by ons geopenbaert.
in **Pausdō** verdolven, by ons stercker ge-
lecht, in **Pausdō** den menschen gevveert,
by ons gevvesen ende geleert vvort. Ende
te meer daeromme, dat beyde d'ommestā-
den des Apostels nu teghenvvoordelijck
te passe comen : Want ontydelijck mach
vvel desen vermaninge zijn, ten aensien nu
al rede ghy lieden zijt droncken gevvor- *Apos. 1.*
d'ēvanda wijn des toorns (rooschē hoers) *1. d.*
verstrickt in avve verstanden, ghevangen
iude

Iſa. 55.

inde diepe duyſterniſſen, beladen met dat
jock des *Antichriſts*, &c. alſo dat mijnen ver-
maninghe voor den teghenvoordighen
tijt ofte te late, onvruchtbaer, onaenghe-
naem, ofte oock haetelijck ſoude moghen
ſchijnen; Maer om deſe dingen, ende vvat
dies meer mach zijn, ſiet ſoo vwort deſen
mijnen vermaninghe niet alleene tydelijck,
maer oock meer dan tydelijck, eenigen tot
heylſamer bevveginge, anderen tot benau-
der ende knaghender overtuyginge eynt-
lijck in haren *conſcientien*: Tydelijck falſe
vvelen oock, ten aenſien duſdanighe op-
vveeckingen den tijt, door andere als vvoor-
ren verhaelde dinghen quaet ende boos
zijnde, ten aenſien van dien aen vvelcken
ſy vworden gedaen bequaem, aengenaem,
jagenadenrijck ghemaect vworden, Want
ſulcks aen ons ghedaen vwordende mogen
vvy vryelijck ghedencken, nu is het d'aen-
ghename tyt, nu is het die dach der zalich-
heydt, *Gods* vvil hem nu laten vinden, &c.
Ons omſchijnt nu een zalighmakende ge-
nade, &c.

2. Cor. 6.
1.2.

Ti. 2:11.

In aenſien dan vande ontydelijckheydt
aengaende u. l. teghenvoordighen ſtaet
ende conditie, en vveet ick gheen beter be-
quamicheydt des tyts voor u. l. te bedenc-
ken, dan om u. l. te vermanen tot betrach-
tinge vande heylſame ende u. l. op thooch-
ſte nootſakelijcke Vermaninge *Gods*, vvelcke
deſe is:

Gaet wyt mijn Volck gaet wyt van haer
(den Paus met zijnen aenhangh) op
dat ghy

*dat ghy haer Zonden niet deelachtig
en zyt, en op dat ghy niet van haer
plagen en ontfange. Want hare zon-
den zijn tot den Hemel toe gecomen.*

Dusdanigen vermaninge (vete ick wel)
sal u. l. voor eerst vry al wat selsaem inde
ooren clincken, want gemerckt wy allen
thalven seer swart worden afgheschildert
met de namē **ketters/ Scheutmakers/ Af-
fallige, &c.** over vvelcken den vloeck end
ban vandē **Paus** wort uytgesproocken, en
ghy lieden door tuytgaen van haer sulc
ker lastringhe ende swaet (als men meent)
mede sout moeten deelachtigh zijn, Soo
comt ghy ongaerne daer toe, ghy wilt veel
liever bliuen die ghy zyt, des **Paus** vriēt.
Gods Vyāt (doch vertrouwe ic onvermoe
dende:) Sal daeromme van nooden zijn,
hier inden beginne u lieden in desen naer
der te onder-richten.

In desen swaricheyt dan, soo moet ghy
lieden dit weten, namelijk: Dat niet ter
stont die gheene, die van tgeselschap ende
ghemeenschap eeniger uytterlijcker **Ge-
meente** (ofte schoon ware seer out, heerlijc
ende uytnemende in menschen ooghen)
afgaen, moeten ghehouden worden voor
Scheutmakers/ veel minder voor **ket-
ters** ofte **affalligē**: Maer datmē voor dus
danige moet houden allene dien, die sulcx
doē sonder rechtmatige oorzaak/ en gewichtige
redē: Ofte, die rokelooslijck haer sels af-
londeren vande eenicheyt der warer **Ge-
meente**

micente/ende voorstaen seer schadelijcke
dwalingen, strijdig zijnde met het funda-
mēt des geloofs/ ende daer inne hardne-
kigh voortgaen: Eyntlijck moetmen voor
sodanigh houden, dien, die van **Christo**
gaen tot den **Antichrist**. Hoedanighe ons
inde H. Schriftuyr seer vele worden voor-
gedragen. Als onder anderen: 1. Cor. 11.
v. 19. Gal. 5. 20. Tit. 3. 10. 11. 1. Tim. 4. 1. etc.

Dit in 'tghemeen vvarachtich te wesen
blijckt, want somen voor **Scheurmakers**/
ja voor **Ketters** en affalvige wilde houden
sodanighe, &c. So soude men sekerliick voor
Scheurmakers, ketters, ende affalvige moe-
ten houden **Christum** selfs, allen **Patriar-**
archen/ en **Propheten** en **Apostelē**/ als die
welcke niet allene een scheydinge hebben
gemaect vanden **afgoden-dienaers**/ ende
Hypocritē ofte **gebeynsde** (insonderheyt,
al verhardet zynde, en de ware **Leere** laste-
rēde ende vervolgende) niet tegenstaende,
datse onder tusschen den tyttel en de na-
me vande ware **Ghemeente** ofte **Kercke**
droegē: Maer hebbē ons ooc opentlijc ge-
radē, ende wel ernsteliic geboden, dat wy
ooc vā sulcke **vergadyngē** moetē uytgaē,
en dien verlaten. Hier van machmen lesen
1. Reg. 13. ende 18. ende daer aen volgende
cap becaps gheheel. Esa. 52. v. 11. Wiickt,
wiickt, treckt uyt van haer, — gaet uyt
van haer, reynighet u. &c. 2. Cor. 6. 17.
Daerom gaet uyt het midden van onder
hem, ende scheyt u af, seyt die Heere, —
ende ick sal u lieden ontfanghen. Actor.
19. 9. Als sommige verhart waren, ende
gheen

geen gehoor geven en wilden, quaet sprekende vanden wege des Heeren voor den menichte; **Paulus** vā hen afwijckēde, versamelde de Discipulen af. Apoc. 18. 4. Gaet uyt van haer mijn volck. Dat nu d'onse, ende, soot u lieden beliest t'woort des Heren te gehoorsamen, d'uwe afwijckinge uyt het **Pausdō** dusdanigen afwijckinge zy, ende soude zijn, zal hier naer inde oorsaken, waeromme, blijcken.

Noch isser een ander steen, die u grootlycken verhindert ende inde wege leght, waer over ghy niet welen cont springen, ende die u al te swaer toe schynt, om uyt der plaetse te werpen, welcke is dese: Dat die **Roomsch / Catholijckque Kercke** zy d'ouste Kercke / die **Gerreformeerde** / daer en tegen een **Nieuwe** ende **onlanghs** op gecomene Kercke ende **Leere**; En gemeret, het oude ghemeenlycken tbeste is, loo en cont ghy niet daer toe comen, dat ghy t'oude, end volghens tbeste verlaet, en het **Nieuwe** / ende also t'nuinste wederomme aen vaerden, &c. Om desen steen uyt den wege te doen werpen, ende u lieden alsoo den uytgangh uyt dat **Pausdom** te helpen openen, so wil ick al mede myn aller beste doen, verstaet maer t'gene ic seggen wil.

Tot ontlichtinge dāvā desen mochtmen wel seggē, dat dusdanig seggē niet en gelt, ofte onse sakeniet slimmer en maect; Want **Christus** / die de waerh; sells is, heeft dit ooc moētē horē vandē **dwalēde Jode** / als te sien is Marc. 1.v. 27. **Wat is dit? wat nieuwe leere is dese? wy weten dat Gode**

Ioan. 9. met Mose ghesproocken heeft/ waer van
29. daen dese sy en weten wy niet. Paulus
vanden heydenschen *Philosophē Actor 17.*
20. Ghy brengt wat vreemts in onsen
vozen/ etc. Ende daerom me so mochtmen
oock soodanigen lasteringe wederlegghen
met de woorden *Christi* onses *Saligima-*
kerx. *Ioan. 5. 46. 47.* Vanden beginne
Math. 19. is het alsoo niet gheweest. Want waer t
dat ghy lieden Mose gheloofst hadt/ (dat is
Mosis schriften) soe hadt ghy oock my ge-
loofst/ (dat is, soose de ware oudtheyt, sose
Godes woort, soose de goddelijcke schrif-
ten, die alleene zijn het plecht-anker en-
de den regel der Leere ende des gheloofs
der *Christenen*/ geloofden, soudens ooc
de ware oudtheyt gheloofst hebben.

Oock mochtmen hier aenhalen uyt de
Historien het begin vande verborghent-
heydt der ongherechtigheydt, hoe dat na-
melijck door der *Bisschoppen* gierigheydt
ende eergierigheydt, de waerheydt der *Gods-*
delijcker schrift verduystert, den een-
voudighen ontnomen, ende in plaetse van
der menschen insettingē, valsche gedicht-
selen, schendighe tuyscherije, &c. haer
wederom is opghedronghen gheworden,
waer door dat allenskens die *Geestelijcke*
stoel tot Rome/ niet allene boven alle
Geestelijckheyt is opgeclommen, maer
sich oock settet boven alle *Werelijcke*
macht/ *Keyseren*/ *Coninghen*/ *Printen*/
ende andere *Potentaten*/ waer uyt claer-
lijck mochte blijcken, dat het vanden be-
ginne also, alst nu is inde *Roomse* *kerck*
ke/ die

ke/ die 600 Jaer na **Chrifti** ende der **Ap**
postelen tijden eerst is begonnen so te ver-
 anderen, niet zy gheweest: In teghendeel
 dat onse **Kercke** ende **Ghemeente** zy d'eer-
 ste **Apostolische Ghemeente**/ die ghevoe-
 det is, ende alnoch gevoedet wort, alleene
 met den **suveren en onvervalchten** melc
 des **Goddelijcken Woorts**/ die allene **So-**
des Woort hout voor een regel des **lebens**
 ende des **geloofs**/ ende de 12 articulen des
Apostolischen gelobe als een merckteken,
 niet alleene van eenicheyt onder malcan-
 deren, maer oock tot een **afsonderinge** van
 alle andere seckten, behertighende altijd
 't gene **Paulus** seght, dat hy, **namelijc**: ver-
 vloeckt moet zijn, die een ander leere me-
 de brengt als dese, die inde **H. Schriftue** Gal. 1 v.
 re is vervatet, al waer't oock schoon een 7. 8. 9.
Engel uyt den **Hemel** (veel meer eē **Paulus**
 comende tot zijner **Hoogheydt** door be-
 hulp des **Woorts** uyt der **Hellen**.)

Maer dit alles, ende noch meer voor by
 gaende, aenwyfen wy maer, tot wech ne-
 minghe vande swarigheden, eenen twee-
 dubbelden, practycqz, listigheydt, op dat
 ic niet segge **dubbelsche bedriegerij**/ welc-
 ke dese is. 1. Datle in plaetse van **Catholijc**
algemeen setten het woordeken **roomsch**/
 voorwendende dat dit woorden zyn van
 eenerleye betekeninge, 'twelcke doch on-
 waerachtich ende gheheel ongherijmd is,
 strydende reenemael tegen't artickel onses
Geloofs/ daer wy belijden, een **H. algeme-**
ne/ ende niet **roomsche** **Chriftelijckkerck-**
ke: Want algemeen wort die **Kercke** ghe-
 noemt,

Die **Pa-**
pisten set-
 ten be-
 drieglic
 het **moos-**
deken
roomsch
 in plaetse
 van **Cas-**
thelijck
 ofte **alge-**
meen.

Maerom
die Ghe-
meente
wort ge-
noemt
Catho-
licke ofte
alge-
meen.

noemt. 1. Ten aensien der plaetsen, niet om datse veel rijcken besit, maer om datse is uytgespreydet over de gehele Weerelt/ aen gheen seker plaetse, **Coningh-rijcke/ Landtschap / veel minder Stadt** verbonden. 2. Ten aensien der tijden, want daer is altijd gheweest, is / ende sal vvesen een **Gemeente** op aerden, volgens **Christi** belofte **Math. 28. 24.** 3. Ten aensien der menschen, want nu niet langher alleene die **Joden / maer oock die Heydenen / niet alene die Romeynen ofte Italianers / maer vvy Nederladers / ende also alle geslachte** op aerden, zyn die, uyt vvelcken die **Ghe- meente** nu vvort versamelt. **Roomsch** daer en teghen vvort die **Gemeente** ghenoeemt van een particulier plaetse, in vvelcken die **Ghe- meente** dan is, ende wort speciaellick versamelt, ghelick vvy hedendaeghs oock vvel seggen **Worcknuer Gemeente / Bols- werder Ghe- meente / &c.**

Maerom
Roomsch

Dat die
Rooische
Gemeente
te noyt
gheweest
in de
Catho-
licke
Gemeente

2. Datse segghen, dat die **Roomsche Kercke** sy die **algemeene Kercke / ofte 'thoof** van dien, 't vvelcke oock al leughen is, ghelick uyt de eerste bedriegerye ghenoechsaem can vvorden verstaen, Oock so en is die oude **Drieste** ende gesonde **Apostolische Gemeente / die binnen Rommen** gheveest is, niet gheveest die **algemeene ofte Catholickke Kercke / maer een deel** daer van, s'ick segghe een deel, doch niet dandere **particuliere kercken / maer niet boven die:** Alsoo dat door d' ondergangh vande **Ghe- meente van Roomen** niet terstont ondergaet die geheele **cudde Christi / ofte schoo** daer door voor een deel vermindert end'

versvact yvorde, noch oock met d'affal des
 Roomschen Gemeentes geheel valle, soo-
 se gheheel conde afvalen ende verlooren
 gaen, twelckeneen. Is oock die oude syy-
 vere Roomsche Kercke geveest ga enlins
 het gheringste deel d. sbruyts, doense nae-
 melick noch hinghe ende luysterde nae de
 stemme des **Wydegomis** / ende haer eens
 vreuchden stemme niet liet ghevallen, ghe-
 dachtigh zijnde aende trouwe diese den
Wydegom gedaen hadde. Maer siet, met
 valsche Neutelen isser haer overghecomen
 een **verbalscher** / misschien van haer door
 de achter deure inghelaten. Haer onbe-
 vleckte bedde heeftse nu beveect, in plaet-
 se van haer schoon blinckē de gelaet heeft-
 se nu een mismaect ende, stinckende, door
 vetticheyt end puysten heeftse haer eerste
toleur geschotē, door haer eygē gedichte
 len den gefonde leere verdorven, en verā-
 dert, alsoo datse tot een **leugenhups** ende
moozdruyle geworden is. En oft schoon
 haer hier tegen mannelijken setteden, loo
 andere **Gemeenten** in **Africa** / **Franch-**
rjck / **Dupislandt** / ende andere **Ooster-**
sche / als oock eenighe getrouwe **Wachters**
 oock met verlies van goet en bloet / etc, ten
 heet al niet geholpen, die **geschorene hoop**
 en heeft niet gherust, tot dat het kynt des
 verderfs, die *antikeimons* hem stellende tegē
Godt / ende hem verheffende boven *sebasma*
 al dat als **Godt** geeert ende genoemt wort,
 midden indē **Tēpel Godes** geseten is, also
 dat mē soude mogē seggen den **Schoōhz** en
 eerste syyverhey t als mede uytne mēthey t

den **Biffchoppen** tot dusdanighen opclim-
 minge een occasie ende gelegentheyte ge-
 weest te zyn: Doch hier van genoeg, waer
 uyt ghy ghenaeemde **Catholijcken** u dan
 behoort onderwysen te laten, datse u niet
 langer met den uytterlijcken vertreffelijcken
 name en bedrieghen: Maer haer altyt
 meucht seggen: **Oft**-schoon die **Roomsche**
kercke al stonde in haer eerste stant, soo en
 condse noch het **hoofte niet zyn vande Ca-**
tholijcqs kercke/ noch die **Catholijcke ker-**
cke selfs, veel minder, nu datse verdorven is.

Inleptu
 ghe ofte
 overgag
 tot daen
 wgsinge
 der opzja
 ken.

Dese twee swairheden wech genomen
 zynde, comen wy tot de voorstellinge van
 d'oorfaken selfs, waeromme ghy het **Paus-**
dom behoort te verlaten, ende uyt het mid-
 den van haer uyt te gaen, de welke wy al-
 soo sullen aenwysen, dat genoegsaem sal
 conen blijcken 'tghene inde vermaninghe
 selfs ghesecht is, namelijk: dat de zonden
 des **Pausdoms** zyn tot den hemel toe ge-
 clommen, wy sullen se oock cortelijcken
 voorstellen om lichtelijck te verstaen, ende
 bequamelijck te onthouden, hout dan op
 uwe handen, siet desen sluyt-reden sal ic u
 lieden daer inne legghen, namelijk:

Die 7. ge-
 nerale
 propo-
 sities.

Sulc eene **Religie** die niet alleene **valsehe**
 ende **verterde**/ maer ooc **afgodische** ende
Godtloose **erdiensten** openbaerlijck leert
 „ ende onderhout, End' daer en boven o-
 „ pentlijck goed kent ende toelaet eenighe
 „ **ond'ughden** ofte **zonden**/ dieden **Christe-**
 „ **nen** in ghenerleye wyse ende maniere be-
 „ **thamen**: Ende noch in haer begrijpt ende
 „ **veruadet** veel **dwaalinghen** / **strijdende** met

Godes

Godes woort, d'articulen des gheloofs, en
also uyt sluytende uyt den Coningh-rijck
Godes: Item noch ontallicke andere leere
punten/ die strijden teghen den Euange-
lio Christi / ende schadelijck zyn ter za-
licheyt: Sulc eene Religie, segge ic, moet
alle Godtvruchtighe menschen by lieve
niet aengaen, maer haten ende vlieden.
Ende volgens dien, soo moetense sulc een
Gemeente/ die sulc eene Religie niet alle-
ne openbaerlijcken bekēt ende belijt, maer
oock met alle macht voorstaet, ja r'onrech-
ten ende tyrannighlijck beschermt, en dat
meer is, allen rechtgevoelenden Gemeen-
ten tot den bloede toe vervolgt, verlaten,
ende haer daer uyt maken.

Maer die hedendaeghsche Papistische
religie leert en onderhout niet allene val-
sche ende vercierde/ ofte van menschen ges-
dichte, maer oock afgodische ofte Godt-
loose eerdiensten: Goedkent openbaerlijc
ende toelaet oock eenighe zonden ende
ondeughden/ die den Christenen geensins
en behamen, Daer en boven begrijptse,
voorstaetse, ende beschermtse oock als ges-
seght is, seer veel dwalinghen / ende leere
punten / die strijdigh zyn met de funda-
menten des geloofs, den Euangelio Chri-
sti / ende volgens dien zyn schadelijck ter
zaligheyt, Ende dat Pausdom/ insondere
heyt die representerende Gemeente/ ver-
volgt den rechtgevoelenden te vier
ende te sweert al waerse can ende mach.

Daerom soo moeten wy de Papistische
religie niet aengaen, maer mijden ende
vlieden,

22 vlieden, Ende dat **Bausdom** ofte die he-
22 dendaegsche **roomsche Gemeente** verlatē,
22 en uyt de **gemeenschap** desselvigē begevē.

Betrojs
vaude
eerste pro
positie.

Die eerste **propositie** ofte voorstel van dese drie is buyten allen verschil, als die **genoechsaem** is bewesen inde **wechnemingē** vāde eerste **swaricheyt**, ofte door de **Schryftuyr. plaetsen** aldaer aengerogen, doch tot mererder bevestinghe sal ick u ten besten hier noch aentekenen eenige andere plaetsen, in welcken **duydelijc** ende **naecktelijc**, ende op verlies van 't **Coningh-rijcke der Hemelen** gheboden wort, datmen met alle **neeriticheydt** sal mijden ende vlieden alle **afgoderpe / toberpe / Item alle ongherech- ticheyt / Tyrannpe / gheb. pns dicheyt / als mede hoererpe / onreynicheydt / oberdaet / giericheydt / eyntlijck dieberpe / leughen- tal / bedriegerpe / ende andere diergelijcke zonden ende ondeuchden, ghelijck oock schadelijcke dwalinghen / ofte betterpen die den menschen van **Christo** asleyden, en de **suyverhz** der **waerheyt** verduysterē.**

Dusdanige plaetsen zyn dese, als **1. Cor. 6. 9. 10.** Weet ghy niet dat die **onrechtveer- dighe** het **Coningh-rijcke Gods** niet en sullen besitten? Laet u niet verleyden, noch
22 hoereerders / noch afgoden-dienaers / noch
22 oberspelers / noch oncupfische, — &c.
22 en sullen het **Coningh-rijcke Gods** —
22 niet besitten. **1. Cor. 10. 14.** &c. Hierom
22 mijn lieve vliet vande **afgodendienst**, &c.
22 **Gal. 5. 19.** Die wercken des vlesches zijn
22 openbaer, als **overspel / hoererpe / &c.** —
22 van welcken ick u voorsegghe, ghelijck ic
22 oock voorseyd hebbe, dat die gheene, die

fulcks doen, het **Coningh** **rijck** **Godes** 77
niet besitten en sullen. Ephes. 5. 5. Ghyl 77
lieden weet dit, dat geen hoer/erder/noch 77
onreynne / noch gierighe ——— sal erfdeel 77
hebben in het **Coning** **rijck** **Godes** ende 77
Christi, Besiet oock Apoc. 14. 9. &c. ende 77
meer andere plaetsen.

Wt desen allen blijkt dan, datmen soodanigen Religie, die, ofte alle dese zonden in 'tghelijck, ofte eenighe van dien int besonder voedet, leert, end' herdenckelijckē voor staet ende verdedicht, van herten in aller neersticheyt moet vlieden, ende datmen volgens dien sodaniger Gemeenten/die sodanighen **Religie** belijdet, eenicheyt moet verlaten, voor soo veel alse daer inne volhardet.

Ghelijck dit nu van allen menschen, die eenigh ghevoelen hebben, ende volgens dien van u lieden selfs wel aenghenomen end geloost wort, ende moet worden: **Als** so is die swaricheyt hier tusschen ons ende u lieden inde tweede propositie, namelijk oft die **Papistische Religie** / ende volgens dien het **Pausdom** sodanigh, als ghesecht is, sy: Daeromme soo sullen wy nu tot dien comen, om dien oock duydelijck en naectelijck te bewijzen, doch met desen voorredē, dat wy hier niet van stuck tot stuck alles sullen inbrengen, tgene wel soude ingebracht mogen worden, Maer allene sullen wy ons houden binnen de palen vande **Hoof** **puncten** deses **Boeck** **trijens**. Want dese ghenoechsaem bevonden sullen worden, om te bewijzen 'tghene ghesecht is: ghemerckt

gemerckt dese faulten allene, schoon offer
gheen meer waren, daer nochtans buyten
desen noch overvloedigh zyn, ghenoech-
saem, iae meer dan ghenoechsaem zyn om
een mensche, iae gantsche Ghemeenten
vanden **Couingh-rijcke Godes** te berouē.
Ooc so en hebben wy ons niet voor-
genomen dese dingen te wederlegghen, maer als
leene cortelijcken te verhalen, met betho-
ninghe datse stryden met **Godes woort/
etc.** twelcken wy achten tot onsen voorne-
men ghenoech te zyn.

Voor by gaende dan alle de openbare
dwaling ende schandelijke lasteringen,
diese hebben inde lere vande **Schijstuppe/
van Christo / vanden Enghelen / van het
ebenbeeldt Godes** inden mensche, vande
Doorsienigheyt Godes vande zonde / van-
de **Wet** vanden **Euangelio** / vanden **byē
wille** vanden **ghelobe** / vande **leechveerdich-
makinghe** / vande **goede wercken** / vande
ghenoezdeninge / vande **aenroepinghe der
Beylighen** vanden **Sacramenten** / vanden
Doop ende **'t H. Wōtmael** / vande **Borte** /
vande **Oberleiveringhen** / vande **eerdienst
der beelden** / vanden **Maegdelijcken stant** /
ende van **'t Houwelijck** / van **'t Waghebier** /
vande **Gemeente** ende **diergelijcken** noch
al meer. Want dese dinghen door **Godes
genade** allen thalven clāerlick van d'onse
ontdeckt zyn, also datse lichtelijcken conen
ghesien ende ghevonden worden.

Onder anderen hebben wy gefeght, dat
die **Papistische** **Religie** in haer vervatet, leer
punctē strydish zynde met **Godes woort/
Ditselvige**

Dit selvighe openbaert sich hier aenvanc-
kelick in het 1. Hoofst. punckt des 1. cap. Al-
waer den Paus / zynde een mensche, wort
toegeeygent beyde gheetelijcke ende we-
reltelijcke macht / ende dat hem alleene,
welcke doch niet en can bestaen sonder
Godt te beroven van tegene hem toecomt
tegen' rvoort. *Esa. 42. 8.* Ick die Heere dat
is mynen name, ende en wil mijnen eere
gheen anderen geben: Maer onder andere
certyttelen, die Godt alleene toecomen, en
niet vil datse anderen ghegeven vworden,
is dit mede eene, dat men hem toeeyghene
dusdanighen macht. Ick ben / lecht hy, die
al-machtighe / &c. *Gen. 17. 1.* Heere! hy u en
is geen onder-schept / te helpen dooz veel /
ofte daer geen cracht en is / want wy ver-
laten ons op u / ende in uwen name soo
zijn wy gecomen teghen desen hoop. Heere
onse Godt / hoor u en mach geen mensche
wat. *2. Paral. 14. v. 11.* Onse Godt woont
indē hemel / hy doet wat hy wil. *Psal. 115. 3*
Siet die Heere, comt gheweldelijck / zjn
nen arm sal heerichen. *Esa. 40. 10.* Want
u is dat rijke / die cracht / etc. In het Va-
der onse. *Math. 6. 13.* Ende oft schoen die
Paus vvilde segghen dat hem desen macht
vvare van Gode ghegeven, soo protesteert
doch Christus / die Zoone Godes teghen
desen ghenamden Stadt-houder / seggen-
de: Alle dinck is my overghegeven van
mijnen Vader. *Math. 11. 27.* Item: my is ghe-
geven alle macht. *Math. 28. 18.* Item: Ghe-
lijck ghy hem (uven Zoone) macht ghe-
geven hebt ober alle vlesch. *Ioan. 17. 2.*

Ende

Die
Paus
toepgēt
hem in
tegemeen
teghene
Gode alle
ne toesōt

En met recht, wát niet vandē Paus/ maer vā Christo isser ghepropheteert: *Alle dinck hebt ghy ond zjn boetē gedaen.* Ps. 8.7. Al waerōme die *Apffel* getuycht, dat dese *Prophetye* niet in den Paus / maer in *Christo* vervult is geworden. 1. Cor. 15. 27. Want hy heeft het al onder zjine boetē onderworpē. Phil. 2. 8. God heeft hem *Hoochlijck verhoocht* / en heeft hem eenē name gegeven / *twelcke is boven alle namen* / etc. *Christi* protestatie gaet dan valt en alsoo wort die Paus aenvanckelijck int begin bevonden een eerdief *Godes* / en die *Heltigie* die leert ende beweert dat die Paus duldanighen macht hebbe, *strijdich met Godes H. woort*, vermits men een *Christo* / in wiens mont noyt leugen ofte bedroch gevonden is, ende ten *Paulo* / die door ingheven des *H. Gheests* gheschreven heeft, meer ende veiligher moet en mach gelooven, dan alle die *Pausen* met haren aenhang, die doch alle onderworpē zyn te liegen. Psalm. 116.

Onder anderen wort den Paus inde aenghetogen *Hooft-punct* toegeeygent den macht om *keyseren/Coningen/Princken* / ende andere *Sbericheden* af te setten, ende in te setten, te bannen, &c. In summa hy thoost van allen zijnde, soo moeten se al na zjn piipē dāsen, ofte so niet, hy *slacht se/ende eet se op*. En hier mede soo tredt die Paus al wederomme teghen *Godes woort* in een ander zyn recht, want *Coning, &c.* af ende op te setten comt ooc alene *Godt toe*: *Siet/secht Samuel, die/Here heeft een Coningh over u lieden geset.* 1, Sam, 12. 13. *Die Coningh-inne uyt rijk.*

Arabien wiste dit wel, daerom 'tis wonder
dat die Paus/ ende Pauselijche Leeraers
dit niet en weten, doch sy en wilient mis-
schieen anders niet weten, om datser gheen
schade van en hebbē, ende sy also den mee-
ster mogen speulen, tegen den Pauselijche
leere, dan, so secht die Coningh-inne: Ge-
looft zp de Heere utwe Godt/ die tot u lust
heeft/ ende u op de stoel geset heeft: Daer-
om dat die Heere Israel lief heeft/ ewig-
lijck/ ende u tot een Coningh gheset heeft
— Reg. 10. 9. In plaets van Godt/
so mogen die Keyser/ Coningh van Spa-
nien/ Papiistische/ Dorsten/ Bisschoppen/
&c. segghen Paus / ofte ten sal niet deus-
gen. Gelijk Godt/ Coningen ingesettet
heeft, also heeft hy sulcks ghedaen uyt ey-
geer macht. Hy (die Heere) verādert tijt
en stonden/ hy settet Coningē af/ ende Co-
ningen inne. Dā. 2. 31. Op dat ghy meucht
bekennē/ dat die allerhoochste macht heere
ouer den menschen Coningrijckē/ en geest
se wien hy wil. Dan. 4. 22. gelic oock. vers-
14. Hy brengt de stout te veel om — ende
settet sommighe andere in haer stede. Iob.
34. 24. Ic hebbe alle dese landen gegeven
inde handen mijns knechts Nebucadne-
zars. Ier. 23. 6. In summa daer en is gheen
macht ofte zp is vā Godt. Rō. 13. 1. en die
machtigh zjn / die zjn van Godt verordie-
neert. ibidem. Ergo noch die Paus/ noch
vande Paus. Alsoo moeten se ooc naluyt
van Godes woordt hare macht ende ghe-
welt ghebruycken, niet soo die Paus
wil, maer soo als Godt wil. Assur waer
Godes roede: Esa. 10. 5. Senacherib moch

so moſte **Chriſtus** eerſt wettelijcker wiſſe
verordeelt worden, Dan fullē dit die **Pas**
piſten miſſchien wel toelaten, op dat ſy
't gene onvolcomen is, door hare **Wiffen**/
den armen om **Gods** wil / maer veel lie
ver den rijcken om groot geld / gout / lan
den en goet / voorts volcomen mogen ma
ken, ende alſoo meer gheleghentheydt te
mogen hebben om haer armoede (moede
ſouden hare armen worden ſoudente hare
ſchatten dragen) niet alleene met uytput
tinge der ghemenen man, maer oock met
grootte vermindringe vande gemene mid
delen te vermeerderen: Want ghelijck ſy
ſelfs, alſoo zijn oock hare goederen den
Weereltlijcken Overſicheden niet onder
worpen, end volghens dien, ſoo en behoe
venſe dan gheen **Schattighen** / **Tollen** /
Erchiſen / **Impoſten** / &c. te bethalen:
Waer mede ſy haer bethonen wijt te zijn
van **Jeſu** / want eer die de **Toll** niet en sou
de bethalen, daer hy ſelfs geen gelt en had
de, moſte **Petrus** een **Viſch** gaen vangen,
ende daer uyt een **Tol** penningh halen,
om dien voor haer beyden te gheven, op
dat ſe alſo vrylijc ſonder ergerniſſe moch
ten paſſeeren. **Math. 17. 27.** alwaer oock
mede verhael gedaen wort, dat oock een
ge andere **Discipulen** het haelt hebben v. 24.
Sy bethonen ooc hier mede dat ſe niet ge
dencken aen 't gene **Chriſtus** ſecht: **Grefe**
den Keper / dat des **Keper**s is, **Matth. 22.**
v. 21. ende 't gene **Paulus** ſecht: **Gheef**
een

een pegelijc dat ghy schuldich zyt / Schat-
tinghe dien ghy Schattinge schuldich zyt /
Tol / dien ghy Tol schuldich zyt / &c. Rom.
13. v. 7. Soudender oock geen Gereslijcke
personen geweest zijn, doen de gehele We-
relt tot een teken van onderdanicheydt
moste beschreven worden? Ja! als Zacharias
ende meer andere: Ergo oock onderwer-
pinge onder den wereltlijcken Keyser Aus-
gusto Luc. 2. 1. &c. wat wilmen meer?

Besiet al vorder, ghy genoemde Catho-
lickquen dat derde Hoofst. p. 11. / en daer
inne sult ghy bevinden, datse den Paus/
die oock een mensche is als wy allen, toe-
eygenen dat hy niet en can dwalen, al waer
toock schoon dat die gheheele Weerelt
dwaelde, waer mede sy hem maken den
wech ende den waerheyt selfs. Olt dit
nū niet en strijdet teghen Godes woordt
gheve ick u lieden te bedencken: ende
op dat ghy u recht. meucht bedencken,
soo voorstelle ick u dese plaectien: Mo-
ses secht, Num. 23. 19. Godt en is niet
als een mensche dat hy lieghe / waer mede
hy immers dwalen en mis slaen stelt als
den menschen eyghen *in quario modo*, ende
niet te cunnē dwalen stelt te zinnē eē eyge-
schap Godes alleene. Dit aenwijst Paulus
bequamelijck in maniere van tegenstellin-
ghe. 2. Tim. 2. 13. Ist dat wy onghel-
dich zyn (alwaer aengemerct moet wor-
den) dat Paulus hem selfs mede rekent ende
begriipt

Die Pa-
visten
segghen
dat die
Paus niet
dwalen
en can/
oft schoen
die ge-
hele we-
relt
dwaelde.

begriipt onder 'tghetal die mis-laen cun-
nen, seggende: niet ghy, maer wy) hy (Jes-
sus Christus) bliest nochtans ghetrouwe.
Ende Rom. 3. v. 4. Maer Godt worde
waerachtich bevonden/ ende alle mensche
leugenachtich. David spreect in 'tgemeen
van alle menichen: Wie can merken hos-
dickwils hy seylt? Psalm. 19. v. 13. Ende
Jacobus: Wy scrupckelen alle in belen.
Jacobi. 3. v. 2. Waer van- daen moet doch-
den Paus delen Heylicheydt comen?
sy sullen sonder twijffel seggen om dat hy
een nabolgher Petri zy: Maer oft Petrus
niet en heeft cunnen dwalen leert zijn ver-
saeckinge. Math. 26. v. 70. 72. 74. En oftse
wilden seggen dat die ghelchiet is voor zy-
ne Inhuldinge tot zijn algemeē Bisschops
ampt (hy en is sekerlijc zijn leefdage geen
Opperbisschop / ick late staen alghemeen
Bisschop gheweest) soo wyle ick haer tot
de bestraffinge Pauls aen Petrum / in zijn
aenghesichte voor allen. Gal. 2. v. 11. Dan
sonder twijffel sullen se dit segghen, datmen
dese seylen niet verder als tot de wande-
linghe, ende niet tot de Leere des Ghe-
loofs sal moghen trecken: Maer, beneven
dat Petrus niet en heeft willen de Heyde-
nen mede toegangh gunnen tot de Ghe-
meente / &c. Actor. 10. beneven datmen
veel exempelen van Pausen die inde Leere
ghedwaelt hebben soude mogen invoeren,
&c. Soo en gaet niet vorder als tot dese te-
ghenwoordighe Hoofst-puncten / die, alst
blijckt, strijden teghen Godes woort /
stuk der Leere aengaen, ende doch van
den

den Pausen voor goed gekent, aengenomen, iae als articulen des gheloofs opghedronghen ende voorghestaen worden. Al waeruyt dan blijkt dat die Paus niet alleene in leven, maer oock in Leere niet alleene can dwalen/ maer sekerlick dwaelt: Want hier en spreekken wy niet watter doe, maer van 'tghene haer Leere toelaet, om ghedaen te moghen worden.

Van ghelicken alloye ende soorte zyn die dinghen, die verhaelt worden in het 4. Hoofst-punct / namelick: Dat die cracht ende autoriteyt des **H. Schriftums** soude staen in 'tbelieven ende welbehagnen des **Paus**: dat oock alleene die **Paus** macht heeft om die **Schriftum** te verclaren, ende dat alleene zyn verclaringhe goet is, ende voor onwedspreckelick moet aenghenomen worden: Dat die **Paus** ooc macht soude hebben om af, ende toe te doen, watter te veranderen, &c. Wie heeft oyt zyn dat ghen inde **Schriftum** sulcks gelesen? waer of yvers sulck een plaets te vinden is? Die het teghendeel ghetuyghen, ziender ghe-noechsaem, als namelick: dat die **Schriftum** haer macht ende autoriteyt vā **Godt** hebbe: Want sy en wort niet ghenoecht hierarch-pneustos vanden **Paus** inghegheven, maer *Theopneustos* van **Godt** inghegheven: 2. Tim. 3. 16. Die **H. Mannen** **Gods** en hebben niet ghesproocken, ghedreven zijnde door den **Paus** / want van een **Paus** en wisten sy niet, maer door den **H. Gheest**. 2. Pet. 1. 21. Ergo, die macht hanght aen **Godt** / ende niet aenden **Paus** / Ende daer.

Die autoriteyt der **Schriftum** en hanght niet aens vā **Paus**.

omme soo mach Godt met recht segghen:
Ick make soodanich verbondt met hem.
Mijnē Gheest die by u is / ende mijne woort-
den die ick in uwen mont gelept hebbe / en
sullen van uwen monde niet wijckē / noch
vanden monde uines jaeds / ende kints
kind — van nu aen tot in eewicheyt. Esa
59. 21. Siet hier soo voecht Godt by zyn
woort zijnen Gheest / die den uytvercore-
nen de sekerheydt van de Schrifture sal
doen geloven in haer herte, op datse eenen
vasten ende bestandighen troost daer inne
souden moghen hebben. Hieromme secht
Christus tot zyn discipulen: Maer als die
Trooster sal gecomen zyn / dien ick u van
de Vader senden sal / die Gheest der waer-
heyt / die vanden Vader utgaet / die sal ge-
rugghen van mi. Ioan. 15. 26. Ende —
hy sal u in alle waerheyt leyden. Ioan. 16.
13. Leest oock. Rom. 8. 16. 2. Cor. 1. 21. 22.
1. Thess. 1. 5. 1. Ioan. 2. 37. En nergens
sult ghy een wordeken vande Daus vin-
den. In summa: **M**ijn woort ende mijn
predickunghe en heeft niet gheweest in be-
wechliche woorden der menschelijcker
wijshheit / maer *en apodeixis pneumatos kai dunna-*
mias in vadelijcke bechoninge des Gheestes
ende crachts. 2. Cor. 2. 4. En also en is die
Schriftuere niet *allogistos* zyn ghelooft ende
sekerheydt van een ander hebbende ofte
halende, maer *autobistos* dien van haer selfs,
dat is vanden **W**urthoor desselvighen heb-
bende. Even alleens is het met d'uytleg-
ginge ofte verclaringhe der Schrift / ghe-
lijck ge

lijck ghenoechsaem uyt 't gene ghelecht is
blijckt; Want soomen de **Schryftuere** niet
en can verstaen, dan door de **Schryft** en
den **H. Gheest** / soo moet nootzakelijck
volghen, datmen den sin ende meninghe
vande **Schryftuer** anders nerghens moet
soecken, dan inde **Schryftuer** / ende by de
H. Gheest / die inde **Schryftuere** spreeckt,
aenghesien den sin der **Schryftuere** de
Schryft selfs zy. Hieromme leestmen ooc,
dat die ghene, die den **Schryftuer** recht
wilden verstaen niet en hebben ghesien na
het segghen vanden **Paus** / maer na den
Schryft selfs: als te sien is inden **Barzeen**.
Actor. 17. 11. In **Christo** selfs, als hy de **disci-**
pulen verclaerde den rechten sin ende me-
ninghe vande **Schryften**: begon van **Mo-**
se / ende alle die **Propheeten** / **Luc. 24. 27.** niet
yanden glossen des **Paus**. Dit ist datter
geboden wort den **Gheesten** te beproeven
ofte oock uyt **Gods** zija. **1. Thess. 5. 1.** **Ioan.**
4. 1. &c. Daer beneven soo en can dit den
Paus niet worden toegeeygent sonder te
misdoen teghen 't gene **Paulus** secht: **Niet**
dat wy Heerschappij hoeren **ouer** **uwen**
gheloofe: **2. Cor. 1. 24.** 'twelcke doch die
Paus kennelicken doet, gemerckt hy zijn
verclaringhe op dringht by pene vanden
Ban / &c. Van het toe doen ende afdoen,
&c. is in voorgaenden ghesproocken.

Die bes
clatinge
vanden
rechten
meninge
der
schryft
en staer
niet aens
de Paus

Achten wy dan uyt desen alle genoech-
saem te blijcken dat deel onser algemener
tweeder **propositien** / waerinne wy ghe-
secht hebben; **Dat die Papijsche Keltigie**
in haer

in haer heeft soodanighe **Leer-puncten** /
 die strijden met **Godes woort** / Waer uyt
 dan moet volgen, dat het **Pausdom** is een
Ghemeente / die niet **Godes woort** / maer
 menschen vonden volcht, ende dat daer-
 omme die ledematen desselvighen, **Christi**
 schapen niet en zyn, want **Christi** schapen
 hooren **Christi stemme** / ende sy volghen
 hem nae, eens vrenden stemme en hooren
 sy niet. Ioan. 10. 27. Hy alleene heeft die
 woorden des **lebens**. Ioan. 6. 68. End nie-
 mant comt tot den **Vader** / dan door hem,
 want hy die wech is, &c. Ioan. 14. 1. Waer
 willense dan belanden, die een volghen, die
 regelrecht teghen **Christum** strydet, als
 die **Paus** doet? Dat overdenckt eens!

Maer hoort noch al van een paerdt dat
 herder draeft, ende tghene noch wat gro-
 ver in menschen ooren clinckt. Wy hebben
 ghesecht dat die **Roomsche Keltate** niet al-
 lene toelaet in des menschen vryheyt eeni-
 ghe zonden ende ondeuchden, maer dien
 oock als deuchden voorstaet, ia leert, ende
 den menschen aen-prijft, ende die daer toe
 vermaent: Dit vullen vvy nu gaen bevvyn-
 sen, doch met desen vvaerschouvinge, dat
 ghy ons hier niet oplecht tgene doorgaës
 van d'uwve ghesecht vwort, namelijck: Dat
 vvy uyt het quaed-doen van sommighe
 menschen ordelen vande quaetheydt der
Religie / tvvelcke vvy niet en behooren te
 doen, ende met recht, alhoewel nochtans
 tleven ende het doen der menschen me-
 nighmael vvel met de **Leere** accordeert en
 over-een comt, ghelickmen vande voor-
 naemste

Men
 spreckt
 nu niet
 vande
 wercken
 der perzo-
 nen / maer
 vande
 wercken
 die de
 Religie
 hoor
 goetken
 in leert.

naemste **Bapiften** vvel foudē moghen seggen: Maer dit moet ghy lieden vveten, dat vvy hier spreekē, niet van het doēder **Bapiften**/ maer vvat die **Bapifische** **heligte** **Leert**, datmen mach ende moet doē, ende even vvel goede **ſchāpen**/ ia die beste **ſchāpen** **Chriſt** zyn. Oock en ſullen vvy hier niet verhalen alle ondeuchden ende zonden, &c. maer geliick vvy ons in 'taēvvyſen vande met **Godes** **woort** ſtrydende **Leer-puncten** hebben gehouden binnen de palen deſes boeckskens. Also ſullen vvy oock doē in 'verhalen vande ondeuchden, &c.

Wy ſeggen dan, dat uyt deſen clærliick blickt, dat die **Bapifische** **heligte** openbaerliick, ia **Tyannighlyc**/ als uytnemende deuchden ende goede vverckē **Leert** ende den menſchen aenpriiſt, ende dat volghens dien die **Bapifische** **Ghemeente** voedet, deſe navolghende grove, **ſchandelycke** / ia **berdoemelycke** ende **afgryſelycke** zonden/ als nameliick:

- M: pneedicheydt/**
- Verbondt-breckinghe/**
- Opzoer makinghe/**
- Moorderpe/**
- Benijn inghebinghe/**
- Cooverpe/**
- Leugen/vaſſch; en bedriegerpe.**

Verhael
van eenige
ſondē/
die de
Wauſer
lycken
heligte
hout ende
Leers
vanz
deuchde.

Dit en is geen **Lasteren**, vvant het en vwort den **Roemiſchen** **heligte** niet onrechtliicken toe

ken toegeacht, dan het wort voorghelees
uyt der **Papisten** eyghen **Schriften**, ende
daer mede bevesticht, alsoo dat man / boec /
deel / blat / en plaetse worden genoemt, ge-
lijck hier te sien is: Maer het is door een
bequaem middel den vromen **Leeren** haer
af te sonderen vanden boosen menschen,
waer toe dit oock van my tot uwen besten
gheschiedt.

Ofte yemant wilde seggen dat dit eeni-
ge personen voor haer particulier **Leeren**
ende **Dynen** / dien moet ick antwoorden
datse wat nauw moeten toehien, ende sy
sullen bevinden dattet al doorgaens zijn
gheprivilegieerde **Boecken** met privilegie
vanden **Keiserlijcken Majesteit** / iac self
vanden **Pausen** / die immers (quansquijs)
niet en kunnen dwalen, ende daer en bove
goedgekent van hare *Censuribus* ofte looda-
nigen, sonder wiens goet keninge ende
versegelinge geen boecken moghen ghe-
druckt worden: Ende alsoo sout ghy **Cat-**
holycliquen den **Paus** / **Keiser** / *Censorem*,
&c. al te na spreekken, waer over datse lich-
telijck qualijck soude te vreden zyn.

Dat dese **Papistische** deuchden alle soo
grouwelijcke, &c. souden zyn, daer aen me
ne ick wel dat niemant van u eenvoudighe
Catholycliquen sal twijffelen, so uwe *confes-*
antien niet geheeltijck gebrant tekent zyn:
Doch oft ghy lieden 't niet en wiltet, soo
gedenckt aende voor-hene-aengetekende
plaetsen als **Ephel. 4.** ende **5.** **Gal. 5. 1.** **Cor.**
6. &c. die sullen 't u wel leeren; Ende ten

overo

Overvloet so betrachtet oock desen vol-
gende als namelijck: datse v'samentlijcken
strijden teghen des tweeden tafel, vvaer-
iane ons gheboden vvort onse naesten soo
lief te hebben als ons selfs. Math. 22. 29.
Dat is haer te doen 'tgene vvy vvillen dat
ons van haer gheschie. ende haer niet te
doen 'tgene vvy niet en vvillen dat ons vā
haer gedaen vverde: Math. 7. 12. Ick geve
u. l. nu te bedencken hoe het u soude beha-
gen dat yeman: **mepneedichlijck/ trouloos**
bedriechlijck/ &c. met u handelde! Ic mene
vvel seer qualijck! Daerom, &c. En volgē s
dien soo vvort den **mepnedighen / &c.** de
zalicheyt ontseyt. Psalm. 15. ende 24.

Besonderlijcken vvorden ooc dese zon-
den in **Godes woort** verboden, als **Mepne-
edicheyt.** Exod. 20. 7. Levit. 19. 12. Math. 5.
33. Ende gehouden voor een groote mis-
daet. Exod. 8. v. 8. Levit. 5. v. 4. 1. Sam. 19. 6.
Ier. 7. 9. Zach. 5. 3. 1. Tim. 1. 10. **Boudt-
breekinghe** strijt teghen 'tvoort Godes.
Ios. 6. 22. ende 9. v. 18. volghens voort
d'exempelen van David. 1. Sam. 24. v. 22.
25. 1. Reg. 2. 8. Michas. 2. Paral. 18. v. 13.
Opvoer, sichtighe. 2. Cor. 12. v. 20. Als
vvaeromme t **Cozan/ Dathan/ ende A-
biram** qualiick is becomen Num. 16. 31.
Abolon. 2. Sam. 18. 9. **Seb.** 2. Sam.
20. 31. **Simei.** 1. Reg. 2. 41. Ende als
so voort allen anderen, ghelijcke oock
vvē in een bundel vvorden vsamen ghe-
knoopt, als. *Malach.* 3. 5. Ick vvil tot u co-
men, ende u straffen, ende vvil eensnelle
ghetuyghe

ghetuyge zyn tegen de **Tobenaers** / —
menneedigen / teghen die, die ghewelt ende
onrecht doen, &c. Gal. 5. v. 19. 20. 21. van
vvelcken ick voor segge, ghelyck ick oock
voor-seyt hebbe, dat die ghene, die sulcks
doen, het **Coningh-rycke Gods** niet besit-
ten en sullen. Buyten sullen se moete staen,
daer die **Honden** zyn. Apoc. 22. 15. Ende
inde duysternissen **berismooren** ewichlijc /
alvvaer zyn sal vveninghe ende knerffinge
der tanden. Math. 24. 51.

My dunckt dat ick hier yemant hoore
spreeken, dat die **Roomsche Heligie** die
niet simpelijc toe en laet aen alle mensche,
maer alleene aenden **Betteren** / vvelcker
valsche **gheloobe** ende **Leere** dat aenden
Catholijckuen verdienen, om alsoo den
roomschen Heligie vorderlyck te moghen
zyn.

Wy en vwillen hier niet **disputeren** oft-
men oock schuldich zy den **Betteren** (soe
ons doch valschelyck noemē, ende selfs de
daet hebben) **gheloobe** te houden? oft men
oock quaet mach doen, ende alsoo de **Heli-
gie** vorderlyc zyn? &c. Oitse oock private
personen **Coningen** / **Princen** / &c. mog-
en vermoorden? oft men oock schuldich zy de
vvaerheyt te sprecken tot zynen naesten,
dat is, tot alle menschen? En wat dies meer
mach zijn? Maer alleene soo seggen wy u
Catholijcqs / dat het u mede gelt: Wanneer
die **Paus** / ia eē ander geleerd en vertresse-
lijck **Theologans** ordeelt, dat eenigh **Keuser** /
Coningh / **Prince** ofte eenich ander **Ober-
hepde** vvat vreed-lijch is: met duldin-
ghen der **Betteren**

der **Betteren** / soo mach hy hem, oft hy
schoon zy **Catholijck** / veel vvachten aan
allen canten, vvant oock zyn eygen onder-
danen mogen hem aldan, oft doot, **steken** /
ofte doot, **schieten** / ofte **berghheben** / ofte
door eenich ander middel dooden end om-
brenghen, ia soole sulcks doen, sullen se de
salicheyt daer mede verdienen.

Wanneer oock die aller berste **Papi-
stische Oberheden** / den **Baptistischen Loo-
raren** / &c. op eenich stuck langh, genoeck
ondervraecht ende gheexamineert heb-
ben, menende dat se de waerheydt op alles
hebben becomen, soo zinsse noch maer ten
halven, hebben een glatten ael byde staert,
ende zyn veel onsekerder, alse te vooren
gheweest zyn, vvant soodanigen te bedrie-
gen met dubbelsinnicheden, tyvvisselachtig-
ge antvvoorden, &c. en is by haer gheen
zonde, maer veel een hoog, prylyvaerdige
deucht ende burgerlijcke **voorzichtigheyt**.

Ghemene Catholijckquen / sy moghen
zijn soo vroom ende oprecht alle willen,
moeten oock al mede stoot waren, want
dat dese **Welsche Paters** dien den **waerheyt**
souden seggen, daer isse verre van daer.
Sy spreecken tot dien wat anders met der
tonghen, ende ghedencken wat anders int
herte, end oft schoon sulck een werck der
boosen ende **Godtloosen** is Psalm. 12. Soo
zijn sy doch **Heylighe Mannen** / die altyt
met **waerheyt** (doch grove leugenen) om-
megaen. Cap. 4. Hoofstpunckt, 3. Ende also
is, voor soo veel vvy ons hadden voor-ge-
nomen, ooc detvyvede generale propo-
sitie van

tie van ons alghemene argument.

Wt desen blijkt oock 't gene gesecht is, namelijk: dat die zonden des Hoomschen Babels op' thoochste tot indent hemel toe opgheclommen zyn: 't Besluyt te maken late ick der halven staen aen allen vromen, oprechte, ende harer zalicheyt beminne de herten, op welcken ick haer eyntlic also wederom aensprecke, als ick hebbe begonnen:

Ghy oprechte ende vrome mensche wat
33 vertoeft ghy langher om u af te zonderen
33 van dat boose ghebroetsel? Wat vertoeft
23 ghy te lopen uyt den viere? Gaet dan uyt
23 myn Volck, gaet dan uyt van haer, op
33 dat ghy niet hare zonden ende straffen
23 mede deelachtich en wordet! Laet u niet
langher bedrieghen vanden Ommelopers,
die hedendaechs tot de huysen inne sluy-
pen, den Drouwekens die met hare zonde
beladen gaen, ghevanckelick nemen, &c.
Ghedenckt doch daer aen dat ghy u lieden
op haer niet en meucht verlaten, ghedenckt
datse u berichten voor u gelt / gedenc dat
hare stemme met *Christi Archipiscopos* des
opperherders stemme niet en accordeert,
maer u van *Christo* afroept. Ghedenckt
daer aen, dat *Godt een Godt is* / op vvien
ghy u meucht verlaten zonder immer-
meer te schande te worden: Waer teghen
die vloeck sal overcomen allen dien, die
haer op menschen, als die *Papisten* noot-
sakelick moeten verlaten. Ier. 17. 5. &c.

Tsament

T Samenlijcken laet ons suchien
dat wy al t'samen voor desen
Bloeck moghen beven / ende
dien ontgaen / dat wy ons in tijt
moghen begheven upt dit moordische
ende leughenachtighe Babylon, op dat
in ons wene die levendighe Godt, ende
hier die Gheest des onreynen ende ver-
schickelijcken beestes, etc. Om hien
aerbanchelijck / ende hier namacks
wichlijck te moghen singhen in lijdij-
ken tone: Heylich, Heylich, Heylich,
Heere Zebaoth / Ghy zyt weerdich
eeuwich prijs ende heerlijckhejde

A M E N.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

et alii

Aphorismi:

Dat is/

Spreucken cortelijck ende dupdelijck boorz ^{Hoofst} dragende den summaende ^{Puncken.} Inhoud der Jesuïtischer ende anderer Papistischer Leetaren Leere.

Door welcken die ware Christenheyt verdorven, die gemene v reede verstoort, die handen vande onderlinge menschelijke handelinghe ontbonden worden.

Ghenomen uyt der Pausen/ Jesuïsten/ ende andere Papistischer Schryftē/ woorden/ en openbare handelingen.

Des eersten Capittels.

Eerste Hoofst-punct.

DIE roomsche Paus heeft alle macht beyde ghee selijcke ke en wereltlijcke / het recht om te gebieden / om te verbieden / des bans / ofte der excommunicatie. Item het recht der straffen / der verkiefinge ende des stadt-houderschaps des

- 2
- 2) Rijcks/ het recht om te setten ende af te
 2) setten alle Magiſtraten ende Oberighen
 2) den/ oock selfs den Keyseren/ Coninghen/
 2) Prinzen: So oock ober allen anderen ooz
 2) denis/ ende d'onderdanig der selbiger. Ende
 2) datmen dese dinghen moet houden booz
 2) articulen des gheloofs. Doch wiese niet
 2) goedt kent/ ofte niet en geloofe/ die moet
 2) men houden booz een berboepelijcken ket
 2) ter.

Bonifacius VII. seght in c. unam san
 ctam Extravag: vanden maioriteydt ende
 ghehoorsaemheydt: Dat beyde sweerden/
 soo het werelijcke / als oock dat gheeste
 lijcke zijn inde macht des Paus / ende dat
 die Coninghen en Chrijsch-knechten / als
 mesende onder zijn gebiedt/ dat moeten ge
 bruycken nae des Paus believen. Want
 daer staet gheschreven Ier. 1. v. 10. Ick sette
 u heden deses daegs ober Volcken ende o
 ber Coningh-rijcken. Dat oock die Paus
 van niemant mach gheoordeelt worden:
 wanter gheschreven staet: Die gheeste
 lijcke mensche onderschiz alle ding / en selfs
 en wort hy van niemant onderschepden 1.
 2) Cor. 2. 15. Ende besluyt Bonifacius inde
 aengetogene plaerse: wy verclaren, seggen/
 stellen vastelijck / ende uytspreecken naeck
 telijck dat d'onderdanigheydt aenden
 roomschen Paus allen menschelijcke crea
 ture nootsakelijck zy ter zalicheyt.

Met Bonifacio VIII. comen ober-recht
 ende houden staende 'tghene gheseght is.
 Innocentius III. in c. sollicitz. 6. vande
 maior.

major; ende ghehoors. ende in c. venerabili³
lem, 34. vande verkies. ende verkiessende
macht. Innocentius iv. in c. ad Apostolicę
2. vande Sent. ende recht. sake. in 6.

Platina in het leven Gregorij vii. die te
hooren genoemt is geweest Hildebrandus.
pag. 67. Allwaer Gregorius seght: Doet
dan die ghy vanden der Apostelen/ ende
bevestiget met uwe macht' egene ick hebbe
geseyt/ dat alle menschen een-mael mogen
verstaen/ dat wy, wy de Keyser-rijcken,
Coningh-rijcken, Vorstendommen, ende
all wat de menschen moghen hebben, con-
nen nemen, ende geven.

Bellarminus vanden roomschen Paus:
lib. 5. c. 1. all waer hy noch eenighe meev
aentreckt. Ende in dat selvige vijfde boec,
c. 6. ende den volghenden.

Isidorus Molconius vande majest: der
strijdender Ghemeente, ende Franciscus
Bozius vande monarch. der tijtlijcker Ge-
meente. Die selvige Franciscus in zijn boec
van het natuerlijcke en Goddelijcke recht,
vande macht der Gemeente, allent halven.

Alexander Pefantius Romanus in zijn
boeck vande vrijheydt der Kercke. Ende
vande macht des roomschen Paus: welcken
boeck hy onlanghs toe gheepghent heeft
den Paus Paulo V. pag. 45.

Sylvester Pricas in zijn epitome Re-
spons. aen Lutherum cap. 9 Die roomsche
Overste is een maker der wetten; Die alle
menschen ooc by verbeurte van hare zalig Paus.
heyt verbinden.

4 In een boeck eens. **Jesuÿts** / welckers
tijtel is: **Concertatio Ecclesie Catholice**
ghedruckt tot Treveris, Anno 1583. pag.
243. ende daeraen volghende **wordt ghe-**
seght: Dat die macht ofte autoriteyt des
Paus zyeen articull des geloofs. Ende een
weernigh te boozen pag. 240. **Dat die Paus**
5 hebbe de macht om een **peghelick Prince**
te moghen **uutwerpen** ofte **afsetten** van
zijn heerlijckheyt: ende dat die **Onderba-**
nen der **Princen** gehouden zijn zijn **senten-**
tie te **gehoorzamen** / soo **herze** ende **indien**
die **ober** all **werde** **uptghebreyt**.

Daer omme so **wozter** **soe** **verhaelt** / dat
die **keiser** den **Paus** / als **hy** op **het** **peert**
clint / den **steghelreep** **hout** / ende **ipeert**
by den **toom** **nemede** **eenige** **schzeden** **ledet**:
Ende dat **hy** in **een** **gastmael** den **Paus** **het**
handt **water** **moet** **bedienen**. Vande **Ce-**
remonien der **roomscher** **Kercke**. **libro** 1.
sect. 1. **part.** 1. **fol.** 43. **en** **sect.** 5. **par.** 4. **fol.** 61.

Adz die **Paus** **alleene** **zoder** **eenigh** **Co-**
cilie **een** **keiser** **mach** **afsetten**. **Gloss.** **ende**
Dd. **in** **c.** **ad** **Apostolicæ**. **De** **sent** **en** **re** **iud.**
in 6. **Petrus** **Ribadeneira** **lesuyt** **vand** **Prin-**
ce. **l.** 1. **c.** 17. **p.** 108. **vande** **Mogontijnsche**
druyc. **Anno** 1603. **Alle** **die** **ghene** / **die** **des**
Brieflers **gebiet** **niet** **gehoorzamen** **en** **is** / **die**
sal **sterben**.

Baronius **Cardinalis** in **zijn** **Parænesi-**
aenden **Venetianen**. **pag.** 9. **vande** **Ceulsche**
druyc. **Dat** **cruc** **gaet** **te** **hoben** **de** **bleuge-**
len **des** **keisers** / **Dat** **sweerd** **Petri** **over-**
treft **dat** **sweerd** **Constantini**, **ende** **die** **a-**
postolische

postolische stoel oordeelt over de Keyser-
lycke macht.

Dat tweede Hooft-punct.

Dat en tegen alle kerckelijcke perso-
nen/ Bisschoppen/ Byslaten/ Brie-
sters/ Monicken/ Bagynnen/ ende
hare tytelijcke goederen/ rechten en
optomsten/ zyn teene-mael gantsch opt-
ghenomen ende gheprivilegieert vande on-
derdantghedot/ bevelen volghedinghen
ende jurisdictien ofte gherechtigheden der
tydelijcker ofte wereldlijcker Overheden
vrijheden beyde in personelijcke ende vande
lijcke in burgherlijcke ende criminele saec-
ken: Ende en zyn oock niet gebonden om
te gehoorzamen/ tzy den Keyser/ Coninghen/
oste andere mindere Overheden. Maer
dat die Keyser/ Coninghen ende Bysinten/
hare boozmaeste sterctē liever in bewaringe
behooren te geben gheestelijcke ofte kerck-
elijcke personē als leke ofte wereldlijcke.

C. Nullus iudicium. 2. de foro comper.

Dat hem gemen wereldlijcken Richter on-
derwinde om te besnoepen ofte te veroor-
deelen eenighen Bysster/ Diaken ofte
Clercq sonder toelaten vanden Paus.
Soo hy sulcks doet/ zal hy uytgheloren
bleven vut die Gemeente/ tot soo langhe
hy zyn schult ofte misdaet verbetert.

C. si diligenti. 12. de selbigz tijtel. Oock
die Bisschoppen/ ooc die Diaconen/ oock
alle Clercquen/ en conen hare tzy in bur-
gerlijcke/ oft in Criminele strafbare saken
onder dē wereldlijckē Richter niet begebe:

6
Doe so en ran in tegē-deel haer verbōt ofte
eet niet goet zijn/ ofte onderhondē wordē.

Die selvighe in c. Seculares. 2. de for.
comp. in 6.

In c. non minus. 4. bande vyzheyde der
kercke/ wort den *Lēkē* (wereltlyckē Ober-
heden) verboden by pōene bande excommu-
nicatie oft des hāns den kerckelicken goederen
te bewaren met eenige lasten 't zy van
gravinge / schattinghe ofte andere dierge-
lycke : Maer men moet het laten staen in
het oordeel vandē *Blyshoppen* ende *Cler-
quen* oft die goederen der *Lēken* niet ghe-
noegh en zijn.

Die selvige in c. adversus. 7. de selvighe
tijtel.

Ende in c. 1. &c. Clericos. 3. bande vyz-
heyt der kercke. in 6. Alwaer den kercke-
lijcke personen geboden by penē van *Cas-
satie* datse den wereltlycken *Keyseren/Co-
ningen/Princcen/Graven/Baronen/Bur-
gemeesters* der steden niet en sullen beha-
len de *Incomsten/Colletten/* 't zy dat het
de name heeft datse haer daer mede te hul-
pe comen/ ofte datse 'thaer leuen/ ofte datse
'thaer verschietē ter noot/ ofte datse 'thaer
schencken/ all waert oock schoon beloof.

Innocentius in c. Sollicite 6. bande ma-
jor. ende gehooz: Die *Paus* is van *Godt*
gestelt over *Volckeren* en over *Coningh-
rijcken/* dat hy uytrijtten ende verderven/
houwen ende planten zal. Ende hoe groote
een onderscheude daer is tusschen de *Zon-
ne/* ende tusschen de *Māne/* sou groot een
onderschept/

onderschept isser ooc tusschen den Pausen/
ende tusschen den Coninghen. Ende dese
behooren den Bisschoppen eerbiedelijcken
te eeren. Ende een wepnigh te hooren. in
cap. 4. de selvige tittel vande mojon: ende
gehoort: seyt Clemens III. S. Peter ge-
hoort dat alle die Vorsten der aerden/ ende
alle andere menschen den Bisschoppē moe-
ten ghehoorsamen. 1. Pet. 2.

Baronius Cardinael in zijn Paroenssi aē.
den Venetianen, seght: Dat die Venes-
taensche raet tegen den Byskeren gants
gheen recht / gantsch gheen / hebben/
schoondatse grothijckē misdōē. Wā daer/
geschreuen is: wie zijt ghy / dat ghy ordeele
eens andrē dienstknecht? Hy staet ofte valt
zijne eygen Here. En die Venetianen daer
tege doede / zijn de wonderbaerlijckē / en ver-
schickelijcken Lucifer gelijc. En waer ghy
lieben niet / dat wy de Engelen fullē ordele?

Ioannes Mariana Jesuyt: Toletanus
in het boeck vanden Coningh, en des Co-
ninghs ondervijfinge libro primo, capite
10. pagina 88. Dat een Prince niemant
hander sechelijcker onden straffe. Hy
is schuldigh te besorghen dat die vrijheden
ende rechten van soodanighen eene mogen
blyben onaengheroert. Want het is beter
dat die zonden ende overtredinghen on-
gestraft ghelaten vworden, als dat sooda-
danighe vrijheden gebroocken vworden.

Die selvige Mariana in dat selvighe cap.
ende boeck, pag. 89. Ick wilde dat d'al-
dersterckste castelen der Princen den Bis-
schoppen

schoppen in betwaringhe gegeven wierden.
Ende een weyntz te hooren: Een Ghe-
mene beste staeter een bequamer ende pro-
sftlijcker remedie te verwachten banden
geheplighden ofte gheestelijcke persoonen/
als banden wereltlijcken / hoe dantge daer
zijn die Doorzoggers der steden.

Francis. Bozius Eugub. vande Monar-
chie der tytlijcker kercke. l. 2. c. 1. pag. 264.
265. Die wereltlijcke personen zijn schul-
dig d'ordeelē der wereltscher saken wpt te
richten en te deffenen nae den reghel ende
'tghebiet der kerckelijcker personen. Item:
Datmen over het recht der wereltlijcker
saken behoorde te stellen de weerdighste in
der Gheemeente / als daer zijn die Piesters
ende Bisschoppen: Datmen oock het ghe-
biedt ende de regteringhe des rijcks aen
den Piesteren bejoozt over te draghen.

Dat derde Hooft. punct.

„ **A**lhoewel die Paus een mensche is:
„ Soo en can hy nochtans (obermits
„ hy een Stadt-houder Godes op aer-
„ den is / om welckers oorsaken wille hem
„ oock Goddelijcke eeren toe behooren) niet
„ dwalen in saken dat Chzistelijcke ggelobe
„ aengaende / al waert oock schoon dat alle
„ andere kerckelijcke persoonen / ende vol-
„ ghens dien die Concilien selfs oock dwael-
„ den. Ende datmen daeromme wel vanden
„ Concilien aenden Paus / end' int' ghens-
„ deel niet vanden Paus aen den Concilien
„ mach

mach appelleren.

C. Satis. distinct. 96. Daar nyt is openbaer dat die Paus vanden Godebruchtigen Prince Constantino Godt is genoet geworden: Endat Godt vanden menschen niet en can gheorbeelt worden is allen bekent.

Blondus libro tertio der roöischer vve der opbouvinghe. Alle Vorsten der aerden eeren ende dienen den Paus als zijnde den Hooghsten Godt.

Bellarminus vanden roomschen Paus libro quarto, capite secundo. Alwaer hu nae andere aenghetoghene Leeraren seyt: Dat Godt niet roe en latet / dat de Paus pers wat roockelofelijck besluytte: Want die het eynde heeft belobet / die moet voock de middelen belooft hebben.

Darmen rechtelijc vanden Concilio appelleert aenden Paus leert Ioannes de salva in tract. vande beneficien. part. 4. pag. 8. num. 18. In het 15. deel vande tractaten. part. 1 fol. 109.

Datme vanden Paus niet en mach appelleren aenden Concilien leert Iacobatius vande Concilien lib. 1. artic. 1. num. 31. In het 13. domo der tractaten. part. 1. fol. 352. Ende artic. 16. num. 26. fol. 270.

Ghelijck voock niet vanden Paus aenden Cardinalen. Maufre. vanden Cardinalen. Decis. 391. Met Iacobatio tegen Bartolum. tom. 13. part. 2. fol. 105.

Mosconius vande Majest. der strijden der kereke. lib. 1. c. 1. part. 1. pag. 27. So die

gheheele weerelt sententleerde teghen den
Paus in eenige handelingen / soo moeten
menochmans houden met den sententia ende
meninge des Paus.

Die selve ge in glossa. c Nemo iudicabit.
caul. 9. quæst. 3. inde woorden: noch van
alle Cleringen.

Dat vierde Hooft punct.

21 **I**n het oordel des roomischen Paus
22 staet des h. Schryfsmans autocepte/
23 upelegginghe / ende het recht om te
beranderen. Daeren teghen tghene
24 de Paus hebrecht. dat is alreist vast / bon-
25 digh / verbindend / ofte verpfehrende / als
26 precht zijnde nootzakelijck tot den gheloo-
27 ke ende tot der zaligheit.

28 Carolus Ruinus Confil. 109. num. 1. vo-
lumine. 5. Dat die Paus macht heeft om
per mes te ordonneeren dat strydt tegende
Sent. brieuē Pauli. Wanc (gelijck Anton.
de Rosellis vershaelt in het tractaet vande
Concilien) die Paus is meerder ofte groo-
ter als Paulus.

Ende Roto in decis. 1. Num. 3. in Novis.
Cū Anton. Maria in addit. over decis. Ro-
ta novas Deligamis. Nū. 9. Dat die macht
des Paus is groeter als d' Apostel. Ende
dat hy macht heeft om de macht der A-
postolischer voorderen te verminderen.

Die Bulle van Pius IV. over de forma
des eeds profess. des geloofs, in teynde des
Concil. Trid. pag. 359. vande venetiaens-
sche

sche druyck, Anno 1600. Ick late de H. Schryftuere toe volgens die zin ende uytlegginge / welke die Moeder die H. Kercke ghehouden heeft / ende als noch houder. Ende in cell. 2 r. c. 1. pag. 171. Alhoewel die Heere Christus in dat laetste Avontmael dit eerwaerdighe Sacrament onder beyde specien / broot ende wijn / ingestelt / ende zyn discipulen overgelevert heeft : So en strecken sich nochtans der Instellinghe ende Overleveringhe Christi niet soo verze / dat alle Christgelovige acnde ordonnantie des Heeren aenghaende beyde specien worden verbondt. Ende. cap. 22. Act. 23. pag. 172. 173. Wat dit is die macht ende auctoriteyt vande kercke / datse inde Sacramenten mach ordonneeren ende veranderen , nae dat se 't zal sichtigelijck ordeelen. Ende pag. 174. Canon. 2. en. 3. So nemant secht / dat nae het bebel Godes alle en negelijc Christghelovige beyde specien des Avontmaels maeten nemen / die zy inden ban, ofte vervloect. Ende so wie secht dat die roomsche kercke daer inne ghedwaelt hebbe / die zy afghesneden.

Hofius van het uytghedruyckte vvoort Godes aen'teynde. sept: Dat die H. Schryftuur / soo se niet uytghelegt ende verclaert en worde na den zin der roomscher kercke / niet en zy dat uytgedruypte woort Godes / maer dat uytgedruyckte woort des Suppels: Dat het zyn woorden des Satans, die hy spreekt door zyn leden / (instrumenten ofte dienaers.)

Sylvester

Sylveſter Prieras in zijn Epitome Reſp:
aen Lutherum: cap. 7. Tom. 1. vande vverces
ken Lutheri fol. 69. vande Ienense druyck,
des jaers 1556. ſeght: Dat die leere der
Pauſelijcker Kercke ende des roomſchen
Paus is een onbedytegheſſycke reghel des
geloofs/ van welcken Paus die H. Schrif-
tuyt ooc haer cracht treckt ofte getrocken
heeft. En wie die niet en ghelooft / die is
een ketter.

Dat die Tradittien Oberleberinghen
eeben gelijcke autoriteyt ende macht heb-
ben als die canonyqz Schriften des Ouden
ende nieuwen Teſtaments/ end dat menſe
oock niet ghelycke gheneghentheydt van
Godsvrychticheyt ende eerbiedinge moet
aen nemen / ende eeren ofte houden ende
onderdanigh zijn. Cocil. Trident. ſeſſ. 4.
pag. 11. en. 12. Petrus à ſoto in Defenſ. van
een overſte Rechter der Kercke: Coſterus
in zijn Verantwoordinge. part. 1. Enchiri-
dion: teghen Gomarum.

Dat Tweede Capittel.

Dat Eerſte Hooft-punckt.

11 **H**oor crachteloos ende gantsch niet
12 moet men houden der Keyseren/
13 Coninghen / Princen / ende ander
14 rer Staten ordonnancien / betbens-
15 den / capitulacien / bzoederſchappen / ende
16 toelatinghen / door welcken een ander res-
17 ligie woxt ingheruymt als der is die ghe-
naemde

15
naemde roomsch catholickigz religie: al
zjnder oec schoon eeden tusschen gecome,

Jacobus Simanca Bisschop tot Pacen
vanden ondervvijninge der Catholijc. c. 46

Alwaer/nae dat hy num. 35. geseyt heeft/
dat hy onder den name der Lutheranen oec

verstaet de Sacramentarios, hy nae an-
dere dinghen num. 52. leert: Dat tot

dier ketteren (Lutheranen) straffe ende
haet dit mede behoort/dat de trouwe, die

haer toegeseyt ende beloofst is, niet en be-
hoort gehouden ofte volbracht te vvorden

(ghelijck r'gheschiet is in het Concilio tot
Constans) niet teghenstaende den eet.

Item: Datmen met den ketteren gheene
ghemeenschap en geene vrede mach heb-

ben, ende dat daeromme de trouwe die
haer ghegheven, ende met eede bevestiget

is, geentins en behoort gehouden te vvor-
den. Menighmael (doet hy er by) is dat

van ons geseyt/ nochtans so is het nootsa-
kelijc datmen onophoudelijc aenstaet/ ende

niet en swyge soo lange/ hoe langhe sulck
een name des bzedes wozt boozghewent.

Conradus Brunus vande ketteren lib. 3.
cap. 15. stelt een vrage van soodanige eene

bzede / der religie/ hoedanigen der is in het
Rijcke upt over een cominghe des jaers

1552. ende. 1555. Ofte vock vast goet ende
bondigh zyn soodanighe verbonden/ over

een cominghen/ wetten/ ende rescriptien/
dooz welcken die ketters bzede ende seker

hept vermerben / alsoo dat/ wie haer aen-
rant ofte quaed doet/ die booz een bzede

bzeker

In tractat.
Tom. xl.
part. 2 pag
181.

Tractat.
Tomo xii
pag. 303

byker moet ghehouden worden? Item:
 melkeren het wort toegelaten / datse mo-
 ghen hebben Gemeenten / Bisschoppen /
 Priesters / en Clercken / datse moghen de
 Gemeenten reformeren (omcanten) der
 Gemeenter goederen besitten / bedienen /
 ende opdelen / ende dat dat kerckelycke
 recht teghen haer werde opghelchozen?
 Ende antwoydt: Datse niet goet en zijn:
 Dat een Catholijck met eenen Ketter geen
 vrede can hebben. Ende dat die conditie /
 waer door den ketteren wert gegeven by-
 sheyde om hare leere te moghen leeren / is
 een onbillijcke ende lasterlijcke conditie.
 Ende aen reynde des selvigen cap. Heden-
 daeghs en can soodanigh eene vrede niet
 vast ende bondigh zijn, die met den ketteren
 wort aengegaen op die conditie / datse
 niet en moghen beschadighet worden. Dat
 het zy eene schrickelijcke, afgrijselijcke en
 verdoemelijcke vrede, die aenghegaen is
 met die conditie / dat wie haer becrenct /
 die als een vrede-byker moet ghetondem-
 neert (veroordeelt) worden. Wat daeren-
 tegen alle menschelijcke ende Goddelijcke
 rechten willen dat mense sal uptroepen
 (van canten helpen.)

Petrus Ribadeneira Iesuyt de Principe-
 lib. 1. Na dat hy cap. 16. pag. 104. des
 Adogontijmichen druycks van het jaer
 1603. den protestantse Dorsten injurien-
 licken heeft ghenoeemt rebellen / ende op't
 hoogste Godtloosen. (ghelijck voek zijn
 mede gheselle Iacobus Sylvanus alias Ia-
 cob.

cob. Keller een Ratiſtoonenſchen Ieſuyt
 in eenen onlangh uytgegevenen Philips
 pica hem niet ontſie ende geſcharmt heeft
 den ſelvigghen Doxten te ſchand alzerevan
 ende t'onteren met de name van Vyanden
 des Vaderlants ſchuldigh zijnde aen Cri-
 men laſæ majeltatis) ſo doet hy der by. cap.
 17. ende. 18. Dat deſe religioſs vrede/
 die onſe Politici hebben ingevoert / welck
 ken oock eenighe Duytſche zonde aenhan-
 gers der Luterſcher ſecte hebben omhelſt/
 ende welcken ooc eenighe in Nederlant be-
 gheeren haer gheginnnet toe worden / dat
 ſegge ick / die vrede niet en behoort toege-
 laten ofte gheleden te worden.

Andreas Erſtenberger ofte Franciſcus
 Burchartus in Authonomia, dat gepreſent is
 vanden Ieſuyt Ribadeneira, part. 3. c. 13.
 pag. 306.

Martinus Becanus Mogontiſche Ieſuyt
 in diſput. of men den ketteren behoort ge-
 loove ende trouwe te houden. onlanghs
 Anno 1607. Gedruyckt tot Mogontien. c.
 10. pag. 88. ende daer aen volgenden: Dat
 ſoodanighe vryheyt oft religioſs vrede/
 waer door het vryelijck wort toeghelaten
 dat men mach zyn ofte Catholijc / ofte Lu-
 terſch / ofte Calvinift / gantschelijck on-
 gheoorloft. ende ſtrijdigh met dat gebodt
 Godes zy : Ende datſe niet anders als
 voor een tijtlanck, om meerder quaet te
 vermijden / mach gheleden ende verdragen
 worden. Ja dat ſulck eene vrede vanden
 Catholijcquen (ſept hy pag. 94) ſoo het ge-
 bouglycken

vougljcken geschien can / in alle manieren
behoort geveert verhindert ende bestrafte
te vworden. **Sy** en moghen gantsch gerne
diensten doen. **Sy** moghen al t samen dit
wyljck weten / dat / oft zy schoon dooz ee-
nigh speciael rescript van sodanighe men-
schen yet wat hadden verwozen / noch tās
sulcks van ghenet vvaerden en zy.

Alsoo heeft oock Iulianus Cardinalis S.
Angeli, den Ladislao Coningh van Un-
geren ende Polen / nae dat alrede die **O**-
vereencominghe des vzedes met Amurathe
maer getroffen / ende met een eet byde ho-
ste des autsers voorsegelt (dit alles ghes-
daen zijnde / segghe ick / heeft hy den **C**-
ningh) wijs ghemaect ende gheraden dat
hy de ghegebene trouwe soude imbrecken /
het zijt (seyt Iulianus) pdele namen van
trouwe ende verbandt / ende eenighe onbe-
dachtsame woorzen / die doch der enckle
hope ende vrese onderlinge vercouet ofte
ghelogen zjn / die doch den name van ver-
hont ende soodanighen heylicheydt niet
en connen hebben. Dat die tusschen ghes-
dane eet maer ware een roockelosefjcke ge-
dane Ceremonie. Dat het oozloge hadde
behooren opgehouden gheweest te zjn met
toestemminge vandier en anderer Prin-
cen / met welckevers hulpe / raedt / ende
bystant het heeft moeten begunnē wordē.
Dat hy met dusdanighe menschen gheen
verhont hadde moghen maken / ende dat
hyt nu alrede gemaeckt zijnde sonder 't be-
vel ende belieben des Paus niet en mochte
onderhouden.

onderhouden. Ende nae dat hy vele bande
 macht des Paus ghesproocken hadde / soo
 heeft hy der eyntlyck by gedaen: Dat hy
 dat verbondt / hoedanigh het oock mochte
 wesen / upt macht des Paus braecke / te
 niete dede / ende casseerde / Ende dat hy den
 Coningh / ende andere die daer ebenmede
 ghelegghen ware / banden eet ende troutwe /
 diese den Turcken hadden gedaen ende be-
 looft / ontloeghe. (ghelyck dit verhaelt)
 Petrus Callimachus Florentinus (die mede
 is gheweest bande roomsch, catholick-
 ghe religie) inde historie vande uytghe-
 richte dingen Ladislai des Conings van
 Vngarien. Ende Aenius sylvius (die daer
 nae is gheweest Paus Pius II.) Epist. 81.
 Ende is aen te merken dat / alhoewel die
 Iesuyt Petrus Ribadeneira de Principe l.
 2. c. 17. desen ontroutwe ofte meynedigheyt
 mispryft / bekennde dien gewest te zyn
 droozike bande seer grote neerlage: Dat /
 segghe ick / hy nochtans verstwegen heeft /
 dat die Cardinael Iulianus zy gheweest
 d' Auctor van desen ontroutwe ende meyn-
 edigheyt. Maar die andere Iesuyt Mar-
 tinus Becanus in disput: of tme den kettens
 oock gelove moet houden. c. 7. pag. 66 al-
 leyheer valschelyck / dat Ladislai van ee-
 nighen Christen Princen soude aenge staen
 ende gesolliciteert zyn gewest om de trou-
 we te breeken / ende t' drozloge opt' nieuws
 wederomme t' aenbaerden.

Dat Iohannes strigonische Opper-
 Bisschop, es Iohannes Bisschop over 5. Ges-
 meenten

meeinten/ zijnde seer ondanghbare gesellen
 neffens Mathiam haren Coningh/ ooc also
 den Keyser Frederico III. raedtsleden zijn
 ghewest dat hy den beloofde trouwe ende
 ghedane eedt soude inbreecken / ghetuycht
 Ranzanus in Epitome der Vngerschen ge-
 schiedenissen. Na den vijfer. 36. pag. 262.
 263. ende 258. Ende dat daeromme Ma-
 thias met eē welbestelde heylleger getomē
 zu binnen de grens-palen van Duytslant/
 alle plaetsen hem ontmoetende/ uytgeplun-
 bert/ vernielt/ aenden byant ge stecken / ende
 dat hy eyntlijck / Austriam, Stiriam, ende
 Carinthiam inghenomen hebbe.

En die Paus selfs en houdt niet alleene
 geen trouwe den-genen/ die hy valschlijck
 boozketter's schelt/ leert oock datmen niet
 alleene dien gheen trouwe ende geloove en
 sal houden / maer doet sulcx oock aen zijn
 Ondersaten/ die van zijn geloove ende reli-
 gie zijn.

De exempelen hier van en behoeft men
 niet van verre te halen. Daer zijn onder
 de acten ende recessen des Rijcks Maximi-
 liani I. twee gheschryften / in welken hy
 claeght/ dat Paus Julius II. met den Keyser
 selfs/ ende met den Coningen van Franc-
 rijk ende Aragonien verbondt hebbe ghe-
 maect / ont den wapenen t'samen te leggen
 teghen den Venetianen dat oock niemant
 sonder gemeene toe-stemminghe met den
 Venetianen eenigh verbont soude moghen
 maken/ so lange sy thare niet wederomme
 en hadden betomen. Maer dat die Paus
 de trouwe

de trouwe ghebooken ende met den Venetianen vooreen deel gheaccordeert hebbe. Ende desen breekinghe noemt hy een uyt nemelick trouwe losigheyt, ende bedriegerije.

Heest verhalven die Venetiaelche Kaetsheere Dominicus Trevisanus (ghelijck te sien is by Gulciardum lib. 8. der Italiaenscher Gheschied: pag. 264.) als leo x. afgangh van dat Cameracensche verhoudt/ ende den Venetianen wederomme vrede aen bode/ inden Kaet seer wel gesept: Dat hy / soo die Piesterlijcke trouwe in desen Paus niet bestandigher soude wesen/ alsse in anderen ware / hy niet en conde sien/ hoe datmen sich so wel soude conen betwarsen/ dat die Paus/ Arminum ende Faventia becomen zijnde / oock niet wederomme soude in-nemen Caviam ende Ravennam, soo hy niet meer en soude passen op de gegevene trouwe, als die Pausen gemeenlic doen: Die welcke/ om desen haren maniere van doen te verdedighen / door wetten hebben geboden ende beslotē/ dat diekerckelic mach handelen teghen de beloften ende Contractē/ die van haer oberste ofte voorsanders ghegeven ende ghemaect zyn.

Anno 1527. Is tot Mogontien ghebruyckt met privilegie des Keyfers / dat Compact des Keyfers Caroli V. met Clemens VII. ghemaect zijnde teghen Franciscum den Coningh van Franckrijck / met den Antwoort ofte Clachte des selvighen Keyfers : Dat die Paus Clemens

'rgheloope ende trouwe niet en hadde ghe-
 houdē/maer onderlept hadde d' Inbreuc-
 ke te bedecken met een ghemaecte hooz-
 twendinge ofte decksel tot Goderbzuchtig-
 heyt. Ende dat daeromme die Keyser Ca-
 rolus gheseyt soude hebben: Dat het vvel
 vware Jacobs stemme, maer doch Esauvs
 handen. Ende daer noch by ghedaen / dat
 hem soo menigh-mael trouwe ende vast-
 ghemaecte verbonden ingebroocken wa-
 ren. Item: Dat tegen alle recht ende bil-
 licheyt, de gheghevene trouwe, ende die
 ghedane eet gebroocken zy. Datmen met
 dusdanighe menschen in volgenden tijden
 niet veylighlijck en mach contraheeren,
 (eenigheyt maken.)

Dat tweede Hooft-punct.

22 **D**ie religions vrede die gemaect
 23 is onder den Staten des duytshen
 24 Rijcks / als zijnde uytgeperstet met
 25 ghewelt / niet en zy een verbindende
 26 vrede: Ja darsē / als voor een tijt-langh
 27 maer zijnde toe gelaten / getweest zy alleene
 28 een opschortinghe / vercoebinghe ende ber-
 29 draegh'aemheydt. Namelijck tot aen de
 30 publicatie ende uytcondtinghe des Tren-
 31 ischen Conciliums, die daer op gebolght
 32 is Anno 1564.

Iohannes Paulus Windeck inde beraet-
 slaginge om den ketteren uyt te roeyen,
 ghedruyckt tot Ceulen met privilegie des
 Keyserlijcken Majesteyts, N. 3, inden ant-
 woort

vvoort op den 4en object pag. 224. 't Ghe-
 tie die Keeser by dese maniere van vrede
 handehinge den Protestanten gheconsen-
 teert heeft / dat heeft hy ghedaen door de
 hoogste noot ghedwonghen zijnde: Want
 dewijle die Turck een Inval dede in Aus-
 triam, soo moeste hy nootsakenlijck alle zijne
 crachten by een brenghen,

Windeck in de selvighe plaetse: **W**t dat
 woort bevel is openbaer / dat die Keeser de
 Protestanten vrede heeft ghegunt tot aen
 het Concilium van Trenten toe, in welckē
 desen twist ende oneenigheyt nedergeleght
 ronden worden. Die selvighe, pag. 326. als
 waer hy der naer by doet: Dat by den Pro-
 testanten alleene heeft toe ghestaen een
 vertoef-middel, opschortinghe, ende ver-
 draeghsaemheyt, ende dat tot het oordeel
 toe van het Conciliū van Trenten. Waer-
 omme hy hem oock in zijn herte moet ver-
 wonderen ober de weemoedigheyt der
 Scheermakeren / die tot verdediginghe
 van hare religie / soo menighmael ende seer
 dwaelijck plegghen upt te donderen ende te
 blaeteren tegen de besluyptingen der Lāts-
 daghen / (ofre harer by een comsen.)

Die selvige Windeck: pag. 414. **D**at die
 Catholijcken somtijlen met den Sectari-
 sen (opzoermakers) vrede hebbe gemaect /
 dat hebbense daeromme ghedaen / op datse
 middeler tijt d'andere saken mochten af-
 handelen / ende daer nae dan alleene souden
 moghen hoeren het oozloghe teghen den
 Sectemakers / ende alle hare cracht ree-

hemael op haer aenlegghen.

Andr. Eritenbergh, alias, Fr. Burchartus de Autonomia (vande macht om nae zijn eyghen vetten te leven) lib. 3. cap. 13. pag. 309. ende daer aen volghende.

Wuffmecker der Geistlichen, c. 3 fol. 66. ep. fol. 70.

Dat derde Hooft-punct.

22 **D**erhalven mi alle Paptsten allen
 22 derhalven daer nae met alle vermoghen
 22 moeten trachten ende arbeiden / dat se alle
 22 ketters / insonderheyt den Lutheranen en
 22 Calvinisten, oock der selvigher goet-gim-
 22 ners / sulcke Poltichcz die Catholichcz zijn /
 22 die nochtans liever souden willen de vrede
 22 onderhouden / als dat se tot d'onderdru-
 22 kinge der ketteren / mede hulpe ende by-
 22 stant doen (dat se / segghe ick / alle dese) met
 22 vper / sweerd / venijn / bus / cruyt / oorloghe /
 22 ende andere menigelijcke middelen mogen
 22 onderdruycken.

Rebadesira de Principe. lib. 1. c. 18. pag. 117. ende. cap. 26. pag. 172. ende daer aen volghende

Paulus Chirlandus vande Kett: 4. 3. Num. 2.

Simancha Cathol: institi. c. 46. Num. 45. &c.

Die handelinghe des Iesuyts Henrici Garcuti, gheheel door.

Die Iesuyt Creswel, onder den name Andreæ Philopatris teghen het verbot der Coninghe

Coninghinnen van Engelant Sect. 2. Num.
157. Alwaer hy schryft: dat een Prins die
afgheweken is vande catholijcꝝ religie/
terstont oock verliest alle macht ende aus-
toriteyt/ nemende voor een argument ofte
bewijs/ reden/ dat Paulus seyt, 1. Cor. 7.
15. Ist dat die ongheloobighe scheidt/ laet
hem scheidten/ die broeder ofte suster is in
sulcker ghevalle niet dienstaer gemaect.

Die selvige een vveynigh daer nae: Num.
160. Dat het zy die meninghe ende 'tboe-
len van alle Catholijcken dat die Onder-
danen verplicht ende verbonden zyn/ om
den ketterschen Overheden (Princen) te
verstoten/ die haer onrechtelyck draghen
teghen dat Catholijcꝝ gheloobe/ soo se
maer om sulcx te doen bequame cracht en
vermoghen hebben. Ende inde selvige
plaetse: Num. 162. Die Onderdanen en
moghen niet allene dusdanighe Princen
wettelijck uyt haer stoel stoten/ Waer zyn
oock hier verplicht ende ghehouden/ ende
dat nae Godes bevel/ door den seer nauwe
bant der consciencie/ ende 'tuytste pe-
rtyckel haer Zielen.

Die Cardinael Reginaldus Polus in o-
rat: aende Keyser Carolus V. (raet) dat die
Keyser nalatende 'toozloge met den Turc/
dat selvighe zal aen-nemen teghen de ket-
ters. Want (seyt hy) als dese wel geschickt
sullen zyn/ so sult ghy niet minder meepte
d'andere dingen conen beginnen ende oock
volbrengen. Vanden Turck staet het min-
ste pertyckel te verwachten.

Conradus Brunus vande kett: lib. 3.
 'staetste cap.

Ioh. Paulus Windeck vande uytroeyinge
 der kett: Antidoto. 10. pag. 404. est Antid.
 11. pag. 408. (seght) dat men den Luthera-
 nen met de straffe des doodts behoort upt
 te roepen / te dooden / te verdryven / te on-
 verdryucken / upt te doen / met brandē ende
 Confisqueren upt te roepen / weth te ne-
 men / upt te dryven / dat men se met mans-
 fant behoort upt te roepen / om te brengen
 ende te dooven.

Die bulle des Paus, diese noemen bulle
 van 'tAvontmael des Heeren, ende gevon-
 den vort by Martinum Navar. Azpile.
 Tom. 3. pag. 169. ende genomen is uyt het
 c. excommunicamus. 15. vande kett: Wy
 excommuniceren uptwerpen ende verbā-
 nen / voor Godt ende voor ons allen Luthera-
 ranen, die haer ontfanghen / aennemen
 ende goertgunstich zijn, ende generaellijck
 allen dien / die haer beschermen.

Die lesuyt Cresvelinden voorgeleyde
 Antvv. pag. 109. Soo ernstigh keiser of e
 Conigh een ketter goetgunstigh is / die
 verliest daer door zyn Wijcke.

Stapletonus in zyn orat. reghen den Po-
 litiquen ghedaen tot Duaci, die eerst is
 uytghegheven in Nederlandtschen duyts-
 schen druyck. B. 10. &c. Alwaer hy sooda-
 nighe Politique persoonen seght sinmer
 te zijn als ketterg ende Turcken: Want sy
 wengheren dat Catholijcq rijcke met wa-
 penen boort te planten. Ende C. 1. laeste.

Dat men

Datmen dien als neerme Diagoras ende
Protagoras (als Godflasteraers en Gods-
lochenaers) uit alle steden behoort te ver-
driyven/ geleyt als die van Athenen den ou-
den hebben ghesdaen: boozstellende ende be-
lobende loon den ghenen/ diese doodede.

Dese dingen worden ghebonden inden Bas-
varischen druyck / die onlangh van mona-
chio is aenden dach ghecomen. pagina de-
cima quinta ende vigesima quarta.

Die Cardinael Baronius in Epist. tegen
den Venetianen: **Weylige Vader!** (sept hy)
dat ampt ofte die diest Petri is tweederlepe/
vveyden, ende dooden, volgens dit, vveyd
mijn schapen. Ende volghens t'ander:
sae-dood ende eet. Want als die Paus te
doen heeft met rebellen / wederspanntghe/
ende onghewoosame (hoedantghe die Ve-
netianen zijn) soo wort Petro bevel gedaen
dat hy dien sal slachten ende dooden, ende
in zijn inghewant te verberghen (in zijn
huys te slozcken.)

Op
macht
wel bere-
sten.

Die selvigne Baronius in zijn paræn:
aenden Venetianen. pag. 9. Daer is noch
oberigh **Vader!** (Paus) dat ghy tegen den
quaerdoenders upttreckt dat swerd Petri,
welcken Christus hier toe ober Volcken
ende Coningh-rijcken ghestelt heeft.

Iosephus Stevanus Valentinus Theolo-
gische Doctor, in zijn boeck van het kuf-
sen der voeten des roomschen Paus, aen
Gregorium XII. gedruyckt tot Ceulen
Anno N. C. 1580. cap. 4. pag. 33. Christus/
sept Paulus 1. cor. 15. moet Heerschappij
hebben/

hebben / tot dat hy alle de Wpanden onder
 zijn voeten sal geleyt hebben / etc. De wyle
 dese plaetse Pauli uwerzuyck de macht der
 kercke / soo salse oock met recht de teghen-
 woestelende ende hardneckighe Wpanden
 onder haer voeten trecken / verminderen /
 ende vercredē: En zalse onder haer macht
 bedwinghen d'onderwoepene gheslachten /
 tot datse comen vanden dien te eeren vooz zyt
 Heerschappije ende waerdigheyt / de handē
 wylsteken / ende de voet-laffchen cussen.
 Welcken alle die kercke door haer macht
 ende autoriteyt verbyreckt ende vermoz-
 felt / ofte al slindende tot in haer leden ver-
 andert; Want tot den eersten Wpandier ge-
 sept is : lae-doot, ende vreetle op. Van
 sacht Petrus wanneer hyder Godlofen
 worden ende dooz bedwinght / met de straffe
 des syveerds door-hout ende door-slaet,
 ende de halsen / die dooz raserijge zyn opge-
 blasen met voete vermozfelt ende vertreet.

Ioannes Paulus Windeck in Delib. vande
 uytroeyinge der ketteren. p. 412. & c. Tot
 d'uytroepinghe der Scheurmakern (ket-
 teren) wort nootsakelijck ver-epscht der
 Catholijcker Princen bande ende vereent-
 ginghe (ghelijck oock die Iesuyt Cresvel:
 pag. 161. seght: dat die bant zy nootsake-
 lijk, ende uyt de verbindinge. Windeck
 (seght) vooz pag. 244. dat het Verbont ofte
 d'Vnie ghemaect in Franckrijck / ende
 gepubliceert Anno 1587. welcken sy noe-
 men de H. bant, gheweest zy een weylsame
 raedt. 2. dat oock (Windeck gaet nu vooz)
 daer naer

Daer naer niet te versuymen staet bequa-
me ghelegentheyt, Als namelijk die Pro-
testanten zijn geldeloos. 3. Ende op dat die
Catholijckij den ketteren dies te beter mo-
ghen verdrucken / datmen door verschey-
dene voorgevorpene oorsaken, ende con-
sten ghelegentheden sal loecken, om haer
onder malcanderen te scheiden en on-
nigh te maken: Ende dat sulchs van Caro-
lo V. Keyser zy waerghenomen ghetweest
niet zijn groote profijt. 4. Dat die Catho-
lijckquen oock sien tot haer te crijgen upt
beemische hulpe ende bystāt om den ketteren
onder 't iock te brengen. Daer en teghen
moestense neerstelijck op de hoede zijn / dat
die ketteren gheen vzeemder hulpe ende by-
stāt tot haer moghen trecken.

Is mede upt de selvighe Jesuysche lee-
re / ende upt den schapzāne des Paus-
lijcken herten voortghenomen die verza-
delijcke / vzeselijcke ende groote slachtinghe
van Paris / tegen het verbont des vzeedes /
dat al met des Conings trouwe ware ver-
segelt ende bevestight / in welckē seer schā-
delijck ende jammerlijck vermoordet zijn
al ober de 30000. onschuldige menschen
van allerleye staten / geslachten / ouderdō /
in hare hupsen ende upt den selvigen buy-
ten ghecrocken zijnde / ende dat alles bin-
nen weyninghe daghen. Dooz welcken seer
dooerbijghe spectacel (schouspel) die Jesuys-
ten dies tijts beyde haer oogen ende herten
hebben verheught ende vermaecte. Ende
dat selvighe heeft die Paus van Roomen
Doen

Mercke
ende
wacht u.
Ghy
Duyt-
sche Doz-
sē: Ende
wilt oock
niet slapē
ghy E.
H. W.
Generals
Staten
van Ne-
derlandt

doen schilderen in zijn Palless / op dat hy
 so hem / als oock vande zijne Cardinalen /
 en ruenschouwen. van dien / oock soude
 moghen vermaecken ende verheughen. Ia-
 cobus Aag. Thicanus s^r Coninghs Presidēt,
 inde Historie van de gheschiedenissen t'zij-
 ner tijt desjaers. 1572.

Hier npt zinn oock voortgheromen die
 conspiratie ofte r'samenrottinghen der
 Guisaden ende haer mede gesellen / Anno
 1587. ghepubliceert in Franckrijck / ende
 die oorloghen / die daer op ghevolght sijn /
 Item die moordingen ende ombrengingen
 der Coninghen ende Princen: En is doen
 ter tijt vanden Jesuyten met grooten yber
 ende heftigheyt gedreue ende wederomme
 op de bane ghebracht geworden de ketter-
 lijcke dwalinghe Ioannis Parvi pariliensis,
 die alle over langhe in het Concilio van
 Constans ware verworpen en verdoemt /
 zijnde van het dooden ende affsetten ofte
 verworpen der Coninghen ende Princen /
 Den welcken die Theologi wesende na-
 melijck gheleerde en ereffelijke mannen /
 houden voor Tyrannen: Van welcken
 ghedrumpct zinn les tomi der ghedenck-
 weerdiger lxx. Ende daeromme so neemt
 Ioannes Mariana toletansche Iesuyt dat
 besluit van Constans niet aen in zijn eerste
 Boeck vande Coningh. c 6. Omdat hy niet
 en bevisst / dat het vanden Pausen Marti-
 no V. oft Eugenio is voor goet ghekent en
 aenghenomen gheweest: als oock mede
 daeromme / dat dat Concilium is gheword
 gheworden

ghetworden onder dat drie, hoofdighe vers-
schil der Bausen.

Hier upt is oock ghebloeyt die raet ende
die aenflagh om te overvallen/ ende onder
't jock des Baus ende des Spaenjaets te
brenghen dat Coningh-rijcke van Eng-
lant/ om 't wicke te holbrenghen die spaen-
sche armade Anno 1588. beens al aende
Enghelsche stranden ende havenen ware
ghecomen: Mer wat uptcomste is wel be-
kent/ namelijk datter upt 158. seer wel ge-
monteerde ende toegerustede schepen van
welijcks 40. in Spanten zijn weder-gheto-
men. En bekent dit die Iesuyt Cresvel
alias Andeas Philopater in zijn antwoort
op het verbodt der Coninghinnen van En-
ghelant pag. 139. dat dese onghelukkighe
uptcomste van dit oorloghe soo ghevalen
zu/door de wille ofte gehenckenisse Godes:
dat oock d'oorzaken van dien neerlage ge-
weest zijn/ onwedet/ on-terbarêthept van
de onbekenden zee/ ende by avontuyre ooc
eenigher menschen onachtsaemhept ende
onwetenthept. Dat Godt oock misschien
den onvruchtbaren boom van Enghelant
heeft willen noch soo laten tot aen het der-
de Evangelische jaer/ om te sien/ oft se ooc
tot beter vruchtbaerhept can worden ge-
bracht/ hoor ende eer dat se afghewanwen
werde.

En als nu die Iesuyten van die tijt af
tot aen het tweede jaer des Christelijcken
Coninghs/ in Enghelant sulcke vruchten/
alisse wel hadden ghehoopt/ niet en konden
insamelen/

insamelen / maer nae de wille des selbigen
 goebertierensten ende opperste Gods ver-
 boden zijn ghesworden / Soo zijn eyntelijck
 drie Jesuyten / Henricus Garnetus Provin-
 ciaal, Osvaldus Thesmond, ende Ioannes
 Gerardus t'samen ghespannen met eenige
 Edelheden / zijnde menschen mede van ha-
 ren opvoerigh ghesintheden / om in een o-
 ghenblinck tijts op den vergadzinghe ghe-
 houden tot Londen omme te brengen ende
 te vernielenden Coningh ende alle Staten
 des Rijcs / ende dat met eenere groter me-
 nichte by eenegebrachte ende aengesteken
 busse cruyt: Ghelijck sulcks blijckt uyt de
 publice qz aeten Henrici Garneti onlanghs
 tot Londen gedruyckt, ende uyt dat Edict
 des Coninghs van Enghelant selfs, dat ge-
 publiceert is den 15. Januarij Anno 1606.

23 In welcken uyt druyckelijcken staet: Dat
 22 die drie Jesuyten geweest zijn die Authen-
 21 ren ende vjnders van dat verzaedelijcke
 20 stuck. (Item datse gheweest zijn) die vooz-
 19 naemste prackiteerders ofte opstokelaers
 18 ende toeshelders. Die Jesuyten hebben alle
 17 uverlanghe voozheren vermaen gedaen/
 16 gewaerichout ende openbaerlyc betuyght/
 15 dat hy om duydanghe gesopenbaerde ende
 14 gestrafte verzaederhen van haer voozme
 13 niet en sullen aflaten. Wy willen (seggen
 12 die Iesuyt Campanius ende zijn mede ghes-
 11 sellen inden strijdt der Catholijcker kerc-
 10 ken Anno 1583, ghedruyckt tot Treveren
 9 pag. 22) dat ghy lieden dit vvetet, dat / soo
 8 veel aenlanght onse Societeyt / vvyallen,
 7 die

die wy door de ghehele werelt wijt en hreer
 zyn upt ghespreydet ende verdeelt/ die wy
 oock hebben een geduyzighe successie/ ende
 zyn veel in 't getal/ zyn ingegarn ofte heb-
 ben ghemaect een H. verbondt, ende soo
 langhe alser eene van ons overigh is, ons
 sen neerstigheyt ende raetslaghen nopende
 ure Salygheyt (dat is/ nopende d'uyt roep-
 inge van u religie/ ende u Coningh, rijcke)
 niet en sullen naelaten.

Hier upt comen oock die Nederlantsche/
 Sweetsche/ ende Poolsche oorloghen/ hier
 van daen die onlangh geledene ontvoerin-
 ghen in Hungarien/ die nu wederom op-
 breken. Wat die onrustighe Jesuyten
 ende haer mede ghesellen mer dese dinghen
 alle hebbe upt gericht/ mozt wel opēbaer/
 naemelijck dat die Jesuytische raetslagen
 den roomschen religie / ende dien toegeda-
 ne Coningen ende onderdanen/ meer scha-
 delijck zyn gheweest als voordelijck ende
 profijtelijck.

Dat vierde Hooft-punckt.

So berze ende indien die Papijste
 niet en hebben te hreesen / dat haer
 aenflagh zal mislücken / ende die
 roomsch-catholijckg religie / daer
 ober eenighe schade ende hinder soude mo-
 ghen crijghen. Want by dusdanigen ge-
 valle soo moetmen wat door de vingsheren
 zien/ wat berdraghen / ende een beter ghe-
 legghentheyt verwachten. Nochtans soo
 leeren

leeren eenighe / datse den tijt al te veel heb-
ben toeghechreven : **Darmen** daeromme
nu alle Lucheranen, ende Calvinianen al-
ken thalven sal uptoeyen / berdzupcken/
tot den grondt ende wortel toe verdelgen/
datter miners ganschelijck geen soo da-
nigh jaedt meer magh wassen.

Inde ghedenckvveerdighe dingen ligge
tom. 6 pag. 262. Die Jesuyten hadden een
Apostolischen brief / in welken haer by di-
spensatie werd. toeghelaten / datse mocht te
leven (handelen ofte doen) na de gelegent-
heyt des tijts. **Item.** Men moet veynlen,
ende den Coningh tot een tijt toe gehoor-
samen, door dissimulatie ende veynsinghe.

Peirus Ribadeneira vande Prince lib. 1.
c. 26. pag. 178. Die Christelijcke voorzich-
tighent leert datmen moet dissimulatie
veynsinghe ghebruycken, soo der brese is
van groot perijckel.

Martinus Becanus Mogoti' nsehe Iesuyt
vande trouwve den kett. te houden cap. 10.
pag. 89. Soo die Lutersche religie niet ge-
voughlijcken verhindert ende wech. gedaen
worden / dan niet grooter schade ende nae-
deel van 'tghemeene beste / in sulck een ghes-
balle maghse een tijt langh gheleden ende
verdraghen vworden. Ende pag. 102. Een
Catholijc Magi straet behouzt door alle,
alle middelen te beletten ende te verhinde-
ren de vryheyde vande Lutersche religie /
Doch so sp sulcks niet doen en can. dā met
een grooter onheyl van 'tghene goet / soo
mach hy dienduldē / om een meerder quaet
te schuiven,

Iohannes Paulus Windeck. in delib. van ¹⁸⁰⁰³
 Het uytroden der kett. pag. 333. Niet / niet
 moermē toegebe ofte niet ooghluckinge
 dragen in religions sake: dan alleene daer/
 daer die vryheyt steunt en beschermt worc
 met openbare publique, autoziteyt ende
 stercke cracht.

Andreas Philopater, alias Cresvel Iesuyt.
 op het, edickt der Coninghinnen van En-
 ghelandt. pag. 151. Soo die Catholijcken
 hier toe hebben bequame ghenoechsame
 crachten.

Alsoo heeft oock Henricus Garnetus,
 provinciale Iesuyt in Engelandt, in schrift
 betuycht / ende voerde rechter soel beledē:
 Dat Pius V ende Gregorius XIV. vmaent
 zyn gheworden / dat hare bullen tegen den
 Coninghinne Elizabeth den Papisten veel
 quaets ende onghemacks deden / dat die
 selvighe met dese ghegunde vryheyt haer
 hebben ghestraeckt (gheblind, doecht:) dat
 het alle Catholijcken vrystonde uytteclijc-
 ke ghehoorsaemheyt te bevvijsen, om het
 quellen te ontgaen: Doch dat dese gesoor-
 saemheyt met desen verhoedinghe ende
 crachten moet wesen bepaelt. 1. Soo die
 saken soo staen. 2. Ter tijdt toe dat die
 publijckg executie des buls mach uyt ge-
 voert ende ghedaen worden. In actis Gar-
 neti pag. 68.

Cresvel Iesuyt in dat selvighe Boeck
 als boven. pag. 8. Al langh ghenorgh tser
 nu ghewachtet / ende afghelouwen vande
 bescherminghe der onschuldighen / om den

deert seer
 wel niet
 den vrye
 aenden
 doozluch
 tighen
 heere.

Hare vry
 heyd is
 nu vry al
 wat gra-
 der / waer
 uyt of te
 nemen
 is / dat de
 saken nae
 haer zyn
 seer al m
 naen. no
 gae. Iesuyt
 artic.

Wpanden te versoenen / so het hadde conen
gheschien: al ghenoegh den tijt ghegeven,
al ghenoegh / langh ghenoegh ghehoopt.
Waerom en staen toy niet tegen sulck een
schelinsche tprannije?

Petrus Ribadencira de Principe: lib. 1. c.
15 pag. 9. &c. alwaer hy die politieqz hoor-
lichtigheyt der Coninghinne van Schot-
lant der Coninghen van Franckryck ende
harer Raden swaerlijcken beschuldighe:
Die gheachtet hebben datmen moeste ach-
tinghen gheven op den tijdt, ende dat het
profuttelijcker ware het wijcke met eenige
oogh-lupckinghe ende lauckmoedigheyt
ofte goederterentheyt te behouden / als
dat selvighe met een ghestrenghe ende nau-
we toelicht ende opmerckinge gheheelijck
om te keeren ende upt te roden.

Ende pag. 94. doet hy daer by; dattet
niet een Coningh ofte Prins oock geweest
zu / die desen onderhoudinge vande politie
als de best heeft aengenomen / ende niet om
soodanighen socheyt ende roockelootheyt
swaerlijcken is ghestraft getoorden.

Alsoo heeft oock die Aristonensche Je-
suyt onlanghs in openbare predicatie ghe-
houden zijnde op den eersten Sondach nae
den toe-comste vanden Commissarius des
Keyserlijcken Majesteits / op desen wijze
allarm ghetrommelt: Dat het nu de tijt
ware om de onderdruyckinghe ende upt-
rodinghe vier ketteren (dien hy eerst
hadde uytghedruyckt) te haestighen / Dat
den Catholijcken noch crachte van gheld /
noch

noch crghgh, volck/ noch raedt ontzack.

Soo oock in een vermaninge/ van eenighe Bisschoppen Anno 1603. Ratistonz overghegheven aen Mathias Opper Hertogh van Oostentrijs: Datmen niet meer sal aensien de gelegentheyt des tijts/maer datmen leven/ bloedt / ende alle 'tgoet sal uplegghen daer toe/ dat die Staten des Rijcks moghen ghedwonghen worden om de Cloosteren/legghende onder haren Beheede/wederom over te gheben aenden Abten ende Monicken. Ende dat tot desen eynde den Catholijcken van noden hebben een meerder ver-eeniginghe ende verbinde-tenisse / datse 'talles op het upterste moeten ondersoekē/ datse den moet niet moeten verloozen gheben. Dewyle oock (serhe Windeck in zjn boeck van het uptrouwen der kett: Antidot. 11. pag. 410.) die clepne handen der Catholijcken/ meenighmael hebben vermoort ende gedoot groote hoopen ofte legers der ketteren.

Wt den selbighen schapzage des herten is oock onlanghs/onder dato bande 22m. Octobris Anno 1607. een bries ofte Bisschopelijcke ver-maninge aen eenige Bisschopen der Papijscher religie/ die also luydet: het staet op 'thooghste te bedroeben/datter onder onse Politijckquen eenighe worden ghevonden / die den Keyserlijcken Majestept/ende den Keur. Vorsten soeckē wijs-te-maken/datmen om de strarckhedē deser tyden wat behoort door de bingerē te sien / ende sich wat nae den tijt hoeghen.

Want terwylten dat van dien Volteijrquet
 geschiet / soo bevozeren die Grote stanten
 onder tusschen 'tghene haer dier sijn ende
 profijtelyc is tot naedeel ende schade van
 de roomsehe religie.

Dat derde Capittel.

Dat eerste Hoof- punckt.

- V**V **A**lmeer die roomsch-catholijc-
 que Onderdanen in hare raden
 hebben besloten / datmen haren Keyser /
 Coningh ofte Vorst moet houden vooz
 een Tyran / so mogense dien verstoren /
 ende haer selfs vaden bant ofte knoop
 aller verbintenisse ende verplichinge
 aen hem los maken ende ontbinden:
 En so wanneer se gheen by-eencomste
 ofte beracellaginge mogen hebben / als
 dan so is het een pegelisc onderdaen ge-
 oorloft / ja prijslijcken / so verze ende in-
 dien hy maer gebuyckit de raet van ee-
 nigh Jesuyt / ofte anderer soodanigher
 Theologanten, dusdanigen Coning ofte
 Vorst te dooden. Ende dat volghens
 dien rechte gedaen hebbe die Monick
 Iacobus Clemens, dat hy Henricum III.
 Coningh van Franckrijck heeft ghe-
 doodet ende omme ghebracht met een
 fenijnich mes: Dat pemandt soek wel
 soude doen / soo hy mede vermoorde
 zijn nabolgher Henricum IV.

Iohannes Mariana Toletaensche Iesuyt,
 vande Coningh l. i. c. 6. gedruyckt tot Mo

37
gont, pag. 57. Dat een Coningh van zijn
Kijckelic mach bere oft worden door het volc
ofte byp. willighe Onderdanen. Ende dat
die gheene / die opt onderlecht hebben de
Czannen te onderdruycken / althet / so
verze men gheheuchentse heeft / in grooter
prijs ghehouden zijn geweest. By aentwilt
ook de maniere om soo danighe Princen
bequamelick te verloten. Die beerdigh-
ste ende meest sekerste wech (seght by) is
soose macht crighen om een algemeene
byeencomste te houden / opdat alio by
gheemeene toe-stemminghe mach besloren
worden 'ghene vast ende raetsens sal
bebonden worden: Ende soo die Prin-
te de bemaninghen gheen ghehoor en
gheest / ofte ghehoor'aemt / soo mach
men die raedt. laghen ter executie stellen /
de wapenen by der hant nemen / den On-
derdanen gheldt tot uytboeringhe bande
sozloghe beschicken / den Prince oock uyt-
epghener ofte private autozitept met den
sweerde vervolgen ende ombzengen. Ende
pag. 60. Soo der gheen algemeene byeen-
comste ofte vergadringhe en can wesen / so
en sal mijn oordeels perant die 'gemene
begeeren goetd. gunstigh zijnde onderleg-
ghen sal / den Coningh ofte Prince om te
brenghen / geenins onbillighcken handelen.
Ende soo der d'openbare ofte algemeene
toe-stemminge des Volcks / datse den Co-
ningh booz een Czann niet en houden / niet
en zu / dat men als dan sal raedt vraghen ge-
leerde nde treffelijckemannen (te booren

pag. 53. bekent vanden Theologanten die hy ondersocht hadde. Ende eerst moesten se dooz de macht des Jesuyts ende Visitours Stephani Hoyeda gheautooriseert zyn/ tot gheleerde ende trefselijcke mannen uyt desen onsen Oorden) doet Mariana daer by:

Het soude seer wel/ seer wel met de menschelijcke dinghen toegaan/ soo der gebouwen werden veel cloetmoedige menschen/ haer leven waghende dooz de byzsheyt des vaderlijcken lebens/ ende Zalichheids: Ende het doet wee/ dat die begheerte tot de ghesontheyt den meesten deel te rugghe houdt/ menigh mael sterflich zynde tegen groote ende ghewichtighe onderuydingen om wat groots ende bysonders uyt te richten.

Het geheele boeck der Iesuytten vande verwerpinghe Henrici III. ghedruckt inde rebellije der Iesuytten, tot Lugdun by Iohannem Philhotte der H. Franscher Vniuersiteits Druycker, uyt last der Superiores, ende met de wapenen der Iesuytten. In welker keers Boorzreden daer by ghedaen wort: Gantschelijck ghelijck/ nae dien dese ghemene sake zy des anderen Henrici, zynde te ghelijck goddeloos/ ende tyran/ &c. daerom gheschiedt/ dat/ ghelijck wy ghesecht hebben vanden boozgaenden dat hy rechtveerdelijck is betwoopen/ also begrepen wy/ dat wy moghen schijnen van dese doch gheseght te hebben/ dat hy behoort uytghesloten, jae onnaghebracht ende vernicht te worden.

Die Apologia verandertwoordinge Ioannis Castelli des Jesuytischen Discipels Doorzgaens / ende Doorznamelijck in het tweede deel.

Soo danighe boecken gheschreven vanden Jesuyt Guignardo zinder oock ghebonden in het Collegio der Jesuytten tot Lutetien, nae dan van Castello onderleght ware de moort van Henricus IV. Coningh van Franckryck / ghelijck sulck verhael wordt upt d'acten des Parlements van Parijs inde Ghedenckvveerdighe dingen Lige. Tom. 6. pag. 256. &c.

Die Iesuyt Cresvel alias Philopater tegen d'eideten der Coninghivne pag. 145. (seght) dat die Coninghlycke macht staet onder trecht der onderdanen: Ende dat het daeromme staet in goede beduncken des ghemenen Volcks wie Coningh is / ofc gheen.

Die Defensie der Jesuytten Tomo. 6. der ghedenckvveerdighe dingen Lige Pag. 281. Alwaer (ghelijck oock gheschiet van Mariana in zyn boeck vanden Coningh pag. 59.) tot desen wordt ingheboert 'texempel A hod. Iudic. 3. Daer worden noch by ghedaen eenighe Papi'stische Leeraers / als Cajetanus, Dominicus Soto, Thomas Aquinas, Sylvester Fumus,

Die raedt des Cardinaels Pelvæi, welcke is opghenomen ende voorzgheromen gemenen van Vivonæo Marchione Pisano zinde des Coninghs van Franckryck Le gaet in Spanien; datmen namelijcken den

Die Keven/ die den Guisianen waren toe-
ghedaen/ souden bemanen/ dat die/ alse
tot haer quamen biechten/ ende om raedt
te bzaighen / dien alsdan souden bemanen
om goet-gunstigh te sullen wesen den Lo-
tharinghen ende Guisianen, afghecomen
zijnde van Carolo Magno, als bandē welc-
ken stonde te hoopen ende te verwachten
de wederopzichinghe bandē roomse te-
ligte/ die nu alens kens verbiel: Datmen
oock Henricum III. van zijn stoel en Rijc-
ke soude verwerven ende assetten, In vi-
dic. sec. lib. pag. 13.

Dat tweede Hoofst-punct.

22 **S**o wanneer die Onderdanen
 22 hebben eenen Luterschen ofte
 22 Calvinistischen Coning ofte O-
 22 berste/ die haer soeckt te bzinghen tot
 22 Ketterise (ghelijck in Engeland) alsdan
 22 zijn die Onder-danen onslaghen ende
 22 vry van alle lasten ghehoorsaemhepdt
 22 ende verbintnisse: Het staet haer oock
 22 vry ende 'twoyt haer toegelaten sooda-
 22 nigen Coningh ofte Overste te verwerv-
 22 pen/ uyt te roden/ ende te verdryucken.

Sulcks bliickt uyt d'Wet Henrici Gar-
nerci. pag. 68. Anno 26. des Rijck Elisabeths
in Enghelandt ghecomen eenen Parri, die
hem vanden Cardinael de Como hadde
laten wijs-maken/ datmen den Coning-
ne (ghelijckse uyt de Gemeente waer ghe-
woyten) alsoo oock mochte dooden, ende
dat met goed recht. Wifon

Alsoo hebben die boorzghenoemde Hen-
 ricus Garnet; Ofvaldus Telmond, Johan.
 Gerard alle Jesuyten met eene andere ha-
 re mede ghesellen onlanghs anno 5. in En-
 ghelandt r samenghespannen om den Co-
 ningh ende alle zijne Staten met Busse
 cruyt in den algheemeynen vergadringhe
 inden lucht te laten springhen / ende alsoo
 om te brenghen / gheelijck sulcks blijkt uyt
 de acten Henrici Garneti ghedruyckt tot
 Londen by des Coninghs Boecdruycker,
 Waerinne voek pag. 66. gheseyt wort: **Dat**
dit verzaedt epghentlijck ghenoemt wort
dat Iesuytische verzaedt / als epghentlijck
ende weerdelijck op den Jesuyten liende.
Want dese die werckmeesters ende vjn-
ders zijn gheweest. Ende dat in dusdanige
misdaden meer sondicht Auctor, quam
Actor die vinder ende Auctor, als die
gheene die het in het werck stelt. Ende dat
wort bevestigd met het Edickt des Co-
ninghs van Engghelandt / gepubliceert den
15. Januarij in het 3. jaer deses reghen-
woordighen Coninghs.

Bellarminus vande roomschen Paus, lib.
 5. cap. 7. pag. 1073. ende Paulus Windeck
 inde deliberat. van het uytroden der Ket-
 teren Antidoto. 10. pag. 407. heeft noch an-
 dere redenen. **Doen (seyt hy) leesden der**
met den Wolkeren vele ghelooftige / van
**den welckē dat sachtmoedigheyt der Ker-
 ke vuchtbaerlijcken conde gherecomman-**
deert worden. Ende daeromme so spaerdē
die Christenen haer allerbelste vanden.

Die tweede oorzake deser. Sachtmoedighz
waer dese: Dat die Christelijcke Bisschop-
pen vreesden/ dat dooz den doot der ketterz
die Lichtsamicheyt der Catholijcken soude
verdruytere worden.

Cōradus Brunus vande kett: lib. 3. 'tlaet-
ste cap. Num. 13. pag. 309. Ten scrjfte niet
teghen ons/ dat Christus de discipulen/ die
van hem weecten/ niet en dwongh om we-
deromme tot hem te comen: Want doen
ter tijt/ als die kercke eerst begon te bloeyē
ende te wassen/ en wilden/ noch Christus/
noch die Apostelen alle macht gebuycken/
want doen ter tijt noch niet verbult ware
die propheetse: Alle Coningen der aerden
sullen hem aenbidden/ alle heydenen sullen
hem dienen. Psalm. 72. 1. Nu is die prophe-
tse verbult: Ghebuyckt der halven die
kercke nu volcomene macht / alsoo datse
wock de ketterz / die niet comen en willen/
teghen haren danck dwinghet / volghens
'rgene geschreuen staet Luc. 14. dwinght
se in te gaen.

Dat derde Hoof: punct.

Et spa-
sche ofte
Italiaen
sche vj
vte.

„ **D**at ooc die Keyseren / Coningen/
„ Princen / etc. dooz senjn bandē on-
„ verdanen/ ofte hare dienaers/ so men
„ die *Theologi*, Jesuyten/ die geleerde en
„ treffelijcke mannē/ dien houden booz
„ Tjpannen/ mogen gedoodt ende om-
„ ghebrycht worden: Alsoo nochtans/
„ dat die gene/ die ghedoot sal worden/
„ daer tu 'tminste niet toe en doe/ ofte
„ hem selfs den doot aenbrynge. 10-

Tohan. Mariana Toletaensche Iesuyt van
den Coningh, lib. 1. cap. 7. pag. 65. ende 67.
Wat isser van / ofte ghy hem doodet met
het sweerd / ofte dooz venijn? Wat dooz be-
nijn ghedaen wort / dat gheschiet met min-
der perijckel / ende meerder hoope van vry-
heyt: Nochtans soo moetmen / nae mijn
raet / in het venijn ghebruycken dese vooz-
sichtigheyt / dat die ghene / die omgebracht
wort / niet ghedwonghen en worde het ve-
nijn selfs te nemen / ende alsoo omcome /
maer dat hem elders vandaen ghegheven
worde / ende alsoo die gedoodt sal worden /
selfs in 'minste daer toe niet en doe / name-
lijck dat het venijn soo crachtich zy / dat so
wanneer een camer ofte cleet daer mede
bestreken zy / dan de cracht hebbe om te do-
den. Ende in 'teynde des selvighen cap.
pag. 68. besluyt hy: Datmen niet alle listig
heden ende practijcs op soodanighen zijn
lehen mach gaen / alleene dat het so werde
belept / dat hy selfs niet ghedwonghen en
werde / om hem selfs 'tzy willens ofte on-
willens 'te leuen te nemen.

End' uut desen leere Mariana is gebloeyt
dat een Iesuyt Richardus Walpot, zijnde
een medegesel van desen Mariana, vooz 20.
jaren heeft versocht met venijn een En-
ghel-man ghevaemt Eduardus Squirre,
'twelcke hy den Coninginne van Engelant
ende Essex niet en soude laten eten ofte
driinken / maer waer mede hy alleene den
stoel alsoo soude besmeeren / dat van 'taen-
roeren van dien sp hepde souden sterben.
Inde

44
Inde ghedenckveerdige ding. ligx. Tom.
4. pag. 15. &c.

Dat vierde Hooft punct.

” **D**IE Paus heeft macht om aller
” ketteren ende onghelouige Co-
” ninghrijcken, Vorstendommen, Vre-
” lijckheden &c. te schencken ende te bes-
” stellen aende Catholijcken: Ende on-
” danighe begifcinghen zijn vast cuse
” onweder-breeckelijck.

Franciscus Bozius Eug: vande Monar-
chie ofte macht der tijlijcker Kereke: lib.
1. cap. 3. ende c. 11. **D**ie Paus is' dooz
wien die Coninghen regheren: volghens
de Schriftur: Dooz my soo regheren die
Coninghen.

C. Sollicitx. 6. **D**arde masozitept ende
ghehoorzaemhept: Die Paus mach alles
doen, dat Goet doen mach ofte can.

Lib. 1. Der roomscher Ceremonien.
Sect: 7. pag. 85. **D**en Paus is ghegheven
alle macht in Hemel ende op aerden: **H**y
heerschet van dreene Zee tot den anderen/
hande Meere tot aen d'eynden des We-
rels.

Platina in het leven van Gregorius VII.
Op datse alle nu eyntlijck mogen verstaen
(seyt Gregor:) dat vvy, wy de Keyser rij-
ken, Coninghrijcken, Vorstendommen, en
alles vyat die menschen moghen hebben,
moghen nemen ende vvech-gheven.

Volghens die soo heeft Paus Iulius II:
den Coningh van Navarre, om dat hy het
hadde

Hadde ghehouden met Ludovicus XII Co-
ningh van Franckryck / ghecroost met
d' onreininghe zyns wijcks / ende aller zyn-
ner goederz / ende heeft alle 'trecht om daer
over te heerschen overghebracht an den
Spaenslaert. Anton. Nebriss. lib. 1. vande
oorloghen van Navarre. c. 3.

Soo heeft oock die roomsche Paus / om
Mathiam den Coningh van Vngarien te
berwerken tot den vorloge tegen den Hus-
schen. hem desen loon ofte vergeldinghe
(seghe Kanzanus in zyn Epitome der vn-
gerschen gheschiedenissen. Indice. 33. pag. Register.
258.) toeghetwozen: dat / al wat hy in Bo-
hemien innamē / al waer toock het ghehele
Coninghrycke / onder zyn ghebiedt ende
recht soude zyn.

Hier upt is het booztghecomen / dat
Artabaliba die Coningh Peru geseght heeft
(ghelijck sulcks verhalen Benzo ende Lo-
pez.) Dat die Paus sonderlinge ende upt-
nemelijck sot moet wesen / die / tghene hy
selfs niet en heeft / anderen mildelijcken
schonck / ofte sekerlijck een onrechtbeerdi-
ghen / ende onverscharmden hoef / die / nae
dat die rechte besitters uptgewozen zyn /
anderet landen dede byden vrenden / ende
'menscheijck ghedachte tot vnderlinghe
doorlaghen ende vernielinghen wapende.

Dat vierde Capittel.

Dat eerste Hoof-punckt.

HEET is den Jesupren en andere Ca-
tholijcs Priesteren vry en toegela-
ten

23 ten / datse / wāneerse geexamineert wor-
 24 den vanden ketterische Magistratē / ge-
 25 byupcken dubbelsinnige bedriegerijen
 26 Item valsche vercterde namen / en an-
 27 dere cledzen / en den waerheyt ondo-
 28 ken: op datse haer dies te gheboechlijc-
 29 ker hier ende daer indzinghen / en haer
 30 voornemen te beter beboorden mogen.

Die Jesuyt Edmundus Campianus in
 een bries aenden Ghenerael der Societeyt
 Anno 1583. ghedrupckt tot Treviren pag.
 23. ende 24. bekent aldaer / dat hy in Enge-
 landt menich mael de namen verandert /
 ende in een gantsch brient habijt ofre cle-
 dinghe 3p. Item in een bries van het En-
 ghelsche verbolch, pag. 126. 212. 314. Ges-
 dicte / ofte vercterde / ofte gelogene name
 [ront uyt] Item pag. 130. Met een ghe-
 logen vrend cleet, pag. 126. Sy en beken-
 nen niet hare namen recht uyt.

Ende Acten des Iesuyts Henrici Garne-
 ti worden ghebonden eenighe valsche na-
 men / ooc' selfs van Garnetus ende zijne me-
 de ghesellen als Osvaldus Tesmond. Io-
 annes Gerardus, en Iosephus Cresvellus.
 pag. 1. 22. 34. &c. Item pag. 59. 72. 86. &c.
 Item pag 97. 101. 107. 108. 133.

Alsoo heeft die Raristoonensche Iesuyt
 Jacobus Keller, zijnde authoor van Philip-
 pica tegen een ongenaemden Pzike-broer /
 ghedrupckt de valsche name Iacobi Sylva-
 ni, ghelick oock zijn Oversetter ende me-
 degheselle Conradus Vetter de valsche na-
 me Conradi Andrea, des wettelijckē broe-

Soo oock als die Iesuyt Garnetus ontlanghs in Engelant harde ontkent hadde/ dat hy mede weetch ware gheweest van 'ronderlepde werck met het buslen-cruyt, en dat hy voor den gheluckigen voortganc des selvigghen soude hebben ghebeden/ ende als hy daer na van leugē ware oertuypt/ soo heeft hy geantwoort pag. 101. Dat hy wel ghebeden hadde voor een gheluckighe upcomste vande groote handelingē/ noch tans dat hy sulcks ghedaen hadde met sulc een ghemoet ende meninghe / dat hy doen ter tijt hadde gebreest voor eenige gestrenger wetten. Ende pag. 107. vanden wechster ghebzaecht zijnde / ofte hy niet hadde gheweest by den Iesuyt Hallum, ende vermaent zijnde dat hy sonder dubbel-sinnigheyt soude antwoorden. So heeft hy hardnechtichlijck ende op zijn zielen-zaltchepde gheantwoort: dat hy niet hem niet gheweest en ware / ende dat heeft hy niet verschickelijcke bloekinghen wederomme verhaelt. Maer daer na / so haest als Hallus het reghendeel hadde bekent / is Garnetus beschaemt geworden / heeft om genade ghebeden / ende bekent / dat hy hadde misdaen / Soo verre de dubbel-sinnigheyt niet en beschermde.

Martinus Navarreus Azpilcueta (welens leere Gregorius XIII getuyght ontwaenkelhaer ende H. te wesen) heeft tot dienst vande seer vermaerde Iesuytische Docteyt ofte Geselschap (ghelijck hy seyt) gheschreuen

40
schreiben een gheheel tractaet bande dubbelsinnichede / in c. humane aures 22. quest. 9. En nae anderen pag. 352. Num. 16. soo leert hy oock: dat yemant het byplijt mach verborghen houden / dat hy Catholijck zy.

Dat tyveede Hooft-punct.

20 **D**OCK soo is het den selbigen Je-
21 supien ende de andere Papisti-
22 sche Priesters gheoorlooft dub-
23 belsinnighlijck te antwoorden op de
24 vraghen der Catholijcker Magistra-
25 ten: Ende dat niet nunder met een eedt
26 als sonder eedt: Als namelijk die / die
27 ghebraeche wordt / dien / die vraecht
28 niet en hout hoor zijn competente
29 vericheyde / ofte wettelijke Recheer /
30 Ofte soo die ghene / die gebraecht wort
31 achtet / dat die competente Recheer
32 niet en hebbe Legitiman 'tRechte ofte
33 de macht om te vraghen [tghene hy
34 vraecht:] Ofte dat die teghen-partie
35 in en hebbe rechmatighe oorsake om
te twisten ofte te plepen.

Memoria
nrische
crecken.

Alsoo verhaelt ende goedkent Marti-
nus Navarrus Azpilcueta. in het tirstont
aengheroghene. c. humane aures. 22 quest.
5. pag 348. na eenen Engelsman van Peru-
sio, ende Iohannem van Anania, goetkent
(segge ick) die dubbelsinnichent S. Fran-
cisci, die ghebraecht zijnde vanden Siena-
ru

ren der Justitie (vatters) die een dootsla-
 gher verbolchden (die Jesuyt Sylvanus in
 zijn Philippica set aldaer in plaetse van
 dootslagher, die pag. 5.) oft daer door die
 plaetse daer St. Franciscus ware/soodanich
 een dootslagher niet waer doorghelopen?
 die/segge ick/aldus ghebracht zijnde/ na
 dat hy zijn handen inde mouwe hadde ge-
 steke geantwoort heeft: Hy en is hier niet
 doorghelopen: verstaende stil-stuyghens
 tegen 'tgemene verstant dat hy niet ware
 ghelopen/ door de mouwen. Ende Azpil-
 cueta doetter hy: dat dese leere vande dub-
 belsinicheit gefundeert worde op de upt-
 nemende daet des grooten Patriarchs Fran-
 cisci. Welcken ghelick is eenen andere
 dubbel sinicheit/ die der staet in Glossa in
 c. Ne quis. caus. 2. q. 2. welcken Azpilcu-
 eta secht datse zy solemneel ende aenghenom-
 men/ ende als een rechtmatich antwoort
 puzt. Inde selvige plaetse leert Navarrus
 ayt Thoma, dat een Reus beschuldichde
 gebraecht zijnde ofte ondersocht over zijn
 misdact vande rechter sonder boospreec-
 ken vande Advocaet / niet gehouden wort
 de waerhy te bekennen/ maer dat hy mach
 ghebruycken dubbel sinicheit/ verstaende
 op zijn woorden wat anders/ als die wooz-
 den mede brengen. Ja dat oock eener/ die
 antwoort 'tzy een rechter ofte Oberste
 (superior,) 'tzy sonder eede/ oft onder eede/
 mach ghebruycken twisfelachticheit/ 'tzy
 van dat die comt upt de verschepdene betes-
 keniss: des woortz / ofte upt het verschep-
 den

Dupbel-
 sche ant-
 woorden
 hoedant-
 ge Apollo
 gaff/ets.

den ogemerck ende intentie des genes / die
braecht / ofte des genes die antwoort: oock
oft t'schoon valsch is nae den zin ende me-
ninge des ghenes / die braecht.

Die selbige Navarrus Pag. 351. Dat ooc
niemand gehouden zy / een Magistraet of-
te rechter onrechtmatelijck bragende ofte
besweerende recht upt nae zijn intentie te
antwoorden. Also leert hy ooc de getugge /
dat hy sal segghen / dat hy niets en weet /
daer op verstaende in hem selfs / niets dat
hy gehouden is te segghen. Ende selbighe
plaetse onderzicht hy oock de Pleeters / die
der woort opgelecht datse sullen sweeren vā
lastringhe / waerheyt / etc. dat sy / soose niet
overtlijck ende rechtmatich vanden rech-
ter worden geboden / dat sy / segge ic / als dan
reken ende mogen ontkennen ende beken-
nen na haer eyghen zin / niet daer nae bra-
gende / waer op de rechter ziet / ofte wat hy
meent.

Navarrus inde selbige plaetse : In dier
voegen heeft noyt eenich Monarch, inson-
derheyt die aller-grootste noyt ghelogen /
eben-eens hoe hy oock so met woorden / als
oock met daden geantwoort mach hebben /
alcht wat anders daer op verstaende vol-
gens ofte na zijn eyghen intentie ende me-
ninge. Want hy en kende niemant boben
hem / hy en waer oock niet ghehouden om
t antwoorden.

Soo oock die Jesuyt ende Cardinael
Toletus in zijn Instruct. der Priesteren.
lib. 4. c. 21. Soo yemant vanden superior
onder

onder eede ghebrachte wterde / soo hy oock
 daer beneben rechtelijc gebraecht wterde /
 dan is hy gehouden recht. upt te antwoorde
 zoder dubbelsinnichz: Maer so hy onrecht-
 telijc gebraecht wterde / dā so mach hy dub-
 belsinnicheyt gebuycken / en antwoorden
 niet na den zin des Richters / maer na zijn
 eygen zin ende meninge. Ende so die mis-
 daet / waer vā permāt onder bracht wort /
 niet gantschelijck verborgen en zy / dan soo
 mach hy dubbelsinnicheydt ghebruycken /
 antwoordende Nescio ick en vveet niet,
 verstaende nochtans by hem selfs dit op de
 sake / dat ick 'ru segge , ofte antwoordende:
 Ick en heb 'niet ghedaen , verstaende daer
 op by hem selfs : nu en hebbe ick 'niet
 ghedaen , ofte dierghelijcken pers wats.
 Ende dat alsoo permant / waerneet hy ghe-
 bracht wort / ofte hy comt upt sulck een
 Stadt (van welken namelijc een opzbaer
 gheruchte gaet / dat die pest daer zy / etc.)
 alts 'tschoon onder eede / nochtans mach
 antwoorden / dathy daer uyt niet en coot.
 oft hy schoon al upt sulc een Stadt quame:
 Want hy die verstant stillekens in zijn
 herte en sin heeft. Dat die pest in die Stadt
 niet en zy / ofte dat hy selfs die pest niet en
 heeft / oft schoon al die pest inde Stadt is.
 Want hy daer mede niet en doet teghen de
 principale intentie ende ooghe. merck der
 wachteren. Dat selbighe heeft Navarrus
 oock in 'taenghetoghen. c. humanæ pag.

Misschie
 comt hier
 van daer
 de quade
 maniere
 van het
 beant-
 woorden
 der arti-
 culi d'op
 credit, non
 credit ut
 sen. 60.

348.

Dusdanige dingen leeren mede die Jes-
 suppen

Suppen Gregorius de Valentia Tom. 3. Di-
 sput. 5. quaest. 13. vanden schuldige punct.
 1. ende 2. Henricus Garnetus inde acten
 Garneti pag. 97. & pag. 107.

Dat derde Hoof-punckt.

Soe Ca-
 tholijcke
 dan Wo-
 lum/ete.
 gheloof
 met alte
 gheringe
 de Tesup-
 ten/son-
 der twi-
 fel mak-
 se u noch
 hullen
 wgs/ete.

Dat alle Catholijcken ooc niet
 gehouden zijn den privaten ofte
 b?sondere Catholijcken niet na
 den zin ende meninghe te antwoorden:
 Maer dat se mogen dubbel-zinnich-
 heden gebuycken / ende alsoo dien/
 die vzaecht/bedrieghen.

Mart. Navar. Azpil. Ghelijck als boven
 pag. 351. dat door desen leere vande dub-
 bel-sinnicheyt conen ontgaen worden ons-
 tallijcke vele zonden ende leughenen / soe-
 men alijt so antwoort / dat mender by hem
 selfs alijt wat op verstaen. Als wanneer
 wy ghevraecht worden: Waer wy hen-
 gaen? hoe veel ghelt wy hebben? hoe veel
 wy geleent hebben? hoe veel wy geschon-
 den hebben? wat wy gheschreven hebben?
 wat die ofte die tot ons gheseyt heeft? ende
 diergelijck duysent andere dinghen. Dat
 wy op alle dese dinghen sonder te zondigen
 conen antwoorden / in dier boeghen / dat
 wy der alijt wat op verstaen. Als dat pe-
 mant/dien/ die hem vzaecht na zijn ghelt/
 boeck/ete. antwoorde: Ick en hebbe geen,
 al heeft hy schoon al / daer op nochtans by
 hem selfs verstaende / Also en heb ic geen/
 dat ick

dat ick t'gehouden ben te lenen / ofte dat ic
t'gehouden ben u te seggen / te openbaren /
ofte dat ickt u segghe.

Ieluyta Iacobus Sylvanus alias Iacob
Keller in zijn Philippica tegen den onghes-
noemden Prediker, &c. pag. 5. Het is ghe-
oorloft dubbel-sinnicheyt te ghebruycken /
ende / dien / die bracht / te bedriegen / so die
gene / die bracht / niet en zy Superior ofte
Rechter. Ben ick oock (secht hy) aen pe-
mant verbonden die my bracht / om dien
just ten propooste ofte nae den zin te ant-
woorden? Wie heeft my aller schulden aere
ghemaect?

Dat vierde Hooft-punct.

Dese dubbel-zinnicheydt zy
de profijtelijcke cost / en een goede
Voorsichtigheydt: Ende dat daer
omme Martin. Navar. Azpil. (van welc-
ken Paus Gregorius xii. gherupght:
dat zijn Leere vast ende h. zy: van
welcken oock die Jesuyt Horatius Tur-
sellinus in het Leven Xaverij seyt: dat
hy zy gheweest / so om zijn Godbruch-
tigheyt / als oock om der gheleerd-
heyt wille / een wijsberoemdt men-
sche een man van grooter name.) Dat
segghe ick dese hem daeromme geluc-
kieh acht / ende van hem roemt; dat
hy vooz al dat groote ghebruyck ofte de

grootte nuttigh: pt van desen sprecker:
 (Qui nescit dissimulare, nescit regnare,
 die niet veynsen can, die en can niet tege-
 ren.) insonderheyt den Princen heeft
 gherecommandeert/ende dat die Leere
 dien Prince oock vorderlijck ende
 profijtelijck gheweest zy.

Martin. Navar. Azpilc in het aengeto-
 gene c. humanae, pag. 352. Dat hy vooz al
 ende insonderheyt een Prince/die een schyde
 hadde van het beynsen/ende mede van dat
 spreekwoort/die niet en vveet te veynsen,
 die en vveet niet te regheren: niet sonder
 brucht ende nutticheyt geantwoort hebbe:
 dat dese const van veynsen, hem nu dies,
 nu soo te houden, vvaer een goede ende
 profijtelijcke const. Ende te vooren pag.
 349. upt Thoma. Heeft hy desen beyns-
 const genoemt voorsichticheyt en deucht.
 pag. 351. een goede voorsichticheyt, ende
 dat die gene / die desen const ghebruycken/
 te prijzen zijn. Die lesuyt Gregorius de
 Val: Tom. 3. disp. 5. q. 13. vanden beclaech-
 den ofte beschuldichde punct. 2. Noemt
 de beynsinghe een voorsichtighe verant-
 vvoordinghe ofte verdediginghe.

Apocal. 18. v. 4. 5.

10 **I**ck hoorde een stemme upt den
 20 **H**emel segghen: Gaet upe van
 30 **H**aer (upt dat groote Babel) mijn
Dolck/

59

Volck / op dat ghy harer zonden niet „
deelachtigh en zijt / op dat ghy niet „
van hare plaghen en ontfanght. Want „
hare zonden zijn tot den Hemel toe ge- „
comen/ende Godt is harer ongherech- „
tigheden ghedachtigh ghe worden. „

Dat Roomen Babelzy, mozt beweyen
upt Augustino vanden Stadt Gods lib. 16.
c. 2. 22. 27. Ende lib. 16. c. 17. Wt Tertu-
liano in zijn boeck teghen den Ioden. pag.
131. ende tegen. Marcion. lib. pag. 104. Hieronym.
Tom. 1. ende inde voorreden
voor het boeck Didymi vanden H. Geest.

Dat selvige hout oock staende (’twelcke
men vvel neerstelijck mach aen-mercken)
die Iesuyt Eman. Sa. over Apoc. c. 13. v. 1.
ende Apoc. 14. v. 8. ende. Apoc. 17. v. 1.

F I N I S

D 4

Een

Een Verhael/

Vande heymelijcke practycquen der

IESVITEN.

2. Tim 3. v.

I E **E**nde weet dit/ dat inde laetste dagen sullen comen swaere tijden: 2. Want daer sullen menschen wesen/ haer selven lieff hebbende/ gelt-gierich/ vermetelijck/ hooweedich/ lasteraers/ den Ouderen onghehoosaeem/ ondanchbaer/ onhoplich. 3. Sonder natuerlijke liefde/ sonder verbondt/ valsche beschuldighers/ onmachtich/ hart/ sonder liefde tot het goede. 4. Verzaders/ roockeloos/ opgeblasen die de wulps hept kiever hebben dan Godt: 5. Hebbende een ghebaente der Godtzalicheydt/ maer de cracht daer van hebben sy verlochent:

Went u oock af van sulcken.

Aen den

Aen den Leeser.

DIE is Beminde Leeser! wel
 dooz ghecomen/ dat die volgen-
 de verhael / &c. ofte dies gelijc-
 ken wel eertijds in Dupts mochte zijn
 gheweest/ waer dooz wy van meninghe
 waren gheworden om dat achter te la-
 ten blyben; maer vermits wy nergens
 geen Exemplaren en conden becomen/
 soe zijn wy om den onwetenden in be-
 sen dingen ende anderen opt' nieuw te
 dienen/ doozt ghebaren/ mijns wetens
 en is in die noch in't voozgaende pet-
 wes ghegaen bupten den meninghe
 des principale Autoors / Leestse dan
 ende leertse / 'twelcke u gunne Godt
 Almachrich dooz Christum ter Zalic-
 hepde/ Daert wel.

D 5 Een

Een verhael

Wande heymelijcke ende verborghene
trecken ende practyquien der
IESVYTEN.

IHENE Marcus Caro ver-
rijt's gheschijt heeft: wonder
ist / dat d'eenen wijcker d'and-
der wijcker can zien sonder
dat hy lachte: Eeven dat sel-
vige machmen bequamelijck
heden. darcht segghen vande

Jesuyten: wonder ist / dat d'eenen Jesuyt
nemen anderen aensende hem can onthou-
den van lachen.

Ik en spreek hier niet vande eenhond-
dighen Jesuyten / vooz den welcken (ofte
omde swackheyt haers verstants / ofte om
de opinie der religie / ofte omde cozthoydt
des rijk) [in welcken sy byde Jesuyten ge-
loeft hebben] die verborghene ofte heyme-
lijcke trecken ofte looser hadel der Jesuy-
ten noch onbekent sijn. Want dese worden
doorszulck eene gestrengen discipline inden
woon gehouden ende bedwonghen / datter
nietmant van haer / ten sy sake hy seer erch-
ende dooztrapt sy / can vernemen ende
wijs worden / wat moester. dier daer onder-
schuyt.

schijnt. Ick spzecke hier / selfs vanden
 Oppersten Jesuyten / vanden Beghenten /
 bande Paters, bande Provicialen, bande
 Generalen, welckerer ghemeenschap / so
 met allerlepe leelijcke zonden / als boozna-
 melijck / met hoereeringhen / berzaderhen /
 bernielingen / ende toberconsten / so groot
 is: Dat het eenemael een wonderlijcke
 sake behoort te schijnen / dat d'eene Jesuyt
 den anderen haestelijck ontmoetende / ter-
 stont alsoo onberuenis een exemplae ofte
 zons selfs ghelijcken aensien can / sonder te
 lachen dat hy schatert.

Daeromme soo lust het my hier eenighe
 dinghen te verhalen / die ick boozt meest
 deel selfs ghesien / ende booz een deel selfs
 hebbe gehoort van soo danige Jesuyten /
 dien ick wel can / ende sekerlijck sal nos-
 men / soose int allerminste hier tegen der-
 ren kicken. Doch sal ick nu alle dinghen
 cortelijck oberlopen / ende bloorelijck ont-
 werpe / r'zuner tijt sal use (soo't Godt wil)
 bieder ende langer verhalen met allen ha-
 ren omme-standen.

Inden eersten dan / wanneer ghy ingaet
 in eenich Collegium oft Convent der Je-
 suyten / booznamelijck so het ghebowt is
 in eenich groote ende volc-rijcke stadt (wat
 wil ick doch seggen booznamelijck: de wijle
 der niet een Collegie in eenich nedzigh/
 lieche ende verachtelijcke plaetse ghebowt
 is) wanneer ghy (segge ick) in soodanich
 een Collegie ingaet / soe aensiet boozt eerst
 in ringaen wel neerstelijc den deurwach-
 ter /

ter/ als zijnde den anderden Caron, ofte
lieber Cerberus. Want die selvighe sal
doorgaens zijn een geheel oude man/ ofte
soo hy is een Jonckman / soo is hy seker
lijck alsoo beproeft/ dat hy zo seer trouw
ende stillwijghende. Iffet yemant / die
hem het stuck in alles verstaet / so verstaet
hoor al dese (deurwachter) 't stuck op zijn
dupinck.

By desen zijn in bewaringhe twee ghes
techt allerlepe mans end vrouwen cleede
ren nae verplich van allen Staten ende
Conditionen. Hier mede so vercleeden haer
die Jesuyten / een yder in soodanich een
habijt / welckers perzoon sy haer toe ver
trouwen datse best sullen conen spelen / en
alsoo gecleedet zijnde plegen se op beschep
den manieren wonderlijcke arghlistiche
den / ende bedziengerijen. Want somwij
len latense haer sien in Landts knechts
habijt lopende van dooz strack ende omwe
gen / ende hoereerende en selgende in o
penbaren hoeren kiffen. Somtijlen zijn
se gecleet in burgherlijcken habijt / en dan
soo gebense haer upt dooz Lutheranen ofte
Calvinisten , en dooz snuybent also in her
berghe / merckten / ende andere verga
dinghen watter ghemeenlijck ofte dooz
gaens van haer lieden ghesecht woze / wat
raetflaghen datter worden gewentileert /
versproocken ende ghenomen.

Somwijlen zijnse heerlijcken gecleet in
ren Doctoorz habijt / ende verciert met
gout blispckende ringhen / dan so ghebense
haer

haer openbaerlyck uyt booz Papisten/
 waerse dan weten dat rijcke lieden zyn/
 die kinderen hebben, by dien so gaense/ als
 om wat anders/ soekende op alle maniere
 haer met soodanighen gemeen te maken.
 Den bemanense tot op het aller. uyt re-
 ste / datse hare zoons onder der Jesuyten
 tucht sullen besteden/ Want/ segghense/ sy
 hebben selfs oock de Jesuyten tot Me-
 sters ende Onderwijfers ghehat/ ende onder
 dien hebbense sonderlinghe toeghenomen/
 ofte onberoutwelycke voorzorgig ghedaen.
 Somwijlen treckense aen den Edel-man/
 en huppen een roos ende versoecken alsoo
 s' Princen Hoben om ampten te becomen.
 Somwijlen ghebense haer uyt booz Bal-
 linghen ende begheeren datmen haer wat
 sal te hulpe comen / tusonderheydt vande
 protesterende ende Calviniaensche Theo-
 loganten: op datse alsoo mogen doozswip-
 ben watse al teghen haer schryuen. En
 soodanighen meene ick gantschelyck dat
 gheweest zyn die ghene/ die u lieden / Er-
 waerdighe mannen! sus-langhe soo jam-
 merlyck hebben bedrooghen. Maer op
 dat ghy u boozt aē booz soodantige verspie-
 ders sult dies te meer mogen hoeden ende
 dien schuuen / soo sal ick u in volghenden
 segghen / wat raet ende aenlach die Je-
 suyten nu/ ick segghe nu/ hebben boozghe-
 nomen.

Waer toe nu doch die vrouwen-ieder?
 Niet eene Terentiaensche Coppelaer ofte
 Hoerenbooghd heeft soo archlyck de hoe-
 ren-lieden

ren. hi soen weten te koppelen / als wel he-
 dend aech die Festuyten conen doen / ende
 insonderheyt die deurwachter / van welc-
 ken ick ghesecht hebbe. Want wat d'au-
 dere inde binnenste ende verborghenste
 plaetsen der tempelen dooz den ooz-biechre
 niet en conen becomen : Dat verwerft
 dese lichtelijc met smeeckingen ende won-
 derlijcke aenlockingen / allermeeft aenden
 armen weduwen ende vrouckes / die haer
 borstkerens daer henen senden om reni-
 ghen aelmoesse te halen. Daer by doet hy
 noch de namen tot *Ik toe* / als die wasch-
 ster / Spinster / ecc.

Wanneer die sere oncuysche Doctier
 dese in zyn net heeft ghetrocken / oft hy
 schoon niet al te wel opghepronckte / maer
 wat onhuyz zyn / vermits haer oude ende
 verletene clederen : Soo verciert hy haer
 met andere schoone clederen / die hy daer
 toe beerdich ende bereyt heeft / ende alsoo
 ghelept ofte brenghet huse dooz veel hoer-
 ken / wintckelen / ende omwegen tot de eer-
 waerdighe Heeren Vaders. Maer dese
 dinghen en ghechien niet by daghe / maer
 inden laten abont. Doozts soo overbren-
 gese dan de gehele nacht met suppe / swel-
 ghen / ende dansen / dat die jonge daer van
 niet en weten. Want hier toe soo heb-
 bense hare afgheschedene plaetsen ende
 cameretten / ofte plaetsen onder d'aerde /
 ofte soodanighe solders ende ghewulfen /
 als eerstts die hoeren kiffen tot hoornen
 plachten te hebben : welkerer ghenegent-
 heyt

heyt tot de dattelheyt des bleysches so
 besachtich gheweest zy / dat die Raede
 van Hoornen / (vzresende voor den toorn
 der Goden) / dat voordeel tot den grond toe
 hebben wt gheroeyt / ghelyck Livius daer
 van gheruycht.

Soo veel varden Jesuytschen Doctier
 ofte den wachter. By welchen ick noch
 die doe: Oft nu eenighe by gheleghentheyt
 ofts ghevalle sulck eene toe-rustinghe van
 allerhande cledinghe zien / ende haer daer
 over verwonderen / watse doch daer mede
 moghen wt-richten: Soo wort soodan-
 ghen voor antwoordt gegheven, dat alle die
 clederen daer bewaert ende gehouden wor-
 den om daer mede comedie te ageren, spe-
 len te speulen. Maer dit is [alimen secht]
 het inder pzinypale eynde [ofte eynde gez
 eynde.]

Wanneer ghy nu al vorder zyt ingegaen
 inden tempel / so en twiffelt daer niet aen /
 oft ghy wandelt onder eenen pferen hemel:
 tghenaecte aldaer die blordige Mars, ende
 niet de Dorst des vzedes. Onder uffer
 een seer mismaecte ofte ellendige afgront
 der Hellen / zynde die winckel der beulen
 (pinnig-plaerse) Ick sal hier in goeder
 trouwen verhalen tghene ick selfs hebbe
 ghesien. Binnen Praghe hoven het ge-
 wulft des tempels mocht ghy vinden ee-
 nighe dupsenden van pferen goddelis ende
 roeden, als die Bohemen ghewoontlycken
 draghen. Neude zyden zyn gestelt Dor-
 lochs-gheschutten / ende musquetten seer
 veel

veel in 'tghetal/ zijnde daer tusschen gheselt Spierssen ende Wellebaerden.

In het midden/ daer die boghen des gewulfs t'samen-comen/ sult ghy sien seer groote hopen van groote werpsteen.

Een ghelijcke toerustinghe sult ghy bevinden blumen Cracovien. Vande andere Collegien en twyffele ick niet. Maer mach yemant braghen/ waer toe doch dit alles? Ick bekenne oock dat inde beginne my dit selvighe oock heeft toe-ghescheen: en een seldsame ende wonderlijckis saccke te weesen.

Maer die sake begheeft hem alsoo. Het weten die Jesuyten/ datse staen inde haet becang van alle menschen/ ooc selfs vande ghesondste Papisten/ ende dat om de onrustighe/ opzoerighe/ ende schandelijcke van haer begangene seften. Want sy passen op niemant/ wock niet op dien/ die met haer eens zyn in Religie/ alse maer den Paus te vriende hebben ende die behagen/ al waer het oock niet verweringhe vande gantsche werelt/ ende verzaenderge des Vaderlandes.

Wemylle sy dan hanghen in geduyzige ofte ghesladdighe twyffelinghen ende verclagentheden des ghemoedes: So willense haer in tijes voozlien/ ende verseckeren met dusdanighen oozloochschen toerustinghe. Want sy vreesen/ gelijk ick selfs meermaels upt haer hebbe verstaen/ dat haer oock mach over-comen/ 'tgeene verlijt is overgheromen den Templarijs, die welke/

welcke / alhoetwelse seer harde Papiſten
waren / nochtans om hare al te groote eer-
giericheydt ende giericheyt on-aengenaem
ende onberdraechlyck gheworden zynde /
met toefkeminghe aller Chriſtelijcker Prin-
ten / oock met goedtkenninghe des Paus /
becans in een ooghenblinck tijds over de
gantſche werelt van canten gebzacht ende
berdeicht zyn gheworden.

Dat ſelvighe is oock over gecomen den
Pythagoriſche Jezuſten der Heydenen in
Italien. En sy willen allerlieft / dat ha-
re behulp-middelen ende wapenen inder
kercken legghen / dat daerom; Want soo-
der in een opzoet gheſchach een t'samen-
rottinghe vanden Papiſten / datſe alſdan
haestich comen comen inde wapenen om
dien te helpen : Ofte ſoo die / die van een
ander religie zyn / t'samen-rotten om ruy-
ten ende roben / dat die alſdan met pillen
ende ſteenen van boben af moghen ober-
vallen worden.

En is die niet van het hede-huyſ een
ſpeloncke der moordenaren maken? Maer
aenhoort noch al vorder'tghene / waer o-
ver ghy u noch meer sult ver wonderen en-
de ontſetten. Want dese dinghen zyn noch
al Gond ende Elpenbeen / ten aenſien van
die dinghen / die hier nae comen.

Onder den Bloet des kercks / tot Gre-
cij ende op andere plaetsen / zyn Holen en-
de Ghevauckenissen onder d'aerde / tot
welcke men nederwaerts gaet by wendels
trappen.

In desen zo opleggheuse ende t'samen
 brenghense (ghelijck als die Cacus dede/
 van welcken Vergilius mentioneert) hare
 roben ende schatten/ jaer p'oppen ende stop-
 pen dien met schatten/ goldt ende silber.
 En alsoo zijn die ghesellen arm niet alleene
 met volcomene toe-stemminge harer wil-
 le/ maer oock met ofte in een onghelooftijc-
 ke wellust/ ende soodanighen armoede ver-
 draghense met verwonderlijcke lydesamtr-
 heydt: Verdoemende tot der hellen toeden
 onwillighen armen/ als soodanighen ghe-
 luckzalighen crupce ontwaerdich zijnde.

Ghemeeenlijck soo verbergense hare rijt-
 dommen alsoo/ datse dien legghen recht
 onder het grootste ende hoogh. Outaer. Al-
 soodatse / alse den misse smeden/ bobett
 haer den Mars, ende onder haer den Mam-
 mon offerhande doen.

Maer inde ghebanckenissen onder de
 aerde sult ghy sien eenen wonderlijcken li-
 brije ofte met boecken ghestoffeerden cas-
 se: Touwen/ Seelkens/ Sweerden/ Wpl-
 len/ Tanghen/ Scheen-pfers/ Hals-ende
 Voet-banden/ Ladders/ aen welcken d'el-
 sendige ghebonden zijnde/ van lidt tot lidt
 worden van een ghetrocken/ soo-der eeni-
 ghe inder twee der ende groufsamer Tyran-
 nen handen ghecomen zijn.

Verfchickelijcke Beulf-clederen en ont-
 b'ekender oock niet/ een Pyramidaelschen
 hoedt verciert met swarte pluymen/ een
 gehackelt ende dooysneden wambuss/ dic-
 ke pupstende hoosen tot op d'anskelen toe/
 Dat oock

dat doock pemaent alleene van haer aen te
 sien ghenoechsaem verschickt wordt.

Maer tot welcken eynde / quaet! is desen
 winckel van dese religieuse Mannen/ende
 Raevolghers des aller-sachtmoedichsten
 Zalichmakers Jesu Christi toe-geruster?
 Hoozt. Met soodanighe Instrumenten
 dwinghense tberstande haer discipulen
 tot de Jesuytische onderdantschept. Want
 soose op pemaent dat vermoeden hebben/
 dat hy niet en sal volstandich blijen in zyn
 booznemen/ ofte soose bzeesen dat pemaent
 haer sal ontgaen ende de verborghtheden
 ofte secreten der Jesuyten aenden dach
 bzinghen/desen zettense inde voet-boeyen/
 ende nae dat hy dooz langh hongherlyden
 ende ghebreck is upt,ghemagert/ soo doo-
 dense ende om bzinghense hem eyndtlyck
 dooz zeer wzeede ende harde tozmenten:
 Icken zetter niet toe. Ic schrybe also alst
 inder daet is.

Binnen Greçij is booz twee Jaren ghe-
 weest eenen Iacobus Clusæus, een Carni-
 olaens Edel-man/ zijnde een Jonghelinck
 van exelenten berstande/desen hebbense, nae
 dat se hem om een clepne ende geringe sake
 zeer jammerlycken hadden gheslagen/ en-
 de hy ghesecht hadde / dat hy haer wilde
 onelopen / ende t ghene zy aen hem meer
 zeer zshandelghcken hadden misdaen open-
 baerlyck wilde claghen/ soo hebbense/ zego-
 ghe ick/desen in zulck eene ghevanckenisse
 als ghebarmen / upt welcken hy daer nae
 noyt wederomme is zien upt,comen.

Wij onder ons jonge en twyffelden geen-
zins daer aen / ofte hy zy door afgrijzelycke
pyneginghen ghestorven. Die van onge-
hoorden wyerdthepdt ofte tyranisch en ex-
empel / zal / t welcke die onnozele Clusſeus
zelsf zoude hebben ghedaen / ick t zynner
tijt aenden dach brengen / met alle zynne
omstandigheden.

Zae zal oock noch een ander seyt / het
welcke desen niet onghelyck is / ende be-
gaen is in eenen schelmachtighen moordt
vanden Fuldensche Jesupten / aen eenen
Marrinus, wiens Ouderen alsnoch leven
tot Miltenbergh, ofte Milbergh, voor
aller menschen ooghen ten toone stellen.
En hoe veel Vrouwen meent ghy wel dat
in sulck eenen poel omghebracht ende ver-
sonden zyn? Hoe veel rijcke ende van erf-
goederen machtighe Jonghelinghen dat
ter wel van canten ghebracht zyn? Hoe
veel kinderen datter wel gedoot zyn? Ick
mene vastelijck datter seer vele / &c.
Hoe menichmael zyn der van ons / die wy
noch nieuwelinghen ende jonghelinghen
waren / by nachte ghehoort zeer jammer-
lijcke huylingen / clepner kinderen gecryt /
zuchtigen / ende twee clagingen? Dat het
zweet daer ober upt brack upt onsen zeer
couden lichamen / ende onse haryen van v-
schrickinghe ende vreesse te berghen stonden.
Die eenboudigen ghelooften / dat het wa-
ren de zielen vande nieuwe ofte cortelings
ghestorbene menschen: Ick ghelooft de dat
het waren die zielen der nieuw-gheboore-
nen / ende

nen / ende zoodanfgher diemen doodeden.
 Ende op dat immers den Jesuyten van
 den upterste duybelsche boosheydt niet en
 ontbreke / zoo pleghense zomwylten den
 Duybel in zoodanige onderaertsche plaetsen
 te bereeren met een gheneuchlyc spectacel
 ofte schouwsel / ter wylen zy met verschickelijcke
 duybelscoppes aenghedaren zynde / den nteuwelinghen / die tot zoodanighen
 tragedie worden ghevoepen / alsoo met een
 schickelijcke bialkinghe te ghemoete lopen /
 zullende alsoo ondersaeken ende beproeben
 hare stantvasticheyt ende reghenwoordicheyt
 des ghemoedts.

Want die verfeert ende vertzaeght van
 herten zyn / dien / als onaerdighe / ende laetense
 niet toe tot de berholentheden der duybelscher
 consten / maer verwerpense tot de Anganghen
 der onderster consten. Den stoutsten ende
 onberzaeghtsten uptmerckense neerstelijck /
 ende bewarense zorghuldelijck.

Maer die sake gheluckt zomwylten wel
 qualijck: ghelijck alst int Jaer 1602. inden
 maent Septembri gheschiet is binnen Prage,
 alwaer onder vyff de vooz-naemste Jesuyten /
 zullende met duybelscoppes de seucht
 verzaessen / die zeste hem mede vermenght
 heeft / ende die is zonder twyffel gheweest die
 Duybel selfs / die den eenen upt den
 vyff ghemaecte Duybels alsoo om zynnen
 middel heeft ghebattet / ende gheduyckt /
 dat hy den derden dach daer aen sterff.

Dit seyt is soo bekend / dat oock die kin-
 deren op strate ende alle man daer vā we-
 ren. En nochtans / van dat / ofte dooz
 dat dozebighe ende jammerlycke seyt niet
 verschickt ende ghemerschout zynde /
 gaense al herdoeckichlyck voort inde ver-
 blaecte toberge. Onder alle Jesuyten
 uptsteect in eerbaretheit der toberconst
 die Jesuyt Pere Couton Frans-man, den
 welcken die Coningh selfs soo groot ach-
 tet / dat hy hem gunnet des Coninghs ta-
 fel / en met hem hout gemeensame r samen
 spreekkinghen. Wan welcken die Jesuy-
 ten selfs pochen end roemen / dat hy heeft
 eenen gheskeerden spiegel / in welken hy /
 al wat die Coningh beghert te weten /
 hem oock claerlyck vooz oogen stelt. En
 datter oock niet soo verborzen zy / ofte soo
 heymelycken ghedaen ofte voozghenomen
 wort inde aller secreetste ende binnenste
 kameren der anderer Monarchen, dat hy
 dooz dienst bande versterzeden / ofte liever
 verdruybelden spiegel niet en can in'tlicht
 bzenghen. Oock hebben die Jesuyten
 vastelijcken gemeent ende ghehoopt datse
 dooz de hulpe deses Toveraerschen Je-
 suyts op haer zyde ofte tot haer te trecken
 eenen seer machtighen Woort des Rijcks
 die een Euanghelische is: ghemerckt die
 selvighe ghesecht wierde inde ondersoec-
 kinghe vanden toberconst een groot ver-
 maken ende lust te hebben. Den genen /
 diese nu om den toberconst te leeren / upt
 den nieuwelinghen hebben goed ghekent /
 dien

dien boozleesense ende beclarense de negge
 hondert propositien / welcken een Graef
 Mirandulanus te Romen heeft aenghe-
 placht. Item het boeck Iohannis Tri-
 themij bande secund. Item dat Trac-
 taet Cornelij Agrippæ bande verborzene
 Philosophie. Item Theophrastum vande
 de Constellarte ende zeggelen der Planes-
 ten. Item een Sterganographie ick en
 weet niet van wat Wt. Item den Conss
 Pauli om openbaringhen te moghen beco-
 men. Sy segghen dat daer inue ooc een
 varen is gheweest Ioannes. Iae sy en
 twiffelen niet / ofte Christus sy selfs ghe-
 weest een volcomen / ende op alle canten
 bedepene Tobenaer: [Godt behoefde ons
 wat schrickelijcker dingen zyn dit?] gelijck
 ick meermaels selfs uyt haer hebbe ver-
 haen / end' ick canse ooc noemen uyt wten.

En so veel vande Jesuytische Kere-
 ke: waer by ic noch dit toe-doe:
 Die onder-aertsche holē / ende fin-
 nige gaten ghemeenlijcken zyn on-
 der het Chooz ofte een ander plaets-
 se daermen niet en comt / ende niet
 onder de bloer daer 't ghemeens
 volck op staet ende gaet.

VVanneer ghy nu coomt uyt den
 Kercke inde studooz / (want van
 het Keemter / slaep-camer / ende verluch-
 tich-plaetse / Item vanden discipline ende
 tucht

rucht der nieuweltinghen / die haer nu dooz
 beloften alreede hebben verbonden / ende
 vanden cost der anderer discipulen / die on-
 der der Jesupten boozsorghe betrouwt zyn /
 Item vande maniere ende ordere in 'tlee-
 ren / en sal ick nu niet sprecken / maer
 sulcks opschorten tot op een ander tijt / end
 zyn oock dese dingen booz 'tmeeste deel el-
 ders upt notoir ende bekend.) Wanneer
 ghy / segghe ick / ghecomen sult zyn inde
 studooz / soo wende ende keert u aenden
 rechter zijde. Daer sult ghy zien een upt-
 gelesene ende uptgenomene hoop boecken
 van allerlepe Autozen. Die boecken al-
 t'samen in hellen ofte seer schoon parga-
 ment gebonden zijnde / blincken van goud
 ende silber. Die daghelijcks ghebruyck
 worden leggen op pulpetums in eenē lan-
 ghen riege zijnde met ketenen vast ghe-
 maect. Tot den blunisten boeck cast
 moghen alleene ingaen die Paters, ende
 daer upt ontlennen soo danighen boecken
 als 'thaer belieft. Dooz den Jongen zyn
 alleene die daghelijcksche / ende upt d'an-
 dere en moghense niet een tijtelken nemen
 ofte upt tekenen sonder oozlof te hebben
 vanden Regent. Maer onder dese boec-
 ken en zyn gheen kettersche boecken / dan
 alleene van ghesonde ende aenghenomene
 Autozen / ende zyn alle catholyc. Want
 sy en achtense niet waerdich / datse onder
 ofte by d'andere boecken een plaetse soude
 hebben. En misschienso hreesense / datse
 oock d'andere met eenen vergiftrighen be-
 smertinge

smetlinghe zouden bederven. Daerom
 zoo wendt u nae de Sucker zude/ daer zult
 ghy zien d'ellendige boecken der Ketteren
 zeer bedroefdelijc ende Godderigh staende/
 Iae al t'zamen ghebonden in zwart Leer
 ofte Pergament/ ende oock alle zwart op
 snee. Met desen moghen oock zelfs die Va-
 ders gheen uyt nemen dien t'haer beliest/
 zonder toelatinge van Regent: Den Jong-
 ghenen ist niet gheoorlooft dien te beghe-
 ren/ ten zo dat se eerst den Wuthooz zelfs/
 wiens schriften sy begeeren te door sien/
 in een rijm ghedicht ofte eenich ander ge-
 scrift met allerlepe lasteringen ende schelt-
 woorden hebben doorghestreecken.

In het midden van dese boeckcassen is
 een studeer-plaetsen en in heel camerken
 door blauwe cleden van miltanderen ghe-
 scheyden zijnde afghedeelt.

Wende rechter zude zijn die Paters, aen-
 de Sucker zude zijn die Jonghe/ die nu ee-
 nighe oordens hebben aenghenomen/ ofte
 tot eenighe oordens zijn ghecomen.
 Die andere nieuwelingen zijn vermengt
 onder d'andere ghemene costganghers om
 op dien te passen/ ende om haer by ghesla-
 dighe beurten der Jesuptischer oordens
 zoetichheit ende uytneementheyt hooch aen
 te prijsen: Insonderheyt den rijcken/ ende
 die eenighe erfghenamen zijn van haer
 Anderen goederen.

Vande studien ende leeringent
der Jesuyten en sal teck hier
niet by doen / maer coztel. Ick
zal ick hier beschrijven hee exa-
men / ofte d'ondersoeckingen van-
den Provinciael / twelcke / mijns
wetens / nergkens is beschreven
ofte gheopenbaert.

En pegelijck Provinciael wort ge-
noet na die Provincie / ofte dat Bisc-
ke / ober welcke hy als Ofsichter es
Sorghedragher bevordineert is.

Zijn ampt is te besoeken den Collegie,
ende hier zelbigher opcomsten ende schat-
tinghen te ordineeren naer gelegentheyt:
Daer en hoben neerstelijck aen te reeke-
nen / wat vertreffelijcker personen kintde-
ren inde Collegien ondertwesen worden /
en hoe menich sy int getal zijn. Ofte oock
jaerlijckis comt eenich toe-loop ofte aen-
was van discipulen / ende een vermeerde-
ringhe haer fortupne ende rijckdommen.
Ofte oock eenighe / ende hoe veel die / uyt
den Lupterschen bekeert zjn gheworden.

Soo der ghesheel ghene / ofte oock een-
ghe verminderinge vande Papijsche re-
ligie / ofte oock eenighe schade inde goede-
ren gheschiedt is ; Soo verwoft hy haer
hare Cofficheydt ende onachtsaemheyt /
ende beveelt haer ghestrengelijck / datse
de ghecreghene schade sullen moeten we-
derom nae halen ende verbullen.

It datse

Als datse haer wel hebben ghequeten/
 vele hebben bekeert/ veel bespaert ende sa-
 men ghevaert: Van zoo prijsst hyse zeer o-
 verbloedelijck / verheffende haer tot den
 Hemel toe.

Daer en boben so verneemt hy oock:
 wie dat zyn die Prinsen ende Hoofden der
 naburyscher Betteren? Ofte vaerker
 r'huys ofte uyt zyn? Tot wien datse aller-
 meest reysen? Van hoedanighen aerdte ende
 natuyre ofte zyn? Waer inne ofte aller-
 meest haer bermaken hebben? Ofte haer
 oock aen-nemen eenighe sozghen te dragen
 hoor het Ghemenebesten? Ofte oock ee-
 nichling de religie beherstigen ende bemin-
 nen? Van ofte meer toe dinccken/ oncuys-
 heyde/ ofte der jacht ghenegen zyn? Ofte
 oock/ ende wat/ Catholycken in hare Ho-
 ven hebben? Wat gheruchte ofter gaet on-
 der t'ghemene Volck van hare Hoofden?
 Ofte oock de Ghemeente harer partien
 goede gunstich zyn? Ofte die Leeraers ende
 Herders der Ghemeenten wel gheleert en-
 de neerstich/ dan ofte Lup/ traegh/ ende
 ongheleert zyn? Ofte oock die Theologi-
 sche Faculteyt inde naburige Academie
 flozeert ende bloept? Ofte die Theologijs
 oock veel disputeren / ende teghen wien
 meest? Wat boecken/ ende van wat mate-
 rie ofte stoffe/ zyn laestmael hebben uytghe-
 geben? Wanneer nu die Regent ende d'an-
 dere Paters op desen ofte dierghelijcke din-
 ghen bequamelijck ende wel antwoorden/
 Van so prijsst hy wonderbaerlijck hare neer-
 sticheyde

stichepdt ende trackerhepdt: Waer zoose
 zulckx niet en doen/ ende hy haer also dier
 dinghen ontwetich te zyn bevint/ zo laeckt
 ende misprijst hyse bitterlijck. Wat doet
 ghy/ seght hy/ ghy Aupertighe ende lupe?
 Waerom laet ghy de Roomsche Kercke
 verballen ende vergaen? Hoe sult ghy des
 sen wten onachtsaemhepdt ende luyhepdt
 hoor den Daus connen goet doen? Waer
 omme en beneersticht ghy lieden u niet in
 die dinghen/die u te doen staen? Waerom
 me vreesst ghy doch? Waerom en aenbaers
 det ghy de sake niet onvertzaeghdelijck?
 Dese dinghen behoorden al ober lange ge
 daen/sa afghedaen ghe meest te zyn.

Siet doch den onghelooftijcken tracker
 hepdt der Ketteren! En laept ghy dat ghy
 moecht? Met dese ende die gelijcke woord
 den bestrafe ende opscherpt hy haer.

Epncelijck soo vzaecht hy nae de discipu
 len/Costgangers/Aientwelingen ende an
 dere / hoe veel int ghetal datse zyn? Hoe
 dat een yder heeft toe ghenomen? Tot
 wat studie een yder allermeeft ghenegent
 hepdt zy? Efter oock pinant onder haer
 wat nauw-ondersoekende ende sozghvul
 dich zy? Want zoodanighen eene achte hy
 dat vande Theologische studie geheelijck
 begheers ofghetrocken te worden/ ten zy
 sake dat hy inde schoolsche disputatien
 wel gheorffent/ ende met een opinie van
 religie gantschelijck inghen omen zy.

Daer en boken zoo vzaecht hy noch: Of
 sy pinant hebben in haer Collegie, die
 hoor de

77

door de vermeerderinghe ende vergroot-
tinghe der Roomfcher Kercke hem tot een
loffick sept zoude willen begheben / ende
zjn leven abontippen / zo die nootfakelijc-
heyt zulcks eenigher tijt zoude moghen
bereyfen. Ten laetften zoo zendt hy alle
dese dinghen wel verzeghelt zijnde over
aenden Generael nae komen / door welc-
ken zy immediatelijck worden ontdeckt
ende te kennen ghegheben aenden Paus.

Ende alsoo en gheschied-
eter ofte wordter doorgheno-
men int minste niet met al-
len dat die Paus door dese Ver-
raders des Rijcks niet te weeten
en comt. Door den Provinciael
worden de Jesuyten doock over-
gebracht ofte verset van het ee-
ne Convent in een ander / ende
ghebeurt doorghaens alle drie
Jaren.

Eenlijck zal ick in plaetse van een
toeacker hier noch by doen de won-
derlijcke treecken ende banden der
Jesuyten / diese zeer onlanghs mee
ghemenen raedt ghesmedet zijnde hebben
onderlecht tot uprodinghe ende vernietin-
ghe banden standt der Ghemeen ende der
Ghemenebestes in het Roomfche Rijcke in
trepn te cryghen / waer toe sy als noch te
ghenwoozdelijck zeer trachten ende woel-
len, want

70
len. Want dit is haer eenighe eynde ende
voghe-merck / hoe datse den Vorsten des
Kijcks aen malcanderen ophitsen / die booz
naemste Leeraers der Gemeente ombren-
ghen / ende also een Spaensche tyranne /
ende Wanselycke Heerschappie ofte Prie-
maetschap in Duytlandt inboeren mo-
ghen. Van welcken zake ick noch gedent-
ke dat ick zelfs den Provinciael Del Rio
hebbe hoozen reden ende spreekken.

N Die raedtslaghen / arghe
vonden ende practijcken
zijn becans dese:
Als volght.

D A men booz eerst daer nae moet
trachten ende arbeiden / hoe dat die
Machtichste Vorsten des Kijcks
van malcanderen mogen verbrum-
det worden. Dit ist eynde. Het middel / nu
warr doozse van malcanderen verbrumdet
moghen worden / is zelfs die verscheyden-
heydt der religie onder haer.

Die Keyser moet hem alsoo verclaren:
Dat namelijck die vrijheyt der religie geen
plaetse en hebbe ofte mach hebben / zo lan-
ghe eerst niet weder ghegheven is / tgene
ghenomen is na de Pataviensche handel-
ghe. Dat zullen sy zekerlijck afflaen ende
teghenstaen. Soo zal hy derhalven den
Vorsten laten betrecken / ende tzelvighe
goock eyschen vanden Kijcks Steden.

Die

Die Steden zullen ghehoorzaem zijn/
ofte onghehoorzaem zijn. Geschiedt het
eerst / zoo is de sake ghewonnen. Geschiedt
het tweede / zoo zal huse voorszuyben in
acht. voer / ende haer over geven ende na-
buerzige Vorsten zijnde alijt den eenen
een Calvinist / ende d'ander een Lutheran /
om van dien uytgerooft ende uytgeplun-
dert te moghen worden.

Want die Papisten hadden niet ghe-
meent / dat die protesterende Vorsten zoo
voorzichtich inde Werdenliche sake ghe-
weest zouden zijn / ofte sy zouden haer / ten
minsten die Paltz ofte die van Witten-
bergh, ghestelt ende ghesettet hebben te-
ghen Bavaro. Twelcke ghedaen zijnde /
zouden sy oock zelfs gedaen gheweest zijn
in acht / en zoude ghebroocken zijn ghe-
weest alle reden ende bescheydt van breede
handelinge / niet allene met den Papisten /
maer oock met den Calvinisten.

Doch dewille sy voorzichtelicker ende
aendachtelicker hebben ghehandelt / als
men hadde ghemeent / zoo hebben die Jes-
uyten haer begheven tot dese bedrieghe-
rijen. Want nae datter een ofte twee
Kijck-steden waren in acht ghedaen / zoo
zoude [als sy meenden ende hoopten] sich
gheen Vorst tonen matigen ende bedwin-
ghen / ofte sy zoude alzo wel als een an-
der Liefhebber wat mede vanden gemese-
nen roof ende buyt willen hebben.

Dit moeste

Dit (mostemen doen) in genere
int ghemeen.

MEN in specie besonder salmen
moeten bearbeyden/ dat die Hertoghen van Saxon teghen malcanderen opghehit set zynde/ alzoohare macht moghe ghebzoocken worden. Ende dat zulchs zeer bequamelijck can worden volbracht.

I. Soo het Bziemaetschap van Magdenburgh, dat nu vacceert ofte leedich is/ toe geschiet werden den Ceulschen Keurvorst Bavaro om van hem bedient te mogen worden. Dat selvige sullen noch die Brandenburgher, noch die Saxer lichtelijcken willen toestaen/ oft laten gheschien.

II. Soo dat niet en gheluckt nae haren zin: Soo salmen yetz wat moeten voortwenden/ waeromme het mochte schijnen dat die Saxer soude moghen/ ofte moeten afgesettert worden bande weerdicheyt der ktesinghe des Keyfers. Want indien die Vorsten des Rijcks eertijts den Wencestaum hebben verwozpen upt den Keyserlijcken Roel/ om dat hy haer al te luy ende onachtsaem scheen te zyn: Soo moet die Keyser oock rechtmatighe oorake hebben om den Saxer, die doch daghelijcs dzoncken ende vol is/ af te setten bande waerdicheyter ktesinghe. Ende om de weerdicheyt te brenghen aen dat Vinariensche Gups ofte ghesachte: Ende detwille die
Prinsen

Princen noch minder, sarich zijn de bedieninghe van kiefinghe te bevelen Henrico Bruynswijcker, als zijnde een gheleert ende wacker Prince. Dese zake zal zonder twyffel veroorzaken ongelooftijcke opvoer ende onrust door gheheel Saxon.

Alzoo zullense haer zelfs door haer eyghen onderlinghe crachten vermoeyen ende upt-putten/datse den alghemenen haer terfont overcomenden Wyant niet en zullen conen teghenstaen.

Wat aenlanght den Brandenburgher ende den Pomeranen: men zal daer toe arbeypden/dat des Keyfers Zwagher die Coninck van Polen/met zijns Vaders Broeder de Coninck van Zweden vyde make in dier voeghen/datse Prussen t'zamenlijcken schepden/ende by hoofden delen. Teghen welcke die Brandenburgher hem zal zetten/met alle macht.

En den Landt-Graef van Hessen zal men daer toe persen ende dzinghen dat hy met zijns Broeders Zoone Ludovico het erf-goedt ghelijckelijck dele/ende de Hertsfeldensche bedieninge resignere ofte overdraghe aenden Herbipolenschen Bisschop: Soo hy niet en wil/dat hy in acht gedaen/en zijn Jurisdiction den Ludovico toegheveesen worden.

Doorts die Wittenberger Hertoch met den Keur-Vorstelijcken Paltz conen lichtelijck teghen malcanderen aengheborde worden/soo die Hertoch ghedzongen ende gheperst wordt tot de wederghebinge van eenighe

eenighe Cloostren/ en zoo hy niet en wil/
dat hy in acht ghedaen werde/ zijnde den
Heur. Dorst gheassigneert ofte toe-gewe-
sen eenighe nae-by-hem-ghelegene Cloo-
sters/ ende onder dien insonderhepdt een/
twelck hy al over langhe begheert te heb-
ben ghesecht wordt.

Dit zijn die grutwelijcke raedtlagen der
Jesuyten/ dien ick uyt haer eyghen mont
hebbe gheschoort/ met zeer gwoote ontzettin-
ghe ende verwondringhe. En daer zijn
noch veel meer/ die my nu al t' samen niet
hoor ballen.

Op desen eynde ziet oock die Nederlant-
sche ende Turckische vrede. Maer ick gelo-
be ende vertrouwe/ dat Godt de sake also
tot profyt van zijn Kercke belept heeft/ dat
die oneentheden ende byantschappen/ dien
zy pooghen te zaepen tusschen den Duyt-
sche Hoofden / nu zelfs zien branden tuss-
schen den Keyser ende zynen Broeder Ma-
thiam des Waus zeer toeghedaeene ende al-
lerlieffste Zonen.

Jaer dit is oock banden Jesuyten hoor-
ghenomen ende beraedtlaeghd/ dat se zou-
den uytzenden eenighe stoute ende onber-
tzaechde Moordenaers / die met benyt
zouden dooden ende ombzenghen de hoor-
naemste Leeraers bande Euangelische ende
de Calvinistische Gemeente/ welcke moor-
denaers zo eerbaeren zijn in het vergifti-
ghen, dat se de platelen/ lampetten/ potten/
ende andere dierghelijcke dinghen/ diemen
doort den dagh beesicht/ alsoo tonen vergif-
tigen.

tighen, datse / oftse schoon thien-mael
 werden gherepninghet / nochtans alle de
 cracht des seer wreden ende terstont doo-
 denden venijns behouden.

Al waeromme ick alle brome ende op-
 rechte boozstanders ende hoosden der Geo-
 meente vermane / datse haer in volgenden
 tijt neerstelijck hoeden ende wachten: Dat
 se oock niemant lichtelijck ofte te geringe
 willen gheloben: ten zy sake dat sy se eerst
 wel te deghen hebben ondersocht. Dese
 dinghen hadden my nimmermeer inden
 zin conen comen / zoudē my oock nimmer
 meer inden zin gecomē hebbē / tē waer sa-
 ke ic selfs alle dese dingen partinēelijc elcx
 int besonder ende noch veel meer andere
 upt den booznaemsten mede-ghesellen des
 stinckenden Jesuptischen hoop hadde ge-
 hoorz ende ontfanghen. Welcken ic oock
 tot profijt ende welstant des Vaderlands
 ende des Ghemeentes aen het licht hebbe
 behooren te brenghen / booz desen tijt wel
 alleene by maniere van ontmerpen / maer
 te zijner tijt sal ick (soo Godt wil) sulckx
 alsoo doen / dat ick uptdruycke alle colourē
 ende omstandicheden des plaetses / tijds /
 ende der perzoonen.

[Eerst geschreven] Augustæ Vin-
 delicorum den 21 en Martij Anno
 1608.) ende al oversetende uptge-
 schreven den eersten Octobris An-
 no 1616.)

Register der Capittelen ende Hooft-punckten.

Cap. I.

Hooft-punckt.

1. **V**ande onmeetelijcke macht
des roomischen Pausis.
2. **V**ande vylsheden ende ontrec-
kingen ofte upvluchten des
kerckelijcker perzoonen.
3. **D**at die Paus niet en dwaelt/
alwaer 't schoondat die ghe-
hele weerekt dwaelde.
4. **D**at die H. Schrifstuyze niet
meer en bewijst ofte ymagh/
alst den Paus belieft. Maer
datmen 't belieben ende de be-
sluyttingen des Pausis moet
houden voor artuculen des ge-
loofs.

Cap. II.

Hooft-punckt.

1. **D**at die religions verbonden
onvast

85
onbast zijn/ al ist schoon datse
met eeden bevestiget zijn.

2. In dier boeghen soo en is oock
niet goet die religions vrede/
die ghemaecte is in het Key-
ser Rijk/ als zijnde namelijk
doo; ghewelt upt gheperstet/
ende tot een tijt toe/ te weten
tot de publicatie des trent-
schen Concilij maer toegelatē.

3. Datmen daeromme nu den Lu-
theranen, ende hare goetgun-
ners die roomsch-catholyce;
Politijckquen behoort te on-
berdyucken/ en upt te roden.

4. So berze ende indien die Papt-
sten voo; gheen grooter on-
heyl en vreesen / ist datse nu
onderleggen ! Want in sulck
een ghevalle moetmen / nae
sommigher meninghe / sich
noch al boeghen nae den tijt:
Daer nochtans andere het
teghendeel ghevoelen / ende
daer op dringen / datmen niet
langer op den tijt behoort te
wachten.

Hoofst-punckt.

1. **S**oo die Onderdanen eenighen Keyser Coningh / ofcs ander Prince ende Heer in eenen vergadringhe oꝛdelen een cyran te zijn / dan so mogen se dien verdrucken: Ist datter geen 'tsameneomste ofte vergadringhe en can gehouden worden / dan so sal sulcksgheooꝛloft zijn ende bystaen nae ofte met dier raet der geleeder ende treffelijcker mannen.
2. Die onderdanen der Luterscher Coninghen ofte Docten zijn ontbonden van alle verplichinghe / ende mogen dien ooc ombzenghen: Als 'tschoon datter sulcksniet met allen ghepleeght is inde eerste Gemeente Christi.
3. Doxt ooc den Onderdanen toeghelaten met venijn oft verzift om te bzen ghen soodantghe Co:

ghe Coninghen ende Prin-
cen / dien die gheleerde ende
verreffellicke mannen hou-
den vooz Tyrannen.

4. Die Paus mach aller ketteren
ende onghelovigen Coning-
rijcken, Vorstendommen, ende
Heerschapijen (haer af ne-
men) ende den Catholiscquen
schencken.

Cap. IV.

Hoofst-punckt.

1. **HET** is byv ende toe gelaten
den ketteren te bedrieghen
met dubbelsinnicheden.
2. Iae oock den Catholiscqz Ma-
gistraten end' Oberigheden.
3. Veel meer den Catholiscqz On-
derdanen.
4. Datmen soodantige dubbelsin-
nicheden moet houden vooz
een goede voorszichtigheyt /
ende dat die Obericheden te
- F 4 degghen

deghen onderwefen worden niet
den ghemenen regel: wie niet en
weet te veynfen, die en weet oock
niet wel te regheeren.

HET formulaer banden Godtloos-
fen ende vol van dwalinghen ste-
kenden eedt/die ghehouden zijn te
doen alle die ghene / die in 't Pausdom
tot eenighe eere van Meester ofte Do-
ctorschap begheren ghevoordert te wor-
den / Item alle Professoren, etc. in alle
Papistische Univerfiteyten/van Duyts-
landt / Franck-rijck / Italten / etc. upt
den bulle S. D. N. D. Pij door Godes
voorzienicheyt 4. Paus/ die over d'ordi-
neringhe ende promotie der Doctoren,
etc. moet onderhouden ende ghevolcht
worden.

O Vergeset in duyts upt een la-
cijnfche exemplaeer / dat ghes-
trouwelijck van woort tot woort
is upt gheschreven upt eenen au-
tentijckguen Copie van Iacobo
Heerbrando Doctore ende Pro-
fessore Theologiae, ende ghestelt
in het eerste deel ziner disputatiē
voor de VII. Disputatie, namelijk
de nova Religione seu fide.

Ick N. toelate ende omhelse vaste-
 lijck de Apostolische ende kerckelijc-
 ke overleveringhen/ende alle andere
 waerneminghen/ ende ordinantien
 des selbigen kercks. Item ick toelate de
 H. Schrift/in die zin/ welcken ghehouden
 herft/ende alsnoch houdt die Noeder die
 H. Kercke/den welcken het toe-comt te oz-
 delen banden waren zin ende uptlegginge
 der H. Schrift / Ick en sal oock die nim-
 mermeer anders nemen ende verclare als
 nae den eenmoedighen eenstemmicheyde
 der Ourbaderen. Ick bekenne oock dat
 ter van Christo Jesu onsen Heere zyn in-
 ghestelt waerlijck ende eyghentlijck zeven
 Sacramenten des nieuwen Wets/ zynde
 ter zalicheyt des menschelijckē geslachts/
 alhoewel niet alle t'samen/ yghelijcken
 van noden/namelijck/den Doop/ Confir-
 matie, Eucharistie, pēnitētie, laetste Oelief-
 sel, Orden/ ende thouvvelicjk, datse oock
 ghenade aenbrengghen/ ende dat upt desen
 den Doop/de Confirmatie/ende d'Orden
 sonder Kerck-roof (ofte sware sonde) niet
 en conen anderwerf weder-haelt worden.
 Ick aenneme oock ende toelate d'aenghe-
 nomene / ende god-ghekende wijsen ofte
 ceremonien der Catholijckquer Kercke ock
 der ghenoeimder Sacramenten solemnele
 bedieninghe. Ick omhelse ende aenneme
 oock ghelijckelijck ende besonderlijck alle
 'tgene datter vande erf-sonde/ende Kerck-
 beerdichmakinghe in het H. Concilo van
 Trenten heraeint ende uptgesproocken is.

Ick bekenne van ghelijcken dat Gode in-
 den Misse wort op-ge-offert een waer/ey-
 ghen / ende versoen-offer vooz lebendigen
 ende dooden / ende dat in het H. Hoogh-
 waerdige Sacrament des altaers (Eucha-
 ristia) sy waerlijck/dadelijck/ende wesent-
 lijck dat lichaem ende-bloet , te ghelijck
 met de ziele ende de Godtheyt onser Heerē
 Iesu Christi, ende datter geschiet een ver-
 andringhe des ghehelen wesens des broots
 in het lichaem , ende des ghehelen wesens
 des wijns in het bloet, welcke verandringhe
 die Catholijckg Kercke noemt een trans-
 substantiatie. Oock soo bekenne ick/ dat
 alleene onder een Specie ghenomen wort
 die ghehele ende hulcomene Christus, ende
 'tware Sacrament. Ick houde stantba-
 stelijck datter sy een baghe-bier / ende dat
 die zielen/die daer inne gehouden worden/
 worden gheholpen door der gheloobighen
 Suffragien ghebeden. Van gelijcken/dat
 oock die Heylighen/die ghelijc met Christo
 regneren/moeten ge-eert ende aengheroep-
 pen worden/ ende dat die selvighe gebeden
 vooz ons aen Gode doen/datmen oock ha-
 re reliquien (oberblijffelen) moet eeren.
 Ick segghe vastelijck/ datmen die beelden
 ofte gelijckemissen Christi, des alrijt godt-
 barenden magets/ een anderer Heylighen
 moet hebben ende houden/ende dien schul-
 dighe eere ende eerdienst mede gheben.

Ick zegghe oock dat die macht der In-
 dulgentien van Christo inde Kercke ghe-
 laten sy/ ende dat der selvigher ghebruyck
 het Christes

het Christelijcke Volck zeer Hepsaem ende nuttelijck zu.

Ick bekenne den Hephlijghen/ Catholijcken/ ende Apostolischen Roomschen Kercken te zijn een Moeder ende Meestersche van alle Kercken. Ick belobe ende sweere den Roomschen Paus/ zijnde een Successeur ofte Raesate S. Petri, des Princes der Apostelen/ ende een Stadthouder Jesu Christi/ ware gehoorsaemheydt.

Irem/ ick aen-neme ende bekenne ontwiffelijcken alle d' andere dinghen/ die vanden Hephlijghen Canonen, ende alghe-mene Concilien, ende voornamelijck van het Hephlijghe Hoochwaerdighe Synodo van Trenten zijn besloten/ overghelevert ende goet verclaert: Ende te ghelijck zoo heroordele verwerpe ende verbloecke ick ghelijckelijck alle contrarie dinghen/ ende alle ketterijen/ die vanden Kercke veroordeelt/ verworpen ende inden banne ghe-daen zijn.

Dat ick/ zoo veel in my is zal besorgen/ dat die ware/ Catholijckque ghelove/ bijnren welcken niemant can zalich wesen/ twelcke ick teghenwoordelijck zelfs belijde/ ende waerachtelijc houde/ dat/ zegghe ick/ dat zelvighe tot het uiterste mijns leuens toe stantvastelijck/ met de hulpe van Godt/ in zijn geheel/ ende onverbalscht/ betwaert/ gheleert/ ende ghepredickt mach worden/ dat belove, belove heplijchlijc/ ende zveere ick oock (zegghende) zoo waerlijck helpe my Godt/ ende dese **4.** Euan-gelien

gellen Godes. Is het derhalve iugansche
 tijt niet een mensche gheoorlooft / desen
 bulle onser Coördineriſche / verbiedinghe /
 afschaffinghe / willens / booznemens / be-
 ſmits / ende bevels in te breken / ofte rooc-
 ke loofelijck daer teghen te doen.

En zo ymant om dit te attentieren booz-
 neme / die wete dat hy zal comen inde on-
 ghenade des almachtighen Godes / ende
 St. Pieters ende Paull zijner Apostelen.

Ghegeven binnen Rommen by St. Pie-
 ter / int Jaer der gheboorte onses Heeren
 1564. Den 11. Novembrijs In het 50ste
 Jaer onses Pausdoms.

Fz. Cardinalis Cæsius

Cz. Glorierius.

H. Cumyn.

Desen Heflosen ende Goddasterlijckheit
 eedt, als dienende tot een volcomen bewijs
 van het tweede deell onses alghemeynen
 Sluypredens inde Vermaen-reden aen t
 overrecht. Ghenoomden Catholijcquen/
 en canick niet alleene laten staen / zonder
 haer opt nieuws wederomme te vermae-
 nen / Caveant hos, nam nigri sunt, dat sie
 haer wachten booz dese ghesellen / want sy
 verschijnen wel in witte misleden / doch t
 sy al swart warse boozt-bzenghen ende rel-
 len: Ende wat wonder ist / desen haren Eet
 verplicht haer daer toe / volghens welcken
 sy oock in het Trentische Concilio niet
 een

een woort hebben anders derben kicken/
 als haren hooft die Paus/ (hy mocht niet
 zijn die staert des Dupbels) aen welcken
 hy met desen eedt waren verbonden/bekies-
 de. Waer upt men oock lichtelijcken can-
 doordeelen bande wettelijckheyt deses Con-
 cilij, waer mede veel eenboudighe woorden
 verblindet/ ende waer op veel ghenaeinde
 Catholijcken zoo zeer seunen en roemen.

Du danighen ghebondenhepdt en zal
 niet wel / iae gantschelijcken niet conen
 wech ghenomen worden / zoo langhe die
 Roomsche Paus zittende op zeven Ber-
 ghen zijnde Kumoer, meester van alle den
 hoop t'eenemael upt gheroepet ende ter re-
 der ghewopen worde: waer toe men als
 rijt met zuchten vasten en bidden by Godt
 almachtich behoort aente houden/ t'welc-
 ke betreeghen zijnde/ zal die reste van selfs
 wellichtelijcken volgen/ Menghestien dat/
 wanneer die principale Wutoors van een-
 ghen onluste zijn van canten ghebracht/
 d'onlustichepdt zelfs metter haest stalt en-
 de ophoudt: ghelijck zulcks te zien ende ge-
 schiedt is inde exempelē van Absolon. 2.
 Sam. 18. 16. Sebna. 2. Sam. 10. 22. Barna-
 bas. met den zijnen. Luc. 23. 19. Deme-
 trius Actor. 19. 29.

Soo my die ghenade vanden goeden
 Godt wierde ghegunnet/ dat ick door den
 ondergangs des Roomschen Paus moch-
 te zien de wech, neminge van zoo veel jam-
 merlijcke Gheestelijcke cupscherhen: Ich
 hoe blpdelijck ende goetdwillichlijck soude
 ick/niet

ick/ niet teghenstaende noch Jonck van
 Zaren/ ende diens volghens noch onber-
 dierelijck hier levende/ met den Ouden
 Simeon, grissen/ grantwen/ en zijns lebens
 verjadighden Philippo Plaxæo singhen.

Luc. 2. b.
 29. 30.

Blaet ghy Heer oprecht
 Gaen in vreed' uwz knecht
 Daer u beloft warachtich:

Luc. 1. b.
 48.

Apoc. 19
 b. 2.

2. Thes. 5
 v. 4. etc.

2. Thes.
 2. 8.

Apoc. 18.
 v. 2.

Matth.
 16. 18.
 Rom 9 5

Ephes. 3.
 v. 21.

Joan. 10
 28.

Rom. 8
 38. 39.

1. Pet. 2 9
 Joan. 17.
 25.

Matth.
 25. 34.

Want nu mijn ooghen claer

Hebben ghesien boozwaer
 Onse verlossingh crachtich.

Door d' uytrodinghe snel
 Van dat hoomsche Babel/

Daer d' Antichrist verheven
 Satt in Gods Tempel fier

Als oft Godt selfs waer schier
 En haest heeft moeten sneven.

Daerom singh ick al met

d' Enghele dies te bert/
 Babylon is ghevallen.

End Christus die niet wanckt
 Wozt daer booz nu ghedanckt

Alleene van ons allen.

Hem zy dan prijs en eer/
 Van toten wy nimmermeer

Gheschepden zullen werden:
 Maer singhende met brenghd

Zijn Lof al tijt en deugh
 Met hem eeuwich volherden.

Amen spreek ick daer op:
 Want 'tmoet op des Paus cop

Doch eytelijck zonder falen
 Druypen/ diet met zyn hoop

In d' eeuwighe pijn duyze-coop
 Sekerlijck zal berhalen,

Gods

Godts woort en liefster zeeckerlijck
 niet aen / want Hemel ende Helle
 eer moeten vergaen / als die aller-
 minste tijttel daer van vergaet /
 Math. 5. ende 24: Nu dat stelt de eerste
 Propositie in dier boeghen.

Die hem onderwint tijden ende
 stonden te veranderen is d' Anci-
 chyst / ende moet onderdrupcken
 als te zien is Dan. c. 7. v. 25. 27.

Die Paus Gregorius XIII. ende daer be-
 neben die Canonisqque regulen ende ver-
 ten stellen de tweede Propositie, namelijck.

Die Paus heeft macht om tij-
 den ende stonden te veranderen /
 ende volghens die macht onder-
 wint hy hem niet: alleene zulckis
 oock ghedarn. Die daet Gregorij
 spreeckt zelfs alle daghe inde ver-
 schepdenheyt des ouden ende nieu-
 wen stijls / van welcken verandrin-
 ge hy de Meester is niet bevel aen
 allen Potentaten datse dien zullen
 aennemen / waer van wy Driessen
 alsnoch in gebreke zijn / waer ober-
 oock wy onse hacken booz den
 Paus wel mogen wachten. Leest
 osck: De consecratione distinct. 3. c.
 1. In c. licet, extra ac ferijs. De reli-
 quis &

quis & veneratione Sanctorū in sexto
c. unico. De consecrat. & distinct. 3. c.
celebritatem.

Alsoo ontlafst ons vande moente om de pro-
positie te maken Godes woort: Ontlichtent
ons vande *Assumptie* te maken die *Pausen*
seifs; / welcken wy gerne nemen tot ons pro-
sijt; / want op ghebaue werck is het goet om
rusten. Ende daeromme hebben wy niet meer det
vermaeck de *Conclusie* gheset in ons gesang ende d'au-
dere dinghen welke is:

Ego is die *Paus* van *Romen* die
Antichrist ende moet oock onder-
druyckt ende uytghehoeyt worden:
welcke veel mindere personen oof
wel hadden conen doen.

Dit is een *glossimus apodicticus* waer inne ons
beneben Godes woort die *Paus* als inct den
dinghen op hem seifs wijsst; dat dan doch ten
minsten nu die voo: gendeinde *Catholique*
op waechen; / ende seumerken wat tot hare
behoudinge van noden sijn; nameelicken; *taenschenwē*
bittercken des be: tes ende daer door opghewerkt te
worden om weder te keeren; / die noch maer ten halve
getomen sijn; / op datse alsoo een hele dwalinghe ende
het waenige der straffe mogen ontgaen. *Wieder* dan
sien oock; / betracht u salicheit niet beben; / *Guffes*
Christum den *Zone* Godes ende niet den *Paus*; die al-
tere macht heeft; / wanneer hem *Godt* sulchs toetact/
auec; *lichamen*; maer *Christus* ober; *lichamen* ende *zielē*
an die hende in; / *typer* te werpen om te verder den of;
te tot hem te nemen inden *hemel* om te laten niet hem
gaurieren ewige onmispreekelijcke iae onbedoentē
wijghe vrentche ende heertijckhept *swereet Christus*
niet den *Paus*; / weest staarvastich; / onbetweechlijck/
ste sijn; oberbloedich in het werck; / niet des *Paus*
maer des *Heeren*; soe sal *uwen* arbeit niet odel of te
enbichtbaer sijn; / Om; / *welcke* te betrachten tot
menscheit u van herten; / de ghenade des *Heeren Iesu*
Christi; / ende de liefde *Godes*; / ende de gheincenschap
des *Opplighen Gheestes*.

A M E N ter eeren Godes.